

UNIVERSITATEA
BABEȘ-BOLYAI

FACULTATEA DE
ISTORIE ȘI FILOSOFIE

Școala Doctorală de
Relații Internaționale și
Studii de Securitate

Anuarul Școlii Doctorale

Relații Internaționale și Studii de Securitate

II/2017

De la securitatea elitelor la elitele securității

Presa Universitară Clujeană

Universitatea Babeș-Bolyai

Facultatea de Istorie și Filosofie

Școala doctorală „Relații internaționale și studii de securitate”

ANUARUL ȘCOLII DOCTORALE „RELAȚII INTERNAȚIONALE ȘI STUDII DE SECURITATE”

II/2017

„De la securitatea elitelor la elitele securității”

Presa Universitară Clujeană

2017

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. Adrian Liviu Ivan

Prof. univ. dr. Liviu Petru Zăpârțan

Prof. univ. dr. Vasile Vese

Prof. univ. dr. Michael Shafir

Prof. univ. dr. Ioan Horga

Prof. univ. dr. Simona Nicoară

Prof. univ. dr. Erzsébet Nagyné Rózsa

Prof. univ. dr. George Cipăianu

C.Ș. I dr. Tudor Alexandru Sălăgean

C.Ș. I. dr. Valentina Pricopie

C.Ș. II. dr. Cristian Anton Găzdac

Lect. dr. hab. Mihai Alexandru Croitor

Lect. univ. dr. Mihai-Teodor Nicoară

Editori:

C.Ș. I. dr. Lucian Nastasă-Kovács

Dr. Margareta Aslan

Colectivul de redacție:

Secretar: **Dr. Attila Iacob**

Membri: **Drd. Claudia Dărăban**

Drd. Alexandra Carmen Oprea

Drd. Claudiu Pădurean

Drd. Bianca Boncu Pădurean

Drd. Ioana Măglaș

Drd. George Marius Șinca

ISSN 2668-1978
ISSN-L 2668-196X

© 2017. Autorii volumului. Toate drepturile rezervate. Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice mijloace, fără acordul autorilor, este interzisă și se pedepsește conform legii.

Coperta: George Marius Șinca

Tehnoredactare computerizată: Cristian-Marius Nuna

Universitatea Babeş-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@editura.ubbcluj.ro
http://www.editura.ubbcluj.ro/

CUPRINS

Cuvânt înainte

Anuarul Școlii Doctorale adună sub genericul „De la securitatea elitelor la elitele securității” două seturi de studii rezultate în urma activităților de cercetare a studenților din cadrul Școlii Doctorale de Relații Internaționale și Studii de Securitate. Primul grupaj este dedicat evoluției și dinamicii sistemului internațional din perspectiva factorilor de decizie și a principalelor probleme care se află în momentul de față pe agenda cancelariilor de pe întreaga suprafață a pământului. Aceste studii abordează probleme de natură hard și soft, respectiv încearcă să introducă elemente de analiză a evoluției problemelor discutate din perspectiva factorilor de decizie implicați.

Lőrincz Norbert face o incursiune în redefinirea rolului NATO în relația cu regiunea centrală și est europeană. Sorin Gurzău și Ioan Pop abordează problema vulnerabilității cibernetice, respectiv a vulnerabilității în fața traficului de droguri. Emilia Șchiop ne prezintă parcursul Republicii Muntenegru spre aderarea la Uniunea Europeană în contextul securității actuale, respectiv a impedimentelor majore aflate în calea procesului de aderare și integrare. Aici trebuie menționat faptul că problema statului Muntenegru este strâns legată de chestiunile regionale care au gravitat în jurul acțiunilor Serbiei din ultimele trei decenii. Narcisa Mureșan face o scurtă prezentare a relațiilor turco-române în contextul cooperării pe planul securității internaționale și transnaționale. Această problemă este una de proximitate și de actualitate pentru Europa și politica externă a României, la fel cum este cea a Brexitului, tratată din perspectiva impactului asupra sectorului farmaceutic din UE de către tânăra cercetătoare Livia Todirică. Diana Secară și Veronica Onea extind aria geografică și abordează impactul globalizării asupra securității, respectiv a importanței geopolitice a zonei arctice din perspectivă europeană și globală.

Cel de-al doilea grupaj de studii, axat pe problemele de istorie contemporană, ne introduce în lumea fascinantă a evenimentelor și proceselor politice și culturale, care au marcat istoria și evoluția politică a României și a Europei de Est în ultimul secol. Haynal Kiss-Pallukács ne prezintă profilul unui politician de etnie maghiară din România comunistă, János Fazekas, ceea ce permite o incursiune în lumea valorilor și a elitelor regimului totalitar autohton. Roxana Plic participă cu un studiu, în oarecare măsură complementar, axat pe caracteristicile elitelor comuniste românești, astfel cele două texte deja menționate ne oferă o imagine asupra evoluției elitelor comuniste. Ioan Claudiu Pădurean ne prezintă un studiu legat de relația reginei Ana a României și așa numita „filieră daneză”. Maria Vlad ne introduce în lumea misterului ritului și ritualului de înmormântare și ne oferă un studiu de caz cât se poate de actual, cel al Mărioarei

Murărescu. Aici trebuie să menționăm că studiul este unul relevant, deoarece societatea contemporană românească a dezvoltat un interes sporit față de evenimentele funerare în care sunt implicate personaje mai mult sau mai puțin relevante și semnificative ale societății românești. Benett Götter ne prezintă conceptul Semashko din România anilor 1945–1989. Alexandra Radu ne abordează profilarea digitală în contextul *open source intelligence*, concept nou și specific evoluției din era digitală.

Toate aceste studii sunt suma eforturilor de cercetare și analiză a doctoranzilor din cadrul Școlii Doctorale de Relații Internaționale și Studii de Securitate, care prin aceste studii încearcă să ofere mediului academic și nu numai o viziune individuală asupra principalelor probleme ale secolelor XX și XXI.

Lucian NASTASĂ-KOVÁCS

I.

RELAȚII INTERNAȚIONALE
ȘI STUDII DE SECURITATE

The Rebirth of NATO'S Response Force and the New Strategic Role in the Region of Central Eastern Europe

Norbert LŐRINCZ

Abstract

Renașterea Forțelor de răspundere ale NATO și noul rol strategic în regiunea Europa Centrală-Răsăriteană

Articolul de față are obiectivul de a vă prezenta o parte foarte specifică a unui studiu mult mai amplă și complexă. Problematica securității noastre comune, al Europenilor Central Răsăritene a devenit una foarte îngrijorătoare odată cu evenimentele petrecute în Ucraina, în primăvara anului 2014, iar în același an cu anexarea peninsulei Crimeea de către Federația Rusă. Cu puțin timp după s-a declanșat ceea ce astăzi noi deja numim „războiul hibrid" în regiunea Donbass.

NATO astfel a avut inițiativa începând cu Summit-ul de la Țara Galilor ca drept primul pas de a reaborda problematica acestei crize de o natură neconvențională și de a liniști alianța și mai ales Țările Baltice, ca Alianța Nord Atlantică este pregătită să descurajeze orice provocare venită atât, convențională cât și neconvențională. Asigurând și afirmând categoric intenția alianței de a proteja și apăra atât flancul Estic cât și cel Sudic. Astfel Renașterea forțelor de răspundere rapidă NATO respectiv, planul de pregătire și acțiune ale aliaților respectiv implicarea vehementă a aliaților aflate pe flancurile alianței în această nouă strategie de descurajare simbolizează categoric hotărârea și determinarea alianței de a rămâne un actor relevant în zona respectivă și de a servii o descurajare și o protejare puternică împotriva provocărilor convenționale sau neconvenționale.

***Cuvinte cheie**: NATO, NRF, RAP, VJTF, strategii de descurajare, provocări convenționale, provocări neconvenționale.*

Response to a changed security environment. A general introduction of the topic

The year of 2014 brought upon Europe a changed security environment, amid the tensions in Eastern Ukraine and the annexation of Crimea the same year. During these challenging times Romania still has unachieved goals in its foreign policy, one of it being the integration into the Schengen Area which seems at the moment highly unlikely due to the crisis generated by the influx of migrants and

after the Wales Summit in 2014, Romania and Central Eastern Europe has inherited new strategic role in NATO's perspective, that of reestablishing a strong NATO Response Force, together with a Readiness Action plan and the creation of a "spearhead" Very High Readiness Joint Task Force in which Romania and Poland also showed interest and diplomatic support. Another important foreign policy goal established by NATO back in 2014, midst the tensions in the neighboring Ukraine was to persuade European Allies especially in Central Eastern Europe and the Baltics to fulfil the promised burden sharing towards NATO, by ultimately reaching the proposed annual 2% (in 2017 it will be achieved by Romania as well second to Poland) of the countries GDP's on defense expenditures. Romania for example in the heart of NATO's South Eastern flank vowed also in keeping operational the newly founded Ballistic Missile Defence (BMD) NATO base at together with the alliance. Also emphasizing more and more on the security of the Black Sea area together with the NATO led maritime groups on rotational patrols already present there, together with the American led Black Sea Rotational Force (BSRF), not to mention the heightened importance in cyber security as well.

The necessity of the modernization process, of its current air force, naval and land forces, are also crucial and undeniable, the raise of the defense expenditures to the 2% will aid the country's commitment in symbolizing the resolve towards the alliance, acting as a defensive deterrence. NATO considers Romania and Poland two very strong pillars in Central Eastern Europe so therefore there is no surprise that these two countrie*s* will play significant roles in the implementation of the Readiness Action Plan and the new era of "deterrence's" Keeping NATO relevant in the region and securing its Central-Eastern South-Eastern and North-Eastern flanks, protecting them from both conventional and unconventional threats, in the changed security environment that served as a wakeup call for the alliance to once again undergo the challenges of time modernizing itself and its policies to remain a relevant deterrent to any potential challenger.

Brief history of the "old" NATO Response Force (NRF) and the creation of the new NRF

If anyone believes that the NRF[1] is a direct "creation" as a response regarding the crisis in Eastern Ukraine then they will be in for a bit of a surprise. This strategic vision became a reality back in 2006 during NATO's Riga Summit in late November

[1] NATO's "Readiness", "Reaction" or Response Force as its most commonly related to, in short *NRF*. However please note that the official meaning of the abbreviation stands for: NATO Response Force. The clarification of this ambiguity was needed due to the fact that my research findings indicate that the general average media often miss uses the term.

during the time of the Dutch NATO Secretary General, Jaap de Hoop Scheffer, who had a very memorable press statement during the closure of the Summit, afterwards using three words to describe the results of the Summit: *"We are there"*.[2] The vision of a NATO Response Force however dates back to earlier times, till 2002 to be precise when at the NATO "transformation" Summit in Prague, member countries and leaders envisioned a kind of: "strike force that could have deployed to Afghanistan and worked closely with US forces there, during the costly Operation Enduring Freedom".[3] So this creation of a specific force back in the day was an attempt of a then seemingly viable but now obsolete strategy the one envisioning a "global" NATO being able to react to crisis situations all around the world in very constraint time limits, in two weeks' time the most.

This was an essential invocation of strategizing from NATO's behalf because let us not forget the events of 9/11 which theoretically triggered article V. of the North Atlantic Treaty, yet allies argued that in practice this is a different story, consequently meaning that, to the war effort in Afghanistan besides Great Britain of course, the acceptance of burden sharing from NATO allies was very limited if not inexistent at all at the beginning, alarming many experts who fast took the initiative to draw the conclusion that the world after September 11, 2001 brought forward the final nail in the coffin of this Cold War "left over alliance" despite undeniable results it had during the Yugoslav crisis in stopping a spill over of the conflict and guaranteeing peace and stability on the long run, on the borders of future candidates (like Croatia for example) who let us not forget for a second that they were formerly regarded as Warsaw Pact candidate countries during Cold War times. After joining NATO, the alliance decided to take in former Warsaw Pact member countries the role on them becoming "free riding member states" or freeloaders was soon to be seen, in the Transatlantic Partnership because of the lack of *burden sharing*, the United States early on objected this decision of the European member states, that they don't take their security seriously enough simply and undeniably because of the fact that the US covers the lion part of NATO military expenditures within the alliance till this day.[4]

The NRF therefore was a first major political rationale decision taken by the alliance to end the "free riding" of the "European" member states. The United States was willing therefore as the primary pole or pillar of the Alliance to push through

---

[2] The written Closing press conference by NATO Secretary General Scheffer can be read here: http://www.nato.int/docu/speech/2006/s061129d.htm, accessed on 2015.05.27.

[3] Kugler, Richard: *The NATO Response Force 2002–2006, Innovation by the Atlantic Alliance,* Center for Technology and National security policy, Washington DC, 2007, p. 4.

[4] Matlary, Haaland Janne and Petersson, Magnus: *NATO's European Allies, Military Capability and Political Will*, Palgrave Macmillan, Brussels, 2013, p. 97.

such an expeditionary type of military unit. They initially theorized that the first generation NRF should consist of 25,000 strong dominantly European military instrument excelling in advanced technology capable of deployment anywhere around the world in a short notice, speed being critical in such elite response forces to prevent a further escalation of any conflict, but mainly serving the goal of deterrence.[5] This combined force will be a combined joint task force rapid response military unit. The NRF way is the combined joint task force way because it is the only way being a multinational force. What do we mean by "joint" task force and what do we mean by combined task force separately or both military element being present at the same time, in a military unit? When we say about that it is "joint" it refers to all three triads of conventional arms being present air, sea and land. With the designation of Combined Joint Task Force such as the NRF will be we are taking into account a multinational military elite unit, who has the military capabilities to respond to any crisis on around the world in a short notice on land, sea and air.[6] However the first generation of NRF will also incorporate in its ranks, a Special Forces component composed of the same group of multinational, mainly European elite professional soldiers.[7]

Although despite all of these potent capabilities of the NRF it really truly never had the circumstances necessary to become and reach its "fully operational capability".[8] Despite the efforts of SAUCER[9] never reached full FOC capability, simply due to the fact that the NRF had no exact designated role to fill in that security climate in Europe. Despite the NRF being envisioned as a Combined Joined Task Force with the capability of being able to deploy anywhere around the globe in maximum two weeks' time it never really fulfilled this requirement with European allies cutting defense budgets and not willing to invest over 2% of their GDP thus inherently meaning that the NRF will never gain full expeditionary capabilities like for example the United States Armed Forces having, mainly because of their carrier fleet deployed 24/7, 365 days a year around the world. On the other hand, the US was also not willing to invest in enhancing and modernizing its European Allies expeditionary (overseas) capabilities simply because the military involvement during the "war against terror" period in Afghanistan since 2001 and of course the third Gulf War, in Iraq since 2003 causing the US to heavily tap into its economic resources to fuel its campaign in the Greater Middle East region.

---

5 Ringsmose, Jens: "*Taking stock of NATO's Response Force",* Research Paper, Research Division – NATO Defence College, Rome, No. 54, January, 2010, p. 2.
6 Ibidem, p. 3.
7 *Ibidem.*
8 *Ibidem.*, p. 4.
9 SAUCER – Supreme Allied Commander Europe

Since its formal launch the NRF 1 in October 2003 didn't really managed to live up to the much anticipated expectations of its potential falling short of vision and mainly interest among the allies regarding it a good starter point to mitigate the gap between US and European allies focusing on the difficult and challenging task of interoperability amongst the allies. NRF 1 therefore can also be seen as an attempt to prove that interoperability amongst combined forces can work in future armed conflicts. Lack of vision and the need of such force at a time made it rapidly too costly for the allies to sustain, NRF receiving its first blow shortly after the Riga Summit in 2006, when in 2007 NATO policy makers decided on a size reduction of 25,000 strong to 12,500.[10] Moreover in 2009 the alliance decided to fully revise the concept despite deteriorating relations with Russia, since 2008 the thanks to the Russo-Georgian "5 day war" which marked not only NATO but US – Russia relations as well at an all-time low since the Cold War times and it seemed like those Cold War times never truly ended, just took an arms race break giving time for the economies to recuperate. With the NRF being a force largely on paper with many practical issues never really reaching FOC standards. Hans Binnendijk[11] the theoretical founding father of the NRF had probably the best description of 2009's NRF being: "a force that should be on steroids, and instead it's on life support".[12] Not surprisingly He was that critical in his statement, because since its formal creation of the NRF 1 in 2003, it only saw one major crisis and even that was a disaster relief mission following the 2005 Pakistani earthquake in 2006, NRF forces participating as mentioned above in the relief mission to stabilize the humanitarian situation produced after the earthquake. His thoughts conclude this sub chapter about the brief introduction and history of the NRF.

The Readiness Action Plan (RAP) and the new Very High Readiness Joint Task Force (VJTF)

The 2014 Wales Summit in Cardiff marked the beginning of a new era in NATO policy making history and strategizing with the alliance's new-old roll once again being high on the agenda and ready to be rethought and implemented as a fierce

[10] Ringsmose, Jens: *op. cit*, p. 5.

[11] Hans Binnendijk is Senior Fellow at the Center for Transatlantic Relations at the Johns Hopkins University Paul H. Nitze School of Advanced International Studies (SAIS). He is former Vice President for Research of the National Defense University and Theodore Roosevelt Chair in National Security Policy. Binnendijk is also the Founding Director of the Center for Technology and National Security Policy at the National Defense University. He previously served on the National Security Council as Special Assistant to the President and Senior Director for Defense Policy and Arms Control (1999–2001). *Source:* http://www.cepa.org/content/hans-binnendijk, accessed on 2015.05.30.

[12] Ringsmose, Jens: *op. cit*, p. 1.

force of deterrence, sustaining prosperity, sustainability and peace in the Euro Atlantic area of the world. The sudden change in NATO policy became clear with one of the most "opened" Summit's in many years, the Wales summit which marked yet again a new switch of paradigms in the alliance's lifespan. Often we have seen that one of NATO's biggest strengths is its ability to reinvent itself to meet the next crisis and challengers, it has done so in the Cold War era acting as deterrence against a Soviet Aggression maintaining peace in Western Europe and paving the way for integration amongst Western European countries. After the Cold War, NATO policy makers envisioned the alliance as a future tool to sustain peace conduct humanitarian interventions and fight against terror.

In 2015 despite NATO's second role still being in full effect, thanks to threats from the South in the presence of ISIS and extremist terrorism, it needs to go back to its roots, that of deterrence against the challenger in the East, the Russian Federation, a country which since 2008, seemed to have been waging a new Cold War with the West and its former socialist republic countries. Undeniably without the events in Ukraine starting with the *Maidan* or *Euromaidan*[13] protests then with the escalation of it in February 2014 when the worst clashes took place were an alarming wake up call to NATO and the West that uneasy is in the making on its Eastern borders. A direct catalyzer to the events in Ukraine and NATO's reaction came on the 18th of March, 2014 with Russian Federations annexation of Crimea, breaching international law and violating Ukrainian sovereign territory.[14] After March, with the *de facto* annexation of Crimea if anyone had any doubt from where those "little green men" came without military insignias, therefore soon all those doubts vaporized and it became clear for the West that Russia just made its first expansionist move, fear of a next one alerted especially our Baltic allies the most, fearing the can suffer a potential same fate as Ukraine due to the reasons of having its own share of Russian minorities, who can be used by the Russian Federation propaganda machine as "manipulators" of an artificial tension between majorities and minorities in order to create the background for a Ukraine type intervention, provoking tensions and unrest amongst the Baltic societies. Also it goes without saying that in a time of economic recession the events of Ukraine will put the European Union's solidarity and unity to the test in order to uphold sanctions and will also test NATO's resolve to defend its Eastern Allies under article V of the North Atlantic Treaty. Ukraine was a game changer of

[13] The protests initially started in late 2013 around the 21st of November in Kiev demanding closer European Integration. See: http://www.reuters.com/article/2013/12/12/us-ukraine-idUSBRE9BA04420131212, accessed on, 2015.05.30

[14] Hudson, John: *Ukraine warns of War as Russia Annexes Crimea Foreign Policy*, March 18, 2014. See: http://foreignpolicy.com/2014/03/18/ukraine-warns-of-war-as-russia-annexes-crimea/, accessed on 2014.12.10

doctrines in NATO's playbook a tired alliance suddenly became very relevant again for many Western and Eastern European allies because of recent aggressive decisions in Russia's foreign policy. The Russian Federations new military doctrine has been introduced to the world.

The Wales Summit introduced NATO's counter moves, which were very much needed in order to prepare the alliance for such a type of conflict, the one being waged in Eastern Ukraine in the Donbas region, the concept of "hybrid warfare".[15] NATO needed to revise its strategy and realize very effective countermeasures to hybrid warfare, because just as cyber warfare this is a new type of conflict, which raises the problematic dilemma of countering it due to the fact that there are till this day no registered official documents giving exact countermeasures to this unconventional warfare, which invokes Special Forces, overt or covert ops, information gathering, sabotage and psychological warfare not only against the combatants but against the civilians caught in the conflict zone as well. Speculations also confirm the fact that the Russian president may have created a scenario in Eastern Ukraine with this new type of hybrid warfare, where not even himself, Putin knows the next step, that just shows how difficult and challenging is to manage this unknown type of warfare even if it is not that "new" as it seems at first glance because there are some sort of more covert past evidences of Russian encroachment and sneaky underhand tactics to create uneasy, Estonia 2007, Cyber Attack, Georgia 2008, 5 Day War – Abkhazia and South Ossetia, with Ukraine since 2014 being a more overt one, because of Crimea and "little green men" popping up to aid these operations, but the bottom line is that at the end of the day creating an unrest is easy, but after it gets dynamic it is very to manage it and it is even more difficult to end it.[16]

In continuation we shall discuss one of the Wales Summit's direct consequences the Readiness Action Plan and a potential revision of an NRF creating a new one with much more pragmatic and concrete goals to fulfil, as we saw in the previous subchapter NRF 1, was short-lived due to the fact of no "challengers" on the horizon, since 2014 we have a different security climate in Europe and a new "buffed" NRF with a Response Plan, is needed to potentially counter a "hybrid warfare" scenario

[15] The term 'hybrid warfare' appeared at least as early as 2005 and was subsequently used to describe the strategy used by the Hezbollah in the 2006 Lebanon War. Since then, the term "hybrid" has dominated much of the discussion about modern and future warfare, to the point where it has been adopted by senior military leaders and promoted as a basis for modern military strategies. See: Dr. Damien Van Puyvelde's, *"Hybrid War – does it even exist?"* NATO Review, 2015, Source: http://www.nato.int/docu/review/2015/Also-in-2015/hybrid-modern-future-warfare-russia-ukraine/EN/, accessed on 2015.05.30

[16] *Hybrid War – Hybrid Response?* I strongly advise to watch an eye opening NATO video review about this topic, See: http://www.nato.int/docu/review/2014/Russia-Ukraine-Nato-crisis/Russia-Ukraine-crisis-war/EN/index.htm, accessed on 2015.05.30.

to deter even the possibility of such a "Ukraine complex" scenario to occur, with a NATO ally. Such strong measures by NATO was needed because, we like it or not, but the fact remains that NATO was caught off guard by the crisis in Ukraine (and ISIS) not ready (yet) to meet the challenge, therefore the strategic gap needed to be filled.

The filler of this gap will be therefore provided by the Readiness Action Plan and with all its agreements born during the Wales Summit. But what will the Readiness Action Plan actually be like; to give a short description of its size and role I will quote NATO Secretary General Jens Stoltenberg's remarks about the plan to reinforce NATO's resolve to deter any possible challenger to the peace, prosperity and stability to the Euro Atlantic area:

> *The Readiness Action Plan is the biggest reinforcement of our collective defence since the end of the Cold War. And it is my top priority to implement this plan in full and on time.*[17]

This was a very strong statement by the Secretary General in November 20th 2014, describing the future vision of NATO's deterrence strategy mainly against the East posed by the new aggressive policing of the Russian Federation towards the former Socialist Republic States, but the RAP does not neglect NATO's Southern Border and the challenges coming from North Africa (mainly the humanitarian situation of the immigrants) and of course the Islamic State which poses an immense threat to our security as well. Therefore, NATO's next big move faces dual challenges bot from East and South. The **RAP** will contain two primary pillars: The first it will have an **Assurance Measure** which means that the alliance will have increased military presence and activity to assure mainly our Baltic and Eastern allies and to deter any potential challengers of peace.[18] The second pillar entitled **Adaptation Measure** which will result in changes to the alliance's military posture and capabilities in the mid and long term foreseeable future.

NATO's **Assurance Measures** will consist of the following, please note that all these statistical data are provided by the NATO fact sheet, which now will be quoted word by word also it is interesting to note that this "first phase" RAP originates from 2014 at the end of my dissertation in the annexes session I will show the reader the second phase of the RAP that is from early 2015 to give a possibility of comparison and to draw conclusions from it, which won't consist shocking surprises and changes showing that the alliance's resolve to go forward with the implementation of the RAP as soon as possible to make it viable and FOC.

---

[17] NATO Fact Sheet, December 2014, p. 1: http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2014_12/20141202_141202-facstsheet-rap-en.pdf.

[18] *Ibidem.*

RAP as of December 2014, containing 6 crucial aspects:
As set out in the Wales Summit Declaration, assurance measures include the "continuous air, land, and maritime presence and military activity in the eastern part of the Alliance... on a rotational basis". All 28 Allies contribute to the effort. The measures can be scaled up or down depending on the security situation. As part of the Assurance Measure NATO has:

1. *Increased from four to sixteen the number of fighter jets on air-policing patrols over the Baltics. Canada, Germany, the Netherlands and Portugal currently provide the planes.*
2. *Commenced AWACS*[19] *surveillance flights over the territory of our eastern Allies.*
3. *Sent more ships on patrol to the Baltic Sea, the Black Sea and the Mediterranean.*
4. *Deployed ground troops to the eastern parts of the Alliance for training and exercises, on a rotational basis.*
5. *Conducted over 200 NATO and national exercises in Europe so far this year. Major exercises included: Black Eagle in Poland (20 Oct–5 Dec: 2,000 British and Polish troops), Steadfast Javelin I in Estonia (16–23 May: 6,000 troops from nine Allied countries), Steadfast Javelin II in the Baltics, Germany and Poland (2–8 Sept: 2,000 troops from ten Allied countries), Iron Sword in Lithuania (2–14 November: 2,280 troops from nine Allied countries).*
6. *Several Allies have also sent ground and air forces to Eastern Europe for training and exercises on a bilateral basis. For example, the United States has deployed troops from the US Army's 1st Brigade Combat Team, 1st Cavalry Division to Estonia, Latvia, Lithuania and Poland with tanks, mechanized vehicles, and other heavy military equipment.*[20]

So as we can see the Assurance pillar promotes interoperability amongst allies with very high end training drills and also this pillar delivers a very strong message of deterrence. "Muscle flexing" the only language the Russians understand as many experts would argue in military deterrence.

The **Adaptation Measure** RAP's second Pillar, which intends to breathe life and purpose into a new NRF making it even stronger with a "*special spearhead*" elite force of very well trained soldiers with *combat veterancy*[21] exceeding 75% within their ranks called the VJTF or Very High Readiness Joint Task Force.[22] This

---

[19] AWACS stands for: Airborne Warning and Control System

[20] NATO Fact Sheet, December 2014: http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2014_12/20141202_141202-facstsheet-rap-en.pdf, accessed on2015.04.26

[21] *Combat Veterancy*: The term often refers to soldiers who have experience in real life high end combat scenarios. Most of the VJTF will have such elite units with experience.

[22] Szenes Zoltán: *Új bor régi palackban? A walesi NATO csúcs,* Biztonságpolitika, Hadtudomány, 2014/3–4, p. 8.

is needed for two reasons: One being that the NRF because it is a much larger force and more conventional needs more time to react 2 weeks maximum, but with a force of only 4000 strong, these units can be deployed from 2 till 5 days around the world, which is an immense increase in effectiveness compared to two weeks.[23] But till the VJTF is fully operational a buffed NRF will fill this gap enhancing it to a division sized unit of 13,000 troops it will also be a combined joint force as decided in February 2015, by the Allied Defence Ministers.[24] The second reason the VJTF is needed to be created as fast as possible is a bit more complex and relevant. First as already mentioned this is needed because of the changed security climate in Europe, where in future hybrid warfare scenarios speed can be critical and obviously the best way to counter unconventional warfare is unconventional warfare itself. Therefore the new spearhead force will enhance the existing improved NRF, the VJTF will be a multinational brigade maximum number of troops 5000 which can be supported with units up to five battalions supported by air, sea and other land based light/heavy armored forces.[25] This new force should become fully operational in 2016, till then Germany, the Netherlands and Norway are leading the effort with an interim Spearhead Force, which is already training and exercising together with the "new" NRF.[26]

Moreover, NATO presence will be guaranteed by command and control of multi-national presence on the territories of our eastern Allies. In the February meeting in 2015 Defence Ministers agreed on creating multinational control elements, NATO Force Integration Units (NFIUs) on the territories of six of our allies. Bulgaria, Estonia, Latvia, Lithuania, Poland and Romania will host these new command hubs, with Poland being the headquarters and regional command center.[27] There were also discussion of deploying 10,000 NATO troops to Poland during this time when the Defence Ministers meeting took place but heavy debates emerges from this move, considering it too dangerous at the moment due to the Founding Act on Mutual Relations between NATO and Russia from 1997, in which NATO guarantees that it will not mass large concentrations of units on the borders near Russia and will also limit the presence of heavy weaponry in the region.[28] This was regarded as a way provocative move at that moment in face of a very hostile Russia, who itself

[23] *Ibidem*.
[24] NATO Fact Sheet, February 2015, *Adaptation Measures*, p. 2: http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2015_02/20150205_1502-Factsheet-RAP-en.pdf, accessed on 2015.04.26
[25] *Ibidem.*
[26] *Ibidem.*
[27] *Ibidem.*
[28] Founding Act on Mutual Relations, Cooperation and Security between NATO and the Russian Federation signed in Paris, France, 27th of May, 1997, p. 2. See: http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_25468.htm, accessed on 2015.04.30.

conducts military buildup in the Baltic and military drills. With this being said this was the second crucial reason I wanted to refer to with the relevance of the new improved NRF being a fast response force and the VJTF "spearhead" force is being created and optimized for fast deployment for the same reasons to slip through this agreement, and if needed thanks to these two logistical components plus the new command hubs which are being created NATO can guarantee a strong deterrence fear factor to prevent any sorts of aggression against their allies. Therefore we can conclude that NATO is sending a very strong message towards the Russian Federation, with these new strategies of deterrence plus the agreement amongst the allies to stop the tendency of not investing 2% of their GDP on defense and expeditionary technological purposes, which was also a big milestone of the Wales Summit, that Defence Ministers agreed to buff their defense expenditures and put a stop to free riding mentalities amongst the alliance which have characterized it for many years stopping this tendency is a big achievement for the alliance.[29] NATO allies should bear in mind that 2% of all the alliances GDP's is a small price to pay in order to become a credible deterrence factor to avoid any occurrence of armed conflicts and to preserve peace and prosperity in the region.

Concluding remarks

In conclusion it is safe to state that these new improvements in NATO policing were much needed improvements for the "two tiered" alliance which after the Cold War struggled to find it concrete purpose to serve. Humanitarian interventions and counter terrorism was the first big step in making NATO an enduring alliance that resists and it's ready to undergo a metamorphosis to redesign itself or its strategies to make it an insurance factor to peace and stability in the Euro Atlantic Area. So therefore the undeniable fact remains a strong NATO was needed in a changed World as Anders Fogh Rasmussen stated himself as well before the Wales Summit.[30]The Wales Summit promised a breakthrough in NATO strategies and policies in the following years and it delivered and stood up to the expectations. So it is safe to state that it had been one of the most successful Summit in terms of mutual agreements in many years amongst the alliance in order to face the challenges from the Russian Federation, North Africa and ISIS. However we need to take in mind that change needs time and Wales having some strong points like: the approval of the RAP, the

---

[29] Matlary, HaalandJanne and Petersson, Magnus: *NATO's European Allies, Military Capability and Political Will,* Palgrave Macmillan, Brussels, 2013, p. 98.

[30] "*A strong NATO in a changed World"* Speech by NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen at the Brussels Forum, 21st of March, 2014: http://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_108215.htm?selectedLocale=en, accessed on 2015.04.23.

strengthening of the North Atlantic Partnerships, ISAF's improvement missions, VJTF, 15 million Euros worth of military aid for Ukraine, stopping the downsizing and budget cuts on defense expenditures, cooperation against the Islamic State, creation of a permanent expeditionary force, promoting the improvement of interoperability and defense capabilities, Montenegro as a potential member by fall 2015, Georgia receiving stronger support for enforcing its role of candidate and future potential member, cyber warfare and its security aspects, preparations for the 2016 Warsaw Summit which promises to close this symbolic circle of new NATO paradigms that the Wales Summit has propelled, but once again these changes to take effect will take time, and despite sudden declarations of raising military expenditures, we need to wait and see how effective the resolve will be, one that can heavily change in correlation with the situation in Ukraine as we have seen NATO being a very much "reactive organization", that can suddenly reinvent itself to meet the next challenge.[31] Also completely changing the Strategic Concept of 2010[32] proves and argues for my earlier point that once again NATO reinvents itself in time periods of 5 to 10 years to adjust its readiness for the next developed conditions and security issues arising as a challenge to peace. The crisis in Ukraine will also go down in history as a *game changer* in the Alliance's history.[33]

Bibliography

1. BLACKWELL, Stephen: *Doing without the americans? The new european Rapid Reaction Forceand Nato*, Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Studia Europaea, 2001.
2. BOGZEANU Cristina: *Rolul NATO și al UE în managementul crizelor din Balcanii de Vest*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", Bucuresti, 2011.
3. BRAUN, Aurel: *NATO-Russia Relations in the Twenty-First Century*, Routledge, New York, 2008.
4. CHALMERS, Malcolm: *Defence Spending – Beyond the 2 percent target?*; Carnegie Europe project, 31 March, 2015, See: http://carnegieeurope.eu/strategiceurope/?fa=59577, accessed on 2015.04.26.
5. AUERSWALD, David P.; SAIDEMAN, Stephen M.: *NATO in Afghanistan-Fighting Together, Fighting Alone*, Princeton University Press, 2014.
6. DENI, John: *Burden sharing and NATO's 2 percent Goal*, Carnegie Europe project, April 14, 2015, See: http://carnegieeurope.eu/strategiceurope/?fa=59767, accessed on 2015.05.10.

[31] Szenes Zoltán: *Új bor régi palackban? A walesi NATO csúcs,* Biztonságpolitika, Hadtudomány, 2014/3–4, p. 6.

[32] NATO's: *Active Engagement, Modern Defence, Strategic Concept for the Defence and Security of the members of the North Atlantic Treaty Organization,* Adopted by heads of State and Government at the NATO Summit in Lisbon, 19–20 November, 2010. See: http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf, accessed on 2015.05.25

[33] Szenes Zoltán: *op.cit.,* p. 20.

7. Founding Act on Mutual Relations, Cooperation and Security between NATO and the Russian Federation signed in Paris, France, 27th of May, 1997, p. 2.
8. HERD, Graeme P.; KRIENDLER, John: *Understanding NATO in the 21st Century – Alliance strategies, security and global governance,* Routledge, New York, 2013.
9. HUDSON, John: *Ukraine warns of War as Russia Annexes Crimea*, Foreign Policy, March 18, 2014. See: http://foreignpolicy.com/2014/03/18/ukraine-warns-of-war-as-russia-annexes-crimea/, accessed on 2014.12.10.
10. Kugler, Richard: *The NATO Response Force 2002–2006, Innovation by the Atlantic Alliance,* Center for Technology and National security policy, Washington DC, 2007.
11. MATLARY, Haaland Janne; PETERSSON, Magnus: *NATO's European Allies, Military Capability and Political Will,* Palgrave Macmillan, Brussels, 2013.
12. NATO Fact Sheet, December 2014: http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2014_12/20141202_141202-facstsheet-rap-en.pdf, accessed on 2015.04.26.
13. NATO Fact Sheet, February 2015, *Adaptation Measures*, p. 2: http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2015_02/20150205_1502-Factsheet-RAP-en.pdf accessed on 2015.04.26.
14. NATO's: *Active Engagement, Modern Defence, Strategic Concept for the Defence and Security of the members of the North Atlantic Treaty Organization,* Adopted by heads of State and Government at the NATO Summit in Lisbon, 19–20 November, 2010.
15. RINGSMOSE, Jens: *Taking stock of NATO's Response Force,* Research Paper, Research Division – NATO Defense College, Rome, No. 54, January, 2010, See: http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_25468.htm, accessed on 2015.04.30. See: http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf accessed on 2015.05.25.
16. REUTERS: The protests initially started in late 2013 around the 21st of November in Kiev demanding closer European Integration. See: http://www.reuters.com/article/2013/12/12/us-ukraine-idUSBRE9BA04420131212,accessed on2015.05.30.
17. SZENES Zoltán: *Új bor régi palackban? A walesi NATO csúcs,* Biztonságpolitika, Hadtudomány, 2014/3–4.
18. FRUNZETI, Teodor: *Operații NATO: studio de caz: Afganistan*, TechnoMedia, Sibiu, 2007.
19. The written closing press conference by NATO Secretary General Scheffer can be read here: http://www.nato.int/docu/speech/2006/s061129d.htmAccessed on 2015.05.27.
20. WATANBE, Lisa: *Securing Europe–European Security in an American Epoch*, Palgrave and Macmillan, New York, 2010.
21. YOST, David: *NATO transformed, The Alliance's New Role in International Security*, United States Institute of Peace Press Washington, D.C. USA 1998.
22. "*A strong NATO in a changed World"* Speech by NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen at the Brussels Forum, 21st of March, 2014: http://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_108215.htm?selectedLocale=en, accessed on 2015.04.23.

Is the Elite Position Endangered by the Cybersecurity Vulnerability?

***Sorin* GURZĂU**

Abstract

The fight for political, economic and military power is a permanent mark of international relations and international security to this day, especially when the ideas of the elite play an important role in foreign policy of small states. In the context of contemporary threats in the world (e.g. terrorist, nuclear, cyber), this present paper aims to analyze the ethical principle that "all security actors have responsibility to create security for all" as viewed by the US and NATO in achieving global security. Accordingly, this paper aims to answer the following question "what is the price paid by the elites (in our case the US) to achieve international order and security?" Our study reveals that cyberattacks and cyber security represent a sensitive point evidenced by the official NATO reports and other government institutions since 1998. These reports indicate an increased number of cyber-crimes, including attacks on military organizations in correlation to US involvement in international counter-terrorism. The type and design of a cyberattack presents a direct threat to the position of powerful states/elites given that such attacks lead to asymmetric problems exposing vulnerabilities in this cyber terrorism-cyber counterterrorism fragile balance.

Keywords: *Cybersecurity, Elite, Vulnerability, NATO.*

Introduction

There has been a prolong debate on what constitutes powerful and superpower states in international relations. Determined by several factors such as economic, political and military and also by territory, population and culture, a powerful state has been defined in principal from social perspective and secondly from the objective features of an internationally involved actor, but related to the actor's stance in the international context[1].

Does a powerful state or superpower constitute an elite? The power elite is defined as „*an alliance of military, government, and corporate officials (elites) perceived as the center of wealth and political power who control the principal*

---

[1] Dacian Duna, *Politica europeană de Securitate de la origini până la tratatul de la Lisabona: teorie şi istorie,* Cluj-Napoca, CA Publishing, 2015, pp. 134–139.

institutions and whose opinions and actions influence the decisions of the policy makers"[2].As entities responsible for social order, the elite powers influence significantly policy through institutional policy making, generating a balance of power and threats in a consensual way, that is difficult to assess.[3] The relationship between power states and other countries may be related to their contribution to security. Assessing elite powers presents a set of opportunities to discover intentions, conditions and actions (that may be contradictory to initial objective of a power state contributing to security).[4].Internationally, a power elite can be defined as a power or superpower state as a result of agreements in certain fields such as (e.g. economic, military). In other words, an elite power is based on power and or superpower states.

In the context of contemporary threats in the world (e.g. terrorist, nuclear, cyber), the present paper aims to analyze the ethical principle that "all security actors have responsibility to create security for all" as viewed by the US and NATO in achieving global security. Accordingly, this paper aims to answer the following question "what is the price paid by the elites (in our case the US) to achieve international order and security?"

World security in the 21st century

The assassination of the king of Yugoslavia in October 1934 was a subject of debate on its recognition in the history of terrorism. A new threat to the international security has appeared: terrorism. The event was the premise of the Convention for the Prevention and Punishment of Terrorism and the Convention for the Creation of an International Criminal Court creation on December 5, 1934[5].

The world security environment of 21st century is diverse and constantly evolving with the terrorism spectrum becoming increasingly challenging. In the modern world, nuclear armament and preservation of nuclear power scan not be neglected in discussions regarding global security. There is proof that only powerful states or the weak ones that have powerful allies may possess nuclear weapons[6]. Another threat to the global security is bioterrorism, because even in the developed states the

---

2 Power elite. Dictionary.com., *The American Heritage® New Dictionary of Cultural Literacy, Third Edition*, Houghton Mifflin Company, 2005. http://www.dictionary.com/browse/power-elite accessed on March 16, 2017.

3 Giorgi Gvalia, David Siroky, Bidzina Lebanidze, Zurab Iashvili, *Thinking outside the Bloc: Explaining the foreign Policies of Small States*, "Security Studies", 2013, vol.22, pp. 98–131.

4 Charles L. Glaser, Andrew H. Kydd, Mark L. Haas, John M. Owen IV, Sebastian Rosato, *Can Great Powers Discern Intentions?*, "International Security", 2015/16, vol.40(3), pp.197–215

5 Ondrej Ditrych, "*International terrorism" in the League of Nations and the contemporary dispositive,* "Critical Studies on Terrorism", Vol. 6, 2014, pp. 225–240

6 Nunu P. Monteiro, Alexandre Debs, *The Strategic Logic of Nuclear Proliferation*, "International Security", vol.39,2014, pp.7–51

specialists cannot assess the knowledge in the dual use of experiments (scientific and biological weapon) and the threat to biosecurity, like in the case of bird flu[7]. In the contemporary world the importance that must be attached to non-classical, asymmetrical, cyber risks and threats should be highlighted, given their transnational and transboundary nature and the negative effects in case of materialization if disasters occur with impact upon the national security and beyond. It is a threat that cannot be ignored, while some authors consider that cyber threat is exaggerated[8,]. The use of cyber technology in economy, trade, civil society or military field created „crosscutting challenges" for policies and confusion in theory (Lindsay, 2014/2015). This was noted particularly for China, which has one of the fastest growing cyber economy and one of the fastest cyber operating schedules. At the level of cyber security and international relations, the vulnerabilities and advantages of the states were highlighted including information leaks from Edward Snowden in 2013 that underlined the intensity of Internet surveillance by the US and its allies against various targets[9].

The Role of Elites in the Globalization Era – the North Atlantic Treaty Organization

Currently, international actors – power states and superpower states – should extend their power at global level, this is why the term "global power" would be more appropriate to define these entities. For example the "*global power*" of the Unites States of America (USA) is singular, due to its military capability turning it into a military superpower[10]. It should be not neglected that some analysts view political power as a main issue of global security and „*to ignore the dynamics of political power means losing an essential feature of international security and to isolate global politics*"[11].

---

[7] Kathleen M. Vogel, *Expert Knowledge in Intelligence Assessments: Bird Flu and Bioterrorism*, "International Security", vol. 38, 2013/14, pp. 39–71

[8] Lucas Kello, *The Meaning of the Cyber Revolution: Perils to Theory and Statecraft*, "International Security", vol.38, 2013, pp. 7–40; Jon R. Lindsay, Lucas Kello, *Correspondence: A Cyber Disagreement*, "International Security", vol. 39, 2014, pp. 181–192.

[9] Jon R. Lindsay, *The Impact of China on Cybersecurity: Fiction and Friction*, "International Security", vol.39, 2014/15, pp. 7–47

[10] Dacian Duna, *Politica europeană de Securitate de la origini până la tratatul de la Lisabona: teorie şi istorie*, Cluj-Napoca, CA Publishing, ISBN 978-606-8330-44-0, 2015, pp. 135–139

[11] Stacie E. Goddard, Dan H. Nexon, *The Dinamics of Global Power Politics: A Framework for Analysis*, „Journal of Global Security Studies", vol.1, 2016, pp. 4–18

The United States (US) maintained its international hierarchy for many years in the Western Hemisphere, Western Europe and more recently in the Middle East[12]. From the global security perspective, the adoption of cosmopolitan ethics is a strong practical reason to maintain that hierarchy. In a very recent article, Burke[13] (2016) states three basic principles of this concept, saying that „*only ethics that does not discriminate groups is capable of protecting as a general set of principles*". Cosmopolitan ethics, essential in contemporary global politics, involves three principles:

a) all players have the responsibility to generate security for all,
b) they must act considering the future consequences of their ideas/actions and
c) must work like their actions will become global in time and space.

On the other hand, it is believed that the USA, as a superpower, is significantly involved in maintaining global security through its alliances, which is believed to attract military conflicts that might be avoided.[14]

Military intervention in internal conflicts represents a continuing practice in worldwide history. The North Atlantic Treaty Organization (NATO), an alliance that consists of twenty-eight independent member countries, was established on 4 April 1949 by twelve founding members (Belgium, Canada, Denmark, France, Iceland, Italy, Luxembourg, Netherlands, Norway, Portugal, The United Kingdom and The United States). NATO's essential purpose is to defend the freedom and security of its members through political and military means based on cooperation, the organization being committed firstly to the peaceful resolution of conflicts.

NATO is committed to defending nearly one billion citizens in Europe and North America which requires important financial resources. In 2015, the first year after Allies made the Defense Investment Pledge, defense cuts stopped in NATO Europe as a whole. Updated 2015 figures show that while some Allies continued to decrease defense spending, 53.57% of Allies increased their defense spending in real terms. In 2016 progress continued, with the US contribution to defense expenditure the highest (68,2%) compared to Canada & NATO Europe (31.8%).[15] Due to its power/superpower states member (US, Canada, Germany, France, United Kingdom) and especially to US, NATO is military power elite which continuously have developed during its sixty-eight years of history.

---

[12] David A. Lake, *Legitimating Power: The Domestic Politics of U.S. International Hierarchy*, "International Security", vol.38, 2013, pp. 74–111

[13] Anthony Burke, Katrina Lee-Koo, Matt McDonald, *An Ethics of Global Security, „*Journal of Global Security Studies", vol.1, 2016, pp. 64–79

[14] Michael Beckley, *The Myth of Entangling Alliances: Reassessing the Security Risks of U.S. Defense Pacts*, "International Security", vol. 39, 2015, pp. 7–48

[15] NATO. *The Secretary General's Annual Report*, 2016 http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2017_03/20170313_SG_AnnualReport_2016_en.pdf, accessed on March 22, 2017

What is the price paid by the power elites to international order and security?

The cyber revolution presents a growing current necessity. Kello (2013)[16] considers that cyber threat is drived by three important factors: the power of cyber weapons, the difficulty of defense and the potential of international order disruption. We consider that these three factors contribute to the vulnerability of the power states/power elites nowadays.

After 2010 US has acknowledged the importance of cybersecurity[17], especially since the Department of Homeland Security has identified an increased frequency of attacks upon the cyber networks of basic infrastructures (electricity, pipelines, roads, airways and railways, banks), identifying this phenomenon as the most severe threat towards national security[18].

In the summer of 2010, the Stuxnet worm infected approximately 45,000 industrial Siemens control systems worldwide. For the first time, there were evidence that a cyberattack could cause physical real damage and generate risk of loss of human lives[19],[20]. Even so there are advocates[21] that cyber security is not granted priority in the USA, with lack of proper funding.

The economy and technology are determinant factors in defining a power/superpower state and the development of economy is absolutely dependent on technology and information technology, a necessity for higher performance. Aside from this, the technology and information sustain also the intelligence capabilities of a state; all together we can assert that everywhere the information technology is used, the vulnerability of the system is at stake. The dependence on unrestricted and safe flow of technology, on the Internet and on connection and the control of automated systems makes the US vulnerable (infrastructure, governmental entities, military programs). Speaking about military field, how computers would be vulnerable? This question was answered on February 23, 2000,[22] in a speech of the Information

---

[16] Lucas Kello, *The Meaning of the Cyber Revolution: Perils to Theory and Statecraft*, “International Security”, vol.38, 2013, pp. 7–40

[17] Nathalie Caplan, *Cyber War: The Chalenge to Național Security*, “Global Security Studies”, vol. 4, 2013, pp. 93–115

[18] Cristina Berriz, *Cybersecurity and United States Policy Issues*, “Global Security Studies”, vol.5, 2014, pp. 35–40.

[19] Jon R. Lindsay, *Stuxnet and the limits of Cyber warfare*, “Security Studies”, vol.22, 2013, pp. 365–404.

[20] Erik Gartzke, Jon R. Lindsay, *Weaving Tangled Webs: Offence, Defense, and Deception in Cyberspace*, “Security studies”, vol. 24, 2015, pp.16–348.

[21] *Ibidem*, p. 19.

[22] John A. Serabian Jr, *Cyber Threats and the US Economy*, Statement for the Record Before the “Joint Economic Committee on Cyber Threats and the US Economy”, available at https://www.cia.gov/news-information/speeches-testimony/2000/cyberthreats_022300.html, February 23, 2000, accessed on March 11, 2017.

Operations Issue Manager, CIA, John A. Serabian who cited a Chinese general's speaking in a military publication (1996): „*We can make the enemy's command centers not work by changing their data system. We can cause the enemy's headquarters to make incorrect judgment by sending disinformation. We can dominate the enemy's banking system and even its entire social order*".

Cyber war can be considered as „*a revolution in military operations, a transformation of technology and doctrine that is capable to overthrow the current world order*"[23], to the benefit of powerful states[24], and a vulnerability as long as the attacks become more sophisticated and damaging.

Two conditions are required for a security incident to occur: vulnerability must be present in some form (e.g., a software flaw or insecure programming; insecure configuration of IT infrastructure; insecure business operations; risky behavior by internal staff or other people, conducted maliciously or by mistake) and secondly, a threat must exploit that vulnerability[25]. Serabian declared that in 2000–2010 decade "*to find ways to defend our infrastructure and protect our commerce while maintaining an open society*" will be a main challenge for US which should also involve its private sector. To emphasis this, Serabian mentioned a previous worrying hacking event, the "Solar Sunrise", a 1998 cyberattack on US military systems during which "*unclassified logistics, administration, and accounting systems that control our ability to manage and deploy military forces*" were accessed.

In the 2010 Annual Threat Assessment of the U.S. Intelligence Community, Director of US National Intelligence Dennis Blair stated that the US is „severely threatened" by cyberattacks of „extraordinary sophistication" from different actors (nation states, terrorist networks, organized criminal groups, individuals) and that al-Qaeda planed to hit US in the next six months, but these two threats are not related[26]. In addition, five years later (2015) the director of National Intelligence James Clapper talked about the cyber security vulnerabilities faced by government and businesses alike. In the US, attacks targeted governmental databases leading to stolen personal details of millions of federal workers and contractors[27]. It is important to mention,

[23] Erik Gartzke,*The Myth of Cyberwar: Bringing War in Cyberspace Back Down to Earth*, "International Security", vol. 38,2013, pp. 41–73.

[24] Erik Gartzke, Jon R. Lindsay, *Weaving Tangled Webs: Offence, Defense, and Deception in Cyberspace*, "Security studies", vol. 24,2015, pp. 316–348.

[25] George Torsten, *Cyber Risk, Cyber Threats, and Cyber Security: Synonyms or Oxymorons?* http://s1.securityweek.com/cyber-risk-cyber-threats-and-cyber-security-synonyms-or-oxymorons, 2017, Accessed on March 22, 2017

[26] Robert K. Knake, *Cyberterrorism Hype v. Fact, Council on Foreign Relations*, available at http://www.cfr.org/terrorism-and-technology/cyberterrorism-hype-v-fact/p21434, February 16, 2010, accessed on February 4, 2017

[27] Agence France Press, *US Intelligence Official Warns of Evolving Cyber Threats,* "Security Week" on September 10, 2015 http://www.securityweek.com/us-intelligence-official-warns-evolving-cyber-threats, accessed on February 10, 2017

that the same James Clapper admitted in 2013 that "Even more than terrorism, the threat of cyberattack is the biggest peril currently facing the US[28]. In the same statement Clapper said "*Decision making by senior government officials (civilian and military), corporate executives, investors, or others will be impaired if they cannot trust the information they are receiving*", and the private sector was mentioned as an important actor in the cyber threat/cyber security process. Also, US intelligence officials have named China as conducting "aggressive cyber activities" along with Russia, Iran and North Korea.

Given the threats coming from the Soviet Union, European integration and state security cooperation were correct options[29]. When the European Defense Community failed in 1954, NATO became the supreme security institution for Western Europe. Fulfilling this commitment of defending, NATO members have to understand the changing of security environment.

Similar to other organizations, NATO is subject of cybercrimes which can affect military operations, so that in 2016the organization faced an average of 500 attacks/ month, a nearly 60% increase on 2015[30]. "*Another key concern – and an area in which NATO is making good progress – is cybersecurity*" said Jens Stoltenberg the NATO Secretary General in "The Secretary General's Annual Report2016", published on March 13, 2017.

According to NATO some events were officially recorded and reported in the 1998–2013 history of foreign intruders' cyberattacks on Alliance members and its partners[31], confirming the computer systems' vulnerability:

- 1988 – the Morris' worm attack on US computers
- 2006 – NASA's cyberdefense measures generated by the fear of attack on its network targeting the plans for the latest US space launch vehicles.
- 2007 (April) – the attack on Estonian government networks. Some government online services and internet banking were temporarily shut down.
- 2007 (June) – the attacks on Pentagon's networks, including the US Secretary of Defense's unclassified email account.
- 2008 (summer) – the attack on data bases of both Republican and Democratic presidential campaigns (the databases were downloaded).

[28] Anna Mulrine, *Top 3 threats to the United States: the good and bad news*, "Christians Science Monitor" on March13, 2013, available at http://www.csmonitor.com/USA/Military/2013/0313/Top-3-threats-to-the-United-States-the-good-and-bad-news, accessed on February 6, 2017

[29] Ulrich Krotz, Richard Maher, David M. McCourt, Andrew Glencross, Mark S. Sheetz, Sebastian Rosato, *Correspondence: Debating the Sources and Prospects of European Integration*, "International Security", vol. 37, 2012, pp. 178–199

[30] Cristina Berriz, *Cybersecurity and United States Policy Issues*, "Global Security Studies", vol. 5,2014, pp. 35–40

[31] NATO. *The history of Cyberattacks*, 2013, http://www.nato.int/docu/review/2013/cyber/timeline/EN/index.htm., accessed on March 3, 2017.

- 2008 (August) – the attack on Georgia's computer networks in the context of the conflict with Russia.
- 2009 – the attack on Israel's government web sites during the January 2009 military offensive in the Gaza Strip.
- 2010 (October) – Stuxnet was discovered in Iran, Indonesia, and elsewhere, leading to speculations that it was a government cyber weapon aimed at the Iranian nuclear program.
- 2011 (January) – the massive attack on the Canadian government agencies, including a research agency for Canada's Department of National Defense.
- 2011 (July) – 24,000 files from the Department of Defense were stolen.
- 2012 (October) – "Red October" attack in Eastern European countries, the former USSR and Central Asia, although Western Europe and North America which got information from government embassies, research firms, military installations, energy providers, nuclear and other critical infrastructures.
- 2013 (March) – the South Korean' financial institutions and Korean broadcaster YTN networks were infected.

How NATO acts against the cyber threats?

NATO acts against the cyber threats according to the principle "*all players have the responsibility to generate security for all*" and we argue that this is a valid representation of the actions of the Alliance.

The first measures came after the 2007 cyberattacks against Estonia's public and private institutions, NATO approved its first Policy on Cyber Defense in January 2008. Following the cyber events, the first-ever meeting dedicated to cyber defense took place on June 4, 2013, where NATO advised that its cyber-defense capability should be fully operational by autumn 2013. Consequently, the NATO Computer Incident Response Capability (NCIRC) upgrade project was completed by the end of October 2013.

The Secretary General of NATO presented in his report the important achievements of 2016[32] in the field of cybersecurity. In the frame of strengthening cooperation and common challenges, NATO signed a Technical Arrangement on cyber defense cooperation with the European Union in February 2016. In November, Cyber Coalition 2016 took place in Estonia and was attended by NATO Allies and partners, in addition to cyber defense staff officials of the EU and industry representatives. After a successful pilot project, the industry Malware Information Sharing Portal was inaugurated

[32] NATO. *The Secretary General's Annual Report*, 2016. http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2017_03/20170313_SG_AnnualReport_2016_en.pdf, accessed. on March 22, 2017.

in order to facilitate the informational flux of unclassified technical cyber information between NATO and industry representatives.

Conclusions

Cybersecurity is another new obstacle both for states and non-state structures, and power elites are a part of these structures. Possessing a global characteristic, distinguishes cybersecurity from other threats transcending all state activity. As a result, taking into account the effects of globalization and European integration, cybersecurity can bead dressed in a multidisciplinary matter. That classification can create a consensual analytical framework in which experts from different activity areas can relate to produce a common response and guide lines regarding cyber-attacks. That also provides them with the ability to create the basis of a platform for researchers advancing a pragmatic approach to studies with sustainable results.

The need for dialogue is a prerequisite both for a better understanding of the threats and needs of action. According to Burke (2016) the global policy reality imposes new security approaches based on a better ethical vision of what security really means.

Is the elite position endangered by the cyber security vulnerability? Our study reveals that the cyberattacks and cyber security represent a sensitive point evidenced by the official NATO reports and other government institutions since 1998. These reports indicate an increasing number of cyber-crimes, including attacks on military organizations in correlation to US involvement in international counterterrorism. The type and the design of a cyberattack present a direct threat to the position of powerful states/elites given that such attacks lead to asymmetric problems exposing vulnerabilities in this cyberterrorism-cyber counterterrorism fragile balance.

NATO membership is open to “any other European state in a position to further the principles of the Treaty and to contribute to the security of the North Atlantic area.”

References

1. Agence France Press (2015) *US Intelligence Official Warns of Evolving Cyber Threats*; in „Security Week” on September 10, 2015 http://www.securityweek.com/us-intelligence-official-warns-evolving-cyber-threats, accessed February 10, 2017.
2. BECKLEY M. (2015) *The Myth of Entangling Alliances: Reassessing the Security Risks of U.S. Defense Pacts,* “International Security”, 39(4): 7–48.
3. BERRIZ C. (2014) *Cybersecurity and United States Policy Issues*, „Global Security Studies”*,* 5(3): 35–40.
4. BURKE, A.; LEE-KOO, K.; McDONALD, M. (2016) *An Ethics of Global Security*, „Journal of Global Security Studies”, 1(1): 64–79.

5. KAPLAN, N. (2013) Cyber War: *The Challenge to National Security*, “Global Security Studies”, 4(1): 93–115.
6. DITRYCH, O. (2013) *“International terrorism” in the League of Nations and the contemporary dispositive, Critical Studies on Terrorism,* Vol. 6, Iss. 2, 225–240.
7. DUNA, D. (2015), *Politica europeană de Securitate de la origini până la Tratatul de la Lisabona: teorie și istorie*. CA Publishing, Cluj-Napoca, ISBN 978-606-8330-44-0.
8. GARTZKE E. (2013) *The Myth of Cyberwar: Bringing War in Cyberspace Back Down to Earth*, „International Security”*,* 38(2): 41–73.
9. GARTZKE E., Lindsay J.R. (2015) Weaving Tangled Webs: Offence, Defense, and Deception in Cyberspace, „Security studies”*,* 24(2): 316–348.
10. GLASER C.L., KYDD A. H., HAAS M. L., OWEN IV J.M., ROSATO S. (2015/16) *Can Great Powers Discern Intentions?*, „International Security”*,* 40(3): 197–215.
11. GODDARD S.E., NEXON D.H. (2016) *The Dinamics of Global Power Politics: A Framework for Analysis*, „Journal of Global Security Studies”*,* 1(1): 4–18.
12. GVALIA G., SIROKY D., LEBANIDZE B., IASHVILI Z., (2013) *Thinking outside the Bloc: Explaining the foreign Policies of Small States*, „Security Studies”, 22:98–131.
13. KELLO L. (2013) *The Meaning of the Cyber Revolution: Perils to Theory and Statecraft,* „International Security”, 38(2): 7–40.
14. KNAKLE RK (2010) *Cyberterrorism Hype v. Fact, Council on Foreign Relations*, February 16, 2010, available at http://www.cfr.org/terrorism-and-technology/cyberterrorism-hype-v-fact/p21434, accessed on February 4, 2017.
15. KROTZ U., MAHER R., McCOURT M., GLENCROSS A., SHEETZ M.S., ROSATO S. (2012) *Correspondence: Debating the Sources and Prospects of European Integration*, „International Security”, 37(1): 178–199
16. LAKE D. A. (2013) *Legitimating Power: The Domestic Politics of U.S. International Hierarchy,* „International Security”, 38(2): 74–111.
17. LINDSAY J.R (2013) *Stuxnet and the limits of Cyber warfare*, „Security Studies”, 22:365–404
18. LINDSAY J.R., KELLO L. (2014) *Correspondence: A Cyber Disagreement*, „International Security”, 39(2): 181–192
19. LINDSAY J.R. (2014/15) *The Impact of China on Cybersecurity: Fiction and Friction*, „International Security”, 39(3): 7–47.
20. MONTEIRO N.P., Debs A. (2014) *The Strategic Logic of Nuclear Proliferation*, „International Security”, 39(2): 7–51.
21. MULRINE A (2013) *Top 3 threats to the United States: the good and bad news,* „Christians Science Monitor” on March13, 2013, available at http://www.csmonitor.com/USA/Military/2013/0313/Top-3-threats-to-the-United-States-the-good-and-bad-news/ accessed on February 6, 2017
22. NATO (2013) *The history of Cyberattacks*. http://www.nato.int/docu/review/2013/cyber/timeline/EN/index.htm. Accessed on March 3, 2017.
23. NATO. The Secretary General’s Annual Report, 2016. http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2017_03/20170313_SG_Annual Report_2016_en.pdf, accessed on March 22, 2017.
24. SERABIAN J.A, Jr. (2000) *Cyber Threats and the US Economy*, Statement for the Record Before the Joint Economic Committee on Cyber Threats and the US Economy, February

23, 2000, available at https://www.cia.gov/news-information/speeches-testimony/2000/cyberthreats_022300.html, accessed on March 11, 2017.

25. TORSTEN G (2017) *Cyber Risk, Cyber Threats, and Cyber Security: Synonyms or Oxymorons?* http://s1.securityweek.com/cyber-risk-cyber-threats-and-cyber-security-synonyms-or-oxymorons, accessed on March 22, 2017.
26. VOGEL K. M. (2013/14) *Expert Knowledge in Intelligence Assessments: Bird Flu and Bioterrorism*, International Security, 38(3): 39–71.

BREXIT sau antiteza predictibilității a ce va urma. Studiu de caz: Impactul BREXIT asupra sectorului farmaceutic din Uniunea Europeană și Marea Britanie

Livia TODIRICĂ

Abstract

BREXIT or the antithesis of the predictability of what will follow Case Study: BREXIT impact on the pharmaceutical sector in the European Union and the UK
The post-Cold War international environment has always been characterized by dynamism, ambiguity, and the visible desire of some states to strengthen their global security concerns.
For these reasons, England, aware that it is a very open society and implicitly vulnerable to such asymmetric threats, decided after a referendum in June 2016 to leave the European Union.
The paper examines the impact that BREXIT will have on the major UK sectors, with particular attention to the pharmaceutical sector. It occupies an important place both on the agenda of the domestic and the European Union policies, being vital to the social security of any community.
At the same time, the research will also analyze the dysfunctions of the European market in relation to BREXIT, as well as the solutions by which U.E could manage the consequences of this event.

Keywords: *BREXIT, European Union, Pharmaceutical Industry, Innovative Medicines, Societal Security.*

Background internațional

Mediul internațional post Război Rece s-a caracterizat întotdeauna prin dinamism, incertitudine și dorința vizibilă a unor state de a-și consolida veleitățile globaliste în materie de securitate. Altfel spus, globalizarea riscurilor și amenințărilor, de la terorism la migrație ilegală afectează atât securitatea comunităților, cât și a individului.

Ca o consecință, toate aceste fenomene pot produce schimbări sociale, economice sau politice majore. De aceea este extrem de important pentru statele nucleu din Uniunea Europeană să adopte o poziție realistă față de problematica multiculturalismului sau a globalizării amenințărilor la adresa securității europene.

Așa cum afirma și Barry Buzan în lucrarea sa, *Securitatea – un nou cadru de analiză:* «Este crucial ca un actor statal care va formula un concept de securitate

internațională pentru o agendă multisectorială, să poată face diferența dintre o abordare obiectivă (existența unei amenințări reale) și o abordare subiectivă (existența unei amenințări percepute)».[1]

Distincția dintre aceste două perspective, ar trebui asumată de actorii sistemului internațional în momentul luării unor decizii cheie cu privire la politica externă. În realitate însă, viziunea asupra securității este în general una subiectivă, fiecare individ având propriile convingeri și intenții în ceea ce privește tratarea unei chestiuni de securitate.

Extrapolând argumentele menționate anterior, putem afirma că un stat se va alia cu alte state atâta timp cât percepția lor asupra securității (indiferent de natura ei: militară, economică, socială, societală) va fi una comună.

Privind mai în detaliu evoluția relațiilor internaționale din ultimii ani, remarcăm tendința principalelor puteri din cadrul Uniunii Europene (Marea Britanie, Franța, Germania) de a se focusa mai mult pe securitatea internă, și mai puțin pe cea a comunității europene.

Recentele atacuri teroriste din Berlin, Munchen, Nisa, Rouen, Paris și Bruxelles pun din nou la îndoială capacitatea statelor de a preveni sau gestiona un asemenea tip de amenințare asimetrică. Prin urmare, necesitatea înțelegerii noilor paradigme a riscurilor la adresa securității naționale presupune și adaptarea continuă a mijloacelor de combatere a acestora.

Mai mult decât atât, pe lângă problema teroristă, migrația a devenit și ea un subiect de actualitate pe agendele interne ale statelor. Deși este o componentă esențială a sectorului economic, necesită o abordare multidimensională din partea autorităților. Cu alte cuvinte, sunt necesare politici de integrare civică pentru imigranți, precum și măsuri concrete pentru sprijinirea acestora în găsirea unui loc de muncă. Altfel, procesul migraționist poate aduce o serie de inconveniențe în interiorul societății afectându-i climatul psihosocial și generând sentimente xenofobe sau rasiste.[2]

BREXIT (sau) antiteza predictibilității a ce va urma

Pe acest fundal, Marea Britanie, conștientă că este o societate extrem de deschisă și implicit vulnerabilă la astfel de amenințări, a decis în urma unui referendum din iunie 2016 să părăsească Uniunea Europeană. Deși referendumul nu are caracter juridic, guvernul condus de Theresa May își dorește să înceapă procedurile de retragere

[1] Barry Buzan, Ole Waever, Jaap de Wilde, *Securitatea – un nou cadru de analiză,* Cluj-Napoca, ed. CA Publishing, 2011, p. 52.

[2] Adrian Favell, Ettore Recchi, *Pioneers of European Integration*, Cheltenham, Marea Britanie, Ed. Edward Elgar Publishing Limited, 2009, pp. 205–234.

imediat ce Curtea Supremă de Justiție va lua în luna ianuarie 2017, o decizie cu privire la legitimitatea acestei măsuri. [3]

În realitate, Anglia începe să acorde o importanță din ce în ce mai mare interesului național, acțiunile sale din plan extern având un caracter pragmatic. Adrian-Paul Iliescu în lucrarea sa *Supremația experienței: Conservatorismul anglo-saxon*, citându-l pe un reprezentant de seamă al acestei doctrine politice, Edmond Burke, surprinde o caracteristică actuală a acestui tip de guvernare: «conservatorismul în tradiție britanică este o politică a obiceiului, compromisului și indeciziei asumate». [4]

Bazându-se pe rolul de putere europeană și pe capabilitățile sale militare/economice, Marea Britanie susține cu tărie retragerea din Uniunea Europeană. Deși inițial Partidul Conservator condus de prim-ministrul Theresa May nu susținea ideea ca Anglia să părăsească comunitatea, traiectoria politicii sale a suferit modificări considerabile.

Vocea poporului britanic a devenit laitmotiv pentru executivul britanic, însă presa internațională subliniază că Theresa May este extrem de reticentă în ceea ce privește dezvăluirea oricăror planuri concrete cu privire obiective de negociere dintre Regatul Unit și UE.

Pe de altă parte însă, făcând o scurtă analiză a discursurilor publice ale primului-ministru, remarcăm o atitudine implicit mai naționalistă ce urmărește consolidarea unei *Britanii Globale* care se bazează pe ea însăși și care se autoguvernează, fără a mai lăsa directivele de la Bruxelles să îi ghideze politicile. [5]

Simplificând, afirmațiile primului-ministru reflectă o poziție fermă și pragmatică ce include o poziție de negociere comună pentru toate cele patru țări componente din Regatul Unit (Anglia, Scoția, Țara Galilor și Irlanda de Nord).

Prin urmare, pentru a avea o imagine de ansamblu cu privire la situația BREXIT și post-BREXIT trebuie să luăm în considerare diverse idei care se vehiculează în presa de specialitate. Concret, este de la sine înțeles că nu există suficiente argumente că Marea Britanie va apela la un *soft BREXIT* sau *hard BREXIT* pentru a se retrage din Uniune.

Dacă prin *soft BREXIT* înțelegem că ar mai putea să existe o oarecare formă de cooperare după BREXIT, între Marea Britanie și UE; *hard BREXIT* presupune ideea

---

[3] Mihail Drăghici, *Marea Britanie a decis ieșirea din UE, dar vrea beneficiile apartenenței europene, fără obligații*, http://www.mediafax.ro/externe/marea-britanie-a-decis-iesirea-din-ue-dar-vrea-beneficiile-apartenentei-europene-fara-obligatii-16049485, articol publicat în 5 ianuarie 2017, accesat în 5 ianuarie 2017.

[4] Adrian Paul-Iliescu, *Supremația experienței: Conservatorismul anglo-saxon,* București, ed. Euro Press Group, 2012, p. 79.

[5] Theresa May – *her full Brexit speech to Conservative conference,* http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/theresa-may-conference-speech-article-50-brexit-eu-a7341926.html, publicat în 2 octombrie 2016, accesat în 6 ianuarie 2017.

de respingere a oricărei cooperări dintre Anglia și UE, mai ales în materie de piață comună (libertatea circulației bunurilor, mărfurilor, serviciilor sau a persoanelor). [6]

Pentru a înțelege mai bine fenomenul BREXIT este necesară elaborarea unei analize succinte menite să ofere o perspectivă mult mai clară asupra acestuia.

Unul dintre principalele sectoare afectate este cel economic. În acest moment, Marea Britanie beneficiază de toate avantajele pieței comune europene, de la efectuarea tranzacțiilor comerciale repede și simplu la libertatea cetățenilor de a călători, munci, studia și a se muta în oricare țară din cele 28 membre ale comunității europene.

Un raport din noiembrie 2016 al Centrului pentru Economie și Cercetare în Afaceri (CEBR) din Anglia subliniază importanța unui domeniu a cărui prosperitate este dependentă de relația cu Uniunea Europeană: *Flat White Economy* sau sectorul tehnologic (tehnologii industrial, high-tech etc) și industriile creative (publicitate, arhitectură, artă, R&D, software, design, TV, Radio etc). Acesta ar putea deveni cel mai important sector din economia britanică, răspândindu-se cu rapiditate din Londra către restul țării. Vorbim așadar de o *armă secretă a Marii Britanii – imigrația*, fără de care acest palier nu ar putea funcționa la capacități maxime și profitabile.[7]

Dacă la nivel declarativ, autoritățile consideră că migrația este principalul motiv pentru care vor să părăsească comunitatea europeană, în realitate fluxurile de imigranți reprezintă o mână de lucru ieftină și care este dispusă să lucreze în orice domeniu pentru a rămâne în țara-gazdă. Fără această resursă umană, există posibilitatea potrivit raportului menționat anterior, ca aceste două sectoare (tehnologic și industriile creative) să își reducă din profitabilitate. [8]

Mergând mai departe cu analiza, se merită a fi menționată și poziția pe care Marea Britanie o va avea în plan internațional după BREXIT. Indubitabil, guvernul de la Londra își va focusa politica externă și implicit negocierea de noi parteneriate, pe interesele sale domestice, însă există șanse foarte mari ca viitorii parteneri să fie mult mai interesați de o colaborare cu Uniunea Europeană, în detrimentul Angliei.[9]

Sumarizând, executivul britanic va avea o misiune dificilă pentru negocierea retragerii Marii Britanii din UE deoarece trebuie să găsească echilibrul perfect și să își securizeze modalitățile prin care vor avea în continuare acces la piața comună europeană. Altfel, există șanse extrem de mari ca principalele sale sectoare economice și implicit comerțul cu statele membre, să afecteze PIB-ul național.

---

[6] *Idem.*

[7] Centre for Economics and Business Research, *How the UK economy's key sectors link to the EU's Single Market,* Londra, noiembrie 2016, pp. 25–27.

[8] Klaus F. Zimmermann, *What Do We Know About European Migration, New York,* Ed. Oxford University Press, 2005, pp. 24–25.

[9] Gregor Irwin, *BREXIT: the impact on the UK and the EU*, https://www.global-counsel.co.uk/sites/default/files/special-reports/downloads/Global%20Counsel_Impact_of_Brexit.pdf, Global Counsel, Londra, 2015, p. 3.

Din aceste considerente, se vehiculează în literatura de specialitate, varianta că Theresa May ar vrea să negocieze cu liderii de la Bruxelles, fiecare sector economic în parte, tocmai pentru a găsi mai multe variante câștigătoare, în caz că negocierile se vor împotmoli sau vor fi în dezavantajul britanicilor pe anumite domenii (politica migraționistă).[10]

Studiu de caz:
Impactul BREXIT asupra sectorului farmaceutic din UK și UE

O viziune de ansamblu asupra sectorului farmaceutic european

Sectorul farmaceutic ocupă un loc important pe Agenda Uniunii Europene, acesta fiind vital pentru sănătatea fiecărui cetățean. În acest sens, la nivel european se încearcă o reglementare a legislației și supravegherea atentă a pieței farmaceutice, astfel încât ea să garanteze tuturor indivizilor medicamente sigure, eficiente și accesibile.

Funcționalitatea corectă a sistemelor farmaceutice atât din cadrul Uniunii Europene, cât și a celor de la nivel național este strâns legată de existența unui dialog constructiv între toate părțile implicate în procesul de asigurare a unui sector de sănătate durabil si inovator.

Vorbim așadar de două aspecte importante, și anume: facilitarea accesului la medicamente sigure, fabricate la standarde calitative ridicate și creșterea competitivității sectorului în vederea înmulțirii numărului de programe ce vizează inovarea medicală.[11]

În ultimii ani, pe întreg teritoriul UE s-au intensificat eforturile cu privire la gestionarea presiunilor create de recesiunea economică, în vederea evitării unor riscuri precum lipsa unor medicamente de bază, limitarea accesului cetățenilor la servicii medicale, creșterea numărului de medicamente contrafăcute din piață, absența medicamentelor orfane (medicamente ce tratează boli rare) etc. Cu toate acestea, remarcăm necesitatea unei cooperări consolidate între statele membre care să sporească transparența acestui sector, dar și să stabilească interese comune menite să evite eventualele crize.

Pe de altă parte, industria farmaceutică este direct influențată de consecințele recesiunii economice, fapt ce are o implicație directă asupra statutului pacientului și a serviciilor medicale ce pot fi suportate de către stat.

Astfel, în vederea obținerii unor rezultate optime pentru bunăstarea pacienților considerăm a fi necesară suplimentarea numărului de medicamente de pe listele

---

[10] *Idem.*

[11] Comisia Europeană, *Să înțelegem politicile Uniunii Europene: Sănătatea publică*, http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/ro/public_health_ro.pdf, Luxembourg, 2014, pp. 5–10, accesat în 7 ianuarie 2017.

compensate/gratuite, identificarea unor soluții concrete pentru sponsorizări, dar și implementarea unor campanii de informare a opiniei publice cu privire la automedicație, medicamente generice versus medicamente originale, medicamente contrafăcute etc.

În virtutea celor menționate anterior, la nivel european există din ce în ce mai multe exemple care surprind disfuncționalități ale pieței farmaceutice amenințând accesul pacienților la medicamente, fie din cauza retragerii acestora de pe piață, fie a prețului extrem de ridicat.[12]

Remarcăm așadar că echilibrul fragil dintre competențele exclusive ale Uniunii și responsabilitățile statelor membre duce adeseori la acțiuni lipsite de etică manifestate prin exporturi paralele ale medicamentelor deficitare în țări unde prețul acestora este dublu față de cel al statului din care se exportă.

Altfel spus, deprecierea stării de sănătate a populației duce la scăderea speranței de viață, mortalitate crescută, creșterea incidenței unor boli cronice, inegalități economice și lipsa coeziunii sociale în cadrul comunităților europene.

Impactul BREXIT asupra sectorului farmaceutic din Marea Britanie

Globalizarea și dinamica mediului internațional, pun pe agenda internă britanică necesitatea unei creșteri durabile, bazate pe investiții permanente în R&D, producerea de medicamente originale, dar și pe reducerea disparităților economice/sociale ce pot apărea ca urmare a BREXIT-ului.[13]

Actualmente, industria farmaceutică aduce o contribuție de 10% la PIB-ul Angliei și oferă locuri de muncă la peste 70.000 de cetățeni. Cu toate că este greu de prezis ce impact ar putea avea BREXIT-ul asupra sectorului farmaceutic, putem realiza câteva analogii.[14]

În primul rând, ar trebui subliniat faptul că Agenția Europeană a Medicamentului este principalul organism care aprobă, monitorizează, evaluează și supraveghează toate medicamentele de uz uman sau veterinar care se vor pune în circulație pe piața europeană. Sediul acesteia este la Londra. Ironia din ultima propoziție ne dezvăluie o altă problematică care va fi pusă în discuție în caz de BREXIT, și anume relocarea tuturor funcționarilor din Anglia în alte țări membre ale comunității. Cu alte cuvinte,

[12] Steve BROZAK, *Brexit Will Be Bad For Pharma*, http://www.forbes.com/sites/stephenbrozak/2016/06/25/brexit-will-be-bad-for-pharma/#5f5660747ab3, iunie 2016, accesat în 7 ianuarie 2017.

[13] Comisia Europeană, *Să înțelegem politicile Uniunii Europene: Sănătatea publică,*http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/ro/public_health_ro.pdf, Luxembourg, 2014, pp. 5–10, accesat în 7 ianuarie 2017.

[14] Yulia Privolnev*, Brexit's Impact On The Global Pharmaceutical Industry: Future Access To The EU Common Market*, http://www.pharmaceuticalonline.com/doc/brexit-s-impact-on-the-global-pharmaceutical-industry-future-access-to-the-eu-common-market-0001, iulie 2016, accesat în 7 ianuarie 2017.

deși industria farmaceutică este un domeniu care caută stabilitate financiară într-un stat; odată cu BREXIT-ul nimic nu mai poate fi garantat. Nici măcar de către stat.[15]

Pe de altă parte, intră în dezbaterea noastră și medicamentele inovatoare lansate pe piața europeană. Din cauza neconcordanțelor legislative, putem afirma că există o probabilitate destul de mare ca medicamentele noi să apară mai întâi pe piața din Uniunea Europeană și mai apoi în Marea Britanie.

Totodată intră în discuție și varianta ca medicamentele inovatoare puternice să fie lansate pentru prima dată în Marea Britanie, iar mai apoi în comunitatea europeană. O versiune destul de realistă, în condițiile în care premierul Theresa May a anunțat că post-BREXIT, guvernul va oferi sectorului farmaceutic fonduri considerabile pentru cercetare și inovare.[16]

Consolidarea acestei industrii va fi cu siguranță o provocare pentru Marea Britanie deoarece reprezintă un subiect cheie pe agenda politicilor domestice britanice. Trăim într-o lume în care cetățenii sunt expuși unei game variate de riscuri, iar asta ne demonstrează că orice societate are nevoie de o îmbunătățire continuă a perspectivei sau modului în care evaluează o situație critică.

Sintetizând, fiind o societate complexă, Marea Britanie post-BREXIT, nu poate fi apărată doar prin intermediul sistemelor de securitate; ea are nevoie de oameni. Mergând mai departe cu această teză, remarcăm faptul că securitatea societală este vitală pentru comunitatea.

Cu alte cuvinte, ea presupune abilitatea comunității de a-și menține funcțiile critice și de a proteja sănătatea, viața și nevoile primare ale cetățenilor săi. Practic, este un concept care pune accentul pe capacitatea de autoapărare pe care o comunitate o poate deține, cu scopul clar de a gestiona orice amenințare structurală care îi poate afecta supraviețuirea.[17]

Luând în considerare argumentele expuse anterior, indiferent de impactul pe care BREXIT îl va avea asupra sectorului farmaceutic, ce este demn de a fi luat în calcul sunt consecințele asupra pacienților; și anume: medicamente mai puțin accesibile, lipsa acestora sau întârzieri majore în comercializarea medicamentelor inovatoare.

Mai mult decât atât, vorbim aici și de identificarea unor modalități de către autorități pentru a asigura un cadrul legal, solid, care să reglementeze în mod transparent

---

[15] Steve Brozak, *Brexit Will Be Bad For Pharma*, http://www.forbes.com/sites/stephenbrozak/2016/06/25/brexit-will-be-bad-for-pharma/#5f5660747ab3, iunie 2016, accesat în 7 ianuarie 2017.

[16] Anne Gulland, *Will new drugs take longer to reach the British market?* http://www.bmj.com/content/353/bmj.i2615, Londra, mai 2016, accesat în 7 ianuarie 2017.

[17] The Research Council of Norway, *What we know about societal security*, 2011, p. 3.

toate procedurile de stabilire a prețurilor și de protejare a drepturilor de proprietate intelectuală în ceea ce privește medicamentele brevetate.[18]

Sumarizând, guvernul Theresa May va trebui să găsească soluții pragmatice care să îi motiveze pe producătorii de medicamente să rămână inovatori pe o piață de 70 de milioane de locuitori, în condițiile în care au alternativa unei piețe de 500 milioane de locuitori în comunitatea europeană.[19]

Concluzii

Indubitabil, impactul BREXIT asupra sectorului farmaceutic va fi major. Actualmente, întreaga industrie farmaceutică britanică se bazează pe producție, cercetare, inovare și politici comerciale accesibile agreate la nivelul Uniunii Europene.

Luând în considerare argumentele aduse pe parcursul lucrării, putem sublinia că există atât avantaje, cât și dezavantaje în acest întreg proces de părăsire a comunității europene. Drept urmare, părțile implicate vor negocia în detaliu atât tratatele ce fac referire la proprietatea intelectuală (patente) până la înțelegeri legate de importul/ exportul de medicamente inovatoare din Uniune către Anglia și invers.

Prin declarațiile sale oficiale, Theresa May reiterează faptul că Marea Britanie trebuie să își consolideze propria identitate și să fie văzută ca o putere globală capabilă să își extindă parteneriate durabile cu state precum SUA, Canada, Australia sau Japonia. Astfel, bunăstarea sectorului farmaceutic va depinde în totalitate de aranjamentele geopolitice dictate de interesele naționale ale Angliei. Remarcăm așadar că, May va apela la un *hard Brexit,* fapt ce presupune mai exact, părăsirea Pieței Comune, cu scopul de a putea avea control total pe politica imigraționistă sau pe cea comercială.[20]

Spre deosebire de politica protecționistă inițiată de guvernul Theresa May, Uniunea Europeană nu pare să aibă o astfel de viziune, chiar și după plecarea Angliei din comunitate. Există totuși posibilitatea ca liderii europeni să încerce o apropiere de alți parteneri internaționali pentru a-și compensa pierderile economice.[21]

Concret, se preconizează o redistribuire a fondurilor pentru cercetare și inovație în domeniul farmaceutic dinspre Londra către alte state membre, precum și o regândire

---

[18] *Understanding the pharmaceutical industry*, http://www.eisai.com/ir/individual/knowledge.html, accesat în 7 ianuarie 2017

[19] Julia Bradshaw, *Big Pharma might have shrugged off Brexit, but Britain's life sciences industry faces an uncertain future*, http://www.telegraph.co.uk/business/2016/06/29/big-pharma-might-have-shrugged-off-brexit-but-britains-life-scie/, publicat în iunie 2016, accesat în 7 ianuarie 2017.

[20] Europe Economics Chancery House, *Brexit and the Pharmaceutical Industry*, http://www.europe-economics.com/attachments/brexit_and_the_pharmaceutical_industry_1469784623.pdf, Londra, iulie 2016, p. 5, accesat în 29 ianuarie 2017.

[21] Charles Grant, *The impact of BREXIT on the EU*, https://www.cer.org.uk/insights/impact-brexit-eu, iunie 2016, accesat în 29 ianuarie 2017.

a politicilor comerciale/regulatorii prin semnarea de noi tratate, astfel încât post-BREXIT, Uniunea Europeană să rămână la fel de competitivă în plan internațional.

Concluzionând, dezbaterea cu privire la BREXIT o putem privi pe de o parte prin prisma dorinței Angliei de a-și redobândi veleitățile de mare putere europeană, independentă față de directivele venite dinspre Bruxelles; iar pe de altă parte, remarcăm prezența de spirit a Uniunii Europene care privește această situație ca pe o oportunitate în a-și dezvolta parteneriate comerciale durabile și cu alte state.

Totuși, BREXIT este impredictibil și va putea pune la îndoială unitatea comunității europene, rolul acesteia la nivel internațional; cu siguranță va aduce în discuție necesitatea unor noi atribuții pentru instituțiile europene, dar ar putea încuraja și Germania să își extindă rolul de lider, dictând celorlalte state membre viziunea sa proprie cu privire la afacerile europene. [22]

Bibliografie

1. BRADSHAW, Julia, *Big Pharma might have shrugged off Brexit, but Britain's life sciences industry faces an uncertain future,* http://www.telegraph.co.uk/business/2016/06/29/big-pharma-might-have-shrugged-off-brexit-but-britains-life-scie/, publicat în iunie 2016.
2. BUZAN, Barry, Ole WAEVER, Jaap de WILDE, *Securitatea-un nou cadru de analiză,* Cluj-Napoca, ed. CA Publishing, 2011.
3. BROZAK, Steve, *Brexit Will Be Bad For Pharma*, http://www.forbes.com/sites/stephen brozak/2016/06/25/brexit-will-be-bad-for-pharma/#5f5660747ab3, iunie 2016.
4. DRĂGHICI, Mihail, *Marea Britanie a decis ieșirea din UE, dar vrea beneficiile apartenenței europene, fără obligații*, http://www.mediafax.ro/externe/marea-britanie-a-decis-iesirea-din-ue-dar-vrea-beneficiile-apartenentei-europene-fara-obligatii-16049485.
5. FAVELL, Adrian; RECCHI, Ettore, *Pioneers of European Integration*, Cheltenham, Marea Britanie, Ed. Edward Elgar Publishing Limited, 2009.
6. GRANT, Charles, *The impact of BREXIT on the EU*, https://www.cer.org.uk/insights/impact-brexit-eu, iunie 2016.
7. GULLAND, Anne, *Will new drugs take longer to reach the British market?* http://www.bmj.com/content/353/bmj.i2615, Londra, mai 2016.
8. ILIESCU, Adrian-Paul, *Supremația experienței: Conservatorismul anglo-saxon,* București, ed. Euro Press Group, 2012.
9. IRWIN, Gregor, *BREXIT: the impact on the UK and the EU*, https://www.global-counsel.co.uk/sites/default/files/special-reports/downloads/Global%20Counsel_Impact_of_Brexit.pdf, Global Counsel, Londra, 2015
10. PRIVOLNEV, Yulia, *Brexit's Impact On The Global Pharmaceutical Industry: Future Access To The EU Common Market*, http://www.pharmaceuticalonline.com/doc/brexit-s-impact-on-the-global-pharmaceutical-industry-future-access-to-the-eu-common-market-0001, iulie 2016, accesat în 7 ianuarie 2017.

[22] *Ibidem*.

11. ZIMMERMANN, F. Klaus, *What Do We Know About European Migration*, New York, Ed. Oxford University Press, 2005.
12. Centre for Economics and Business Research, *How the UK economy's key sectors link to the EU's Single Market,* Londra, noiembrie 2016.
13. Comisia Europeană, Să înțelegem politicile Uniunii Europene: Sănătatea publică http://europa.eu/pol/pdf/flipbook/ro/public_health_ro.pdf, Luxembourg, 2014.
14. The Research Council of Norway, *What we know about societal security*, 2011, *Understanding the pharmaceutical industry*, http://www.eisai.com/ir/individual/knowledge.html.
15. Europe Economics Chancery House, *Brexit and the Pharmaceutical Industry*, http://www.europeeconomics.com/attachments/brexit_and_the_pharmaceutical_industry_1469784623.pdf, Londra, iulie 2016.
16. Theresa May – her full Brexit speech to Conservative conference, http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/theresa-may-conference-speech-article-50-brexit-eu-a7341926.html, publicat în 2 octombrie 2016.

Traficul de droguri. Amenințare, risc și vulnerabilitate la adresa securității umane

Ioan Marius POP

Abstract

Drug Trafficking – Threat, Risk and Vulnerability to Human Security
In the present paper on „Drug Trafficking – Threat, Risk and Vulnerability to Human Security” we aim to briefly address some of the key issues regarding the framing of drug trafficking in the thinking scheme that has been shaped in recent years at the international level around the reconceptualization of the major concept of „security” in terms of its characteristic features – „threat”, „risk” and „vulnerability”. An important place we have dedicated to the concept of „human security”.
The process of security reconceptualization began with the end of the Cold War and was mainly due to the globalization process.
The fundamental change in the nature of global threats has prompted the expansion of the concept of security according to the multitude of risk factors. One of these is drug trafficking. Perception of drug trafficking – as a component of organized crime – differs according to the level of approach. At international and European level, drug trafficking is perceived as a threat, while at national level – and here we have approached the case of Romania – drug trafficking is a risk. Each of these perspectives is based on its own substantiation.

Keywords: *Security, Human Security, Threat, Risk, Vulnerability, Drug Trafficking, Globalisation.*

1. Preliminarii teoretico-metodologice

1.1. Problematica abordată și scopul lucrării

Problematica abordată în acest studiu vizează înțelegerea științifică și abordarea practică a traficului de droguri din perspectiva amenințărilor, riscurilor și vulnerabilităților la adresa securității umane.

Scopul lucrării constă în conturarea sistemică a aparatului conceptual teoretic utilizat în înțelegerea științifică și abordarea practică a traficului de droguri din perspectiva securității umane și în particularizarea acestora pe situația specifică României în acest domeniu.

1.2. Global, național și local în relaționarea traficului de droguri cu securitatea umană

Traficul de droguri în relația cu securitatea umană se configurează în funcție de datele și parametri la nivel global, la nivel național și la nivel local, în ceea ce privește accentul pe amenințări, riscuri și vulnerabilități. În funcție de dinamica istorică și specificitățile socio-politico-economice și culturale, accentul relației dintre traficul de droguri și securitatea umană poate cădea pe amenințări, riscuri și vulnerabilități, într-o configurare specifică.

2. Traficul de droguri și securitatea umană

2.1. De la conceptul de securitate națională/internațională la conceptul de securitate umană

În literatura științifică ce este consacrată studiilor de securitate sunt bine precizate și fructificate conceptele de securitate națională, respectiv securitate internațională. În ultimele două decenii se profilează însă din ce în ce mai consistent un nou concept și anume securitatea umană. Un concept riscant și riscat în contextul tradițional care vedea și înțelegea securitatea preponderent din perspective militară și politică, implicit în context colectiv și doar secundar în context individual. Evoluția din ultimele două decenii este și înspre înțelegerea problematicii securității cu focalizare pe situația persoanelor în contextul accentului pus pe individualitate și pe drepturi și libertăți individuale. Cercetările și conceptualizările în domeniu sunt dinamice, tensiunea față de abordarea tradițională centrată colectivist rămâne, însă optăm pentru această perspectiva de dezvoltare în evoluția studiilor de securitate.

În ceea ce privește operaționalizarea termenului de securitate după cum am arătat se produce trecerea de la conceptul de securitate a statelor spre conceptul de securitate a indivizilor și comunităților, care combină drepturile omului și dezvoltarea umană în conceptul generic de securitate umană. După cum arată Rupert Smith și Mary Kaldor[1] ideea securității umane a fost configurată, programatic prima dată în Raportul Dezvoltării Umane din Programul de Dezvoltare a Națiunilor Unite în 1994. În acest document se argumentează că acest concept al securității a fost interpretat prea mult timp într-un sens restrictiv, ca securitate teritorială în fața agresiunilor externe și ca protejare a intereselor naționale în politica externă. Raportul ONU în discuție lărgește conținutul conceptului de securitate umană în ideea în care înglobează șase dimensiuni: securitatea economică, securitatea alimentară, securitatea sănătății, securitatea mediului, securitatea

[1] Rupert Smith – *The Utility of Force: The Art of Making War in the Modern World* (Londra: Allen Lane, 2006); Mary Kaldor – *New and Old Wars Organized Violence in a Global Era* (Cambridge: Polity, 1999) – apud Mary Kaldor – *Securitatea Umană* – CA Publishing, Cluj-Napoca – 2010 – p. 214

personală și securitatea politică[2]. Ceea ce lipsește aici este dimensiunea securității militare. Această lipsă reliefează problema de fond a efortului de consacrare a noului concept de securitate umană.

Despre polemica privind extinderea versus restrângerea semnificației conceptului de securitate s-a argumentat că evoluția a fost legată de insatisfacția față de limitarea înțelegerii studiilor de securitate impuse de obsesiile militare și nucleare din perioada Războiului Rece.[3]

2.2. Conceptele de amenințare, risc și vulnerabilitate

Starea de securitate – insecuritate la nivel național, la nivel internațional, la nivel generic uman se poate defini în urma analizei vulnerabilităților, riscurilor și amenințărilor.

Conceptul de amenințare la adresa securității exprimă un pericol potențial, o acțiune de a pune pe cineva într-o situație periculoasă pentru propria situație și interesele de prezervare și dezvoltare, este o expresie a intenției de a impune afectări ale intereselor sau dezavantaje prin mijloace de coerciție sau constrângere.[4]

Conceptul de vulnerabilitate în ce privește securitatea vizează dimensiunea pasivă a amenințării. Exemplu, în ceea ce privește vulnerabilitățile la adresa securității naționale acestea reprezintă un „dat" ce ține de așezarea geografică, mărimea teritoriului, mărimea populației.

Conceptul de risc la adresa securității vizează dimensiunea activă a amenințării, astfel spus o vulnerabilitate activată și percepută ca atare.[5]

Aceste definiții succinte reliefează faptul că atât vulnerabilitatea cât și riscul la adresa securității se înscriu în manieră specifică în conceptul mai cuprinzător de amenințare la adresa securității, iar în cadrul politicilor de securitate această întrețesere a acestor trei concepte conturează în fapt strategiile programele și proiectele de securitate la nivel național, la nivel internațional sau în contextul noului concept de securitate umană. Spre exemplu politica de securitate națională poate fi orientată către interior, pentru a reduce vulnerabilitățile și către exterior, pentru a reduce riscurile și a evita amenințările. Altfel spus, în cadrul politicilor și strategiilor de securitate accentul poate fi pus într-un moment sau altul pe identificarea și reducerea slăbiciunilor proprii, respectiv în alte momente pe controlul și diminuarea riscurilor față

---

2 Mary Kaldor Kaldor – *Securitatea Umană – CA Publishing,* Cluj – Napoca, 2010 – p. 214

3 Barry Buzan, Ole Waever, Jaap de Wilde – *Securitatea, un nou cadru de analiză – CA Publishing, Cluj – Napoca – p. 14*

4 Col. (r.) dr. Grigore Alexandrescu – *Amenințări la Adresa Securității* – Editura Universității Naționale de Apărare București – 2004

5 Ionel Nicu Sava – *Teoria și Practica Securității* – Editura Universității București – București, 2007

de propriile slăbiciuni pe care le poate exploata agresorul. Toate acestea în contextul evitării și reducerii amenințărilor la adresa securității.

Nu există societate, sistem sau politici de securitate absolut sigure, invulnerabile, după cum nu există nicio acțiune de amenințare sau agresiune lipsită de orice risc. Indiferent de care parte s-au aflat, a agresiunii sau a apărării, oamenii pentru a-și optimiza propriile politici de securitate au trebuit să cunoască, să evalueze amenințarea, vulnerabilitatea și riscul. Luată ca atare noțiunea de vulnerabilitate nu este în măsură să se concretizeze, să se pună în evidență. Ea devine un fapt, o realitate ce trebuie luată în seamă numai în relație cu altceva, cum ar fi amenințarea sau riscul.

Rezumând, vulnerabilitatea este in indicator care determină nevoile de securitate ale unui stat; riscul este o vulnerabilitate manifestă, în timp ce amenințarea este un risc produs.

2.3. Specificul problematicii traficului de droguri în ceea ce privește relaționarea cu securitatea umană la nivel internațional

Vom prezenta sintetic relaționarea traficului de droguri cu securitatea umană la nivel internațional prin intermediul Raportului Anual al UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime) din 2016.[6] Datele cuprinse în acest raport arată anvergura pe care fenomenul traficului și consumului de droguri o cunoaște la scară mondială. Se estimează că 1 din 20 de adulți, sau un sfert de miliard de oameni cu vârste cuprinse între 15 și 64 de ani, au consumat cel puțin o dată droguri în 2014. Acest număr reprezintă echivalentul populațiilor din Franța, Germania, Italia și Regatul Unit, însă deși reprezintă o substanțială masă de populație, numărul nu pare să fi crescut în ultimii patru ani în raport cu populația globală. Cu toate acestea impactul consumului de droguri în ceea ce privește consecințele sale asupra sănătății continuă să fie devastator: se estimează că peste 29 de milioane de persoanele care consumă droguri, suferă de tulburări asociate consumului de droguri, din care circa 12 milioane de persoane folosesc droguri injectabile, 14% din aceștia fiind infectați cu HIV. Cu o valoare estimata de 207.400 de decese legate de consumul de droguri în 2014, corespunzând la 43,5 decese la un milion de persoane cu vârste cuprinse între 15 și 64, numărul de decese legate de consumul de droguri la nivel mondial a rămas, de asemenea, stabil, însă acest lucru rămâne în continuare inacceptabil. Decesele cauzate de supradoze reprezintă aproximativ între o treime până la jumătate din totalul deceselor legate de consumul de droguri, aceste decese putând fi atribuite, în cea mai mare parte opioidelor.

---

[6] United Nations Office on Drugs and Crime – *World Drug Report 2016* – UNITED NATIONS, New York, 2016

Canabisul rămâne cel mai utilizat drog la nivel mondial, cu o valoare estimata de circa 183 de milioane de persoane care au consumat acest tip de drog în 2014, în timp ce amfetaminele situându-se pe al doilea loc între drogurile cel mai frecvent utilizate. Cu circa 33 de milioane de utilizatori, consumul de opiacee şi opioide prescrise este mai puțin frecvent, dar opioidele rămân principalele droguri cu risc foarte ridicat la adresa sănătății umane. Faptul că o creştere bruscă a consumului de heroină a fost constatată pe unele piețe ilicite de droguri (în special în America de Nord), unde anterior se înregistraseră scăderi, arată că heroina rămâne unul dintre cele mai importante droguri cu potențial nociv la adresa sănătății publice.

Ca o tendință generală la nivel mondial, utilizarea canabisului a rămas stabilă în ultimii trei ani. Cu toate acestea, în unele subregiuni, în special în America de Nord şi Europa de Vest şi Centrală, consumul de canabis a crescut. După o perioadă de stabilitate, începând cu 2010, consumul de cocaină a cunoscut, de asemenea, o creştere, în principal datorită creşterii consumului acestui drog în America de Sud. Pe de altă parte, utilizarea amfetaminelor pare a fi stabil, însă lipsa informațiilor din unele subregiuni, în special cele din Asia de Est şi de Sud-Est, ar putea denatura statistica. Ceea ce face imaginea globala a consumului de droguri mai neclară, este faptul că o mare parte din consumatorii de droguri utilizează mai multe categorii de droguri.

După ce a fost raportată de către 129 de țări, în perioada 2009–2014, cultivarea de canabis rămâne cea mai răspândită dintre culturile de plante destinate producției de droguri, fiind urmată de cultivarea macului opiaceu, raportată de către 49 de țări (din Asia şi cele două Americi în principal) şi culturile de coca, raportate de 7 țări (din America de Sud). Dacă s-ar pune deoparte disparitățile naționale, culturile de mac opiaceu au scăzut în general, în timp ce culturile de coca au crescut. Deşi a existat o creştere bruscă a capturilor de droguri sintetice, canabisul rămâne drogul cel mai traficat din lume.

În toate țările, bărbații (în medie 90% din total) mult mai mult decât femeile interacționează cu sistemul de justiție penală pentru trafic de droguri sau pentru deținere de droguri pentru consum propriu. Cu toate acestea, raportarea datelor defalcate pe sexe s-a îmbunătățit de-a lungul anilor şi prezintă un număr crescut de femei arestate pentru infracțiuni legate de droguri.

Furnizarea de droguri prin intermediul internetului, inclusiv prin piața online anonimă „dark net", pare a fi crescut în ultimii ani. Acest aspect este de natură a produce îngrijorări în ceea ce priveşte potențialul „dark net"-ului de a atrage noi consumatori prin facilitarea accesului la droguri atât în țările dezvoltate cât şi în curs de dezvoltare.

Problema drogurilor la nivel mondial se împleteşte cu toate aspectele legate de dezvoltarea durabilă. Impactul acestui flagel, şi răspunsul dat de societate acestuia,

în ceea ce privește dezvoltarea, pot fi observate la nivel de individ, de comunitate și la nivel național. În această concepție, cele 17 obiective de dezvoltare durabilă au fost împărțite în cinci mari domenii: dezvoltare socială, dezvoltarea economică, durabilitate ecologică, societăți pașnice, drepte și incluzive și parteneriat.

În Europa, aceleași tendințe se regăsesc ca și pe plan global, conform Raportului Anual al EMCDDA (European Monitoring and Center for Drugd and Drugs Addiction) din 2016[7]. Constatările recente din analizele apelor reziduale corespund datelor privind capturile și datelor provenite din anchete, evidențiind în ansamblu diferențe regionale între modelele de consum de droguri stimulante la nivel european. Consumul de cocaină este mai ridicat în țările din vestul și sudul Europei, în timp ce consumul de amfetamine este mai pronunțat în nordul și estul Europei. Pe termen mediu, atât cocaina, cât și amfetaminele au înregistrat o creștere a purității, prețurile rămânând în mare parte stabile. Problemele asociate drogurilor stimulante sunt, de asemenea, din ce în ce mai vizibile. Conform estimărilor recente, canabisul atinge cea mai mare cotă din valoarea pieței europene a drogurilor ilegale. Producția de canabis a devenit o sursă importantă de venit pentru crima organizată. Aplicarea legii este îngreunată considerabil de importul de canabis din țări cu surse multiple și de creșterea producției interne în Europa, punând presiune asupra resurselor polițienești și vamale deja suprasolicitate. Infracțiunile asociate consumului de canabis, dintre care cea mai mare parte se referă la consumul sau posesia pentru consum personal, reprezintă și ele aproximativ trei sferturi din totalul infracțiunilor asociate consumului de droguri.

O provocare pentru politicile internaționale și europene în materie de droguri este și dezvoltarea unui răspuns eficace la piața noilor droguri, o piață dinamică și în continuă schimbare. Există informații foarte limitate cu privire la consumul de substanțe psihoactive noi, dar cele 50.000 de capturi de astfel de droguri din 2014 oferă o idee asupra disponibilității relative a acestora. Din numărul capturilor peste 60% o reprezintă canabinoizii sintetici. Această clasă de droguri este predominantă și printre cele 98 de substanțe noi detectate pentru prima dată în 2015 și raportate la sistemul de alertă timpurie al UE pentru substanțe psihoactive noi. Douăzeci și patru dintre acestea au fost canabinoizi sintetici – droguri care acționează asupra acelorași receptori cerebrali ca și THC, unul dintre principalii compuși activi care se regăsesc în canabis în formă naturală. Având în vedere intoxicațiile în masă și chiar decesele raportate, mulți canabinoizi sintetici sunt însă considerabil mai toxici din punct de vedere medical. Într-un avertisment, emis în februarie 2016, cu privire la canabinoidul sintetic MDMB-CHMICA – un drog care a fost asociat cu 13 decese și 23 de intoxicații nefatale – EMCDDA atrage atenția asupra amenințării pe care o

[7] Observatorul European pentru Droguri și Toxicomanie – *Raportul european privind drogurile 2016* – Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, Luxemburg, 2016

reprezintă aceste substanțe. Acest produs chimic a fost identificat în peste 20 de amestecuri diferite pentru fumat, înregistrându-se decese sau intoxicații în opt țări, și este posibil să se fi întâmplat și în altele. De obicei, consumatorii acestor produse ignoră substanțele chimice pe care le conțin.

2.4. Relaționarea traficului de droguri cu securitatea umană la nivelul național al României din perspectiva accentului pe amenințări, riscuri și vulnerabilități

Din perspectiva conceptelor de securitate enunțate mai sus, traficul de droguri se prezintă ca o vulnerabilitate la adresa securității umane prin efectele sale extrem de nocive la adresa fiecărui individ în parte, la adresa comunității și la nivelul națiunii în ansamblu: consecințe la nivelul sănătății fizice și psihice, generează violență și infracționalitate (furturi, tâlhării, crime, accidente rutiere, vătămări corporale, spălarea banilor), morți subite (mai ales ca urmare a supradozelor), sinucideri, abandon școlar, etc.

În acest context nu trebuie omis faptul că România se află pe „ruta balcanică" a heroinei care aprovizionează Europa de Vest și Centrală cu heroină provenită din Afghanistan prin Iran, Turcia și prin Europa de Sud-Est. Această rută continuă să fie cel mai important canal pentru traficul de heroină, iar traficul de droguri organizat pe această rută este strâns legat de finanțarea terorismului provenit din țările arabe.

De-asemenea, din punctul de vedere al analizei vulnerabilităților, nu trebuie omis faptul că Portul Constanța de la Marea Neagră este o poartă de intrare în Europa și totodată un punct de acces a drogurilor provenite din america de sud, în principal cocaina înspre Europa Centrală și de Vest. Exemplu edificator în acest sens este captura de 2,5 tone de cocaină realizată de către DIICOT și DCCO în colaborare cu DEA în 2016. Drogurile proveneau din America de Sud, pe vapor, disimulate într-un container, cu destinația finală Olanda.

În România, la fel ca și pe plan internațional, cel mai utilizat drog este canabisul, sursele principale fiind țări precum Olanda, Spania și Belgia, însă a fost înregistrată o intensificare a obținerii acestui drog din culturile indoor și outdoor la nivel național. Exemplu edificator în acest sens este captura de 100 kg canabis realizată de DIICOT – Serviciul Teritorial Cluj și BCCO Cluj – Napoca în 2016, droguri obținute dintr-o cultură outdoor amplasată pe raza localității Unguraș, județul Cluj.

În topul preferințelor consumatorilor de droguri se află noile substanțe psihoactive. Acest fenomen, în continuă expansiune, reprezintă principalul motiv de îngrijorare datorită efectelor sale extrem de nocive asupra sănătății fizice și psihice a consumatorilor. Accesibilitatea relativ ușoară, prin mediul online, în principal din China, dar și din țări europene precum Polonia, dar și faptul că traficul cu asemenea

substanțe nu este sancționat pe măsura pericolului social concret (pedeapsa este închisoare de la 6 luni la 3 ani sau amendă penală – spre exemplu aceeași pedeapsă ca în cazul infracțiunii de mărturie mincinoasă). Toate acestea sunt vulnerabilități care duc la încadrarea traficului de droguri în categoria riscurilor la adresa securității.

Strategia Națională de Apărare a României pentru perioada 2015–2019[8] definește amenințările ca fiind capacități, strategii, intenții ori planuri ce pot afecta valorile, interesele și obiectivele naționale de securitate, iar riscurile ca fiind probabilitatea de manifestare a unui eveniment incert cu impact direct sau indirect asupra securității naționale. Vulnerabilitățile sunt consecințe ale unor disfuncții ori deficiențe sistemice, care pot fi exploatate sau pot contribui la materializarea unei amenințări sau unui risc. În baza acestor definiții, traficul de droguri în cadrul criminalității transfrontaliere este clasificat ca fiind un risc la adresa securității naționale.

Analizând definiția conceptului de „amenințare” dată de acest document, considerăm că încadrarea traficului de droguri ca și risc este corectă, mai ales din prisma factorului intențional. „Capacități, strategii, intenții sau planuri” au ca principal element intrinsec intenția directă de a produce un anumit efect. Este greu de crezut că există organizații statale sau non-statale care să aibă intenția directă, ca prin traficul de droguri să afecteze valorile, interesele și obiectivele naționale de securitate ale României. Totuși, din această perspectivă, ar trebui analizată perioada dintre anii 2007–2011, când noile substanțe psihoactive, așa-zisele „etnobotanice” au pătruns în mod masiv pe teritoriul României, fiind comercializate în mod legal în așa-zisele „magazine de vise”. Această perioadă de legalizare indirectă a noilor substanțe psihoactive a creat un nucleu de consumatori care s-a dezvoltat exponențial, consumul de asemenea substanțe devenind un „gest cultural” mai ales în rândul tinerilor. Apariția Legii 194/2011 privind combaterea operațiunilor cu produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, altele decât cele prevăzute de acte normative in vigoare, o lege mai puțin reușită, nu a făcut altceva decât să mute acest fenomen infracțional la nivel subteran, substanțele fiind distribuite prin intermediul rețelelor de criminalitate organizată, create în acest scop.

La nivel european Strategia de Securitate Internă a Uniunii Europene situează traficul de droguri ca formă gravă de criminalitate și criminalitate organizată, în rândul amenințărilor comune ale statelor membre. Din această perspectivă România, ca membru UE, pe viitor va trebui să se alinieze acestui nivel de clasificare și în strategiile și politicile de securitate să situeze traficul de droguri la nivel de amenințare, luând în acest sens măsuri specifice de securizare.

8 Administrația Prezidențială – *Strategia Națională de Apărare a României pentru perioada 2015–2019* – București, 2015

Din perspectiva conceptului de securitate umană considerăm că traficul de droguri prin consecințele sale asupra indivizilor și asupra comunității în ansamblu, reprezintă o amenințare.

2.5. Fenomenul traficului de droguri în România, situația actuală și abordarea ei la nivel de politici

Prezentăm situația actuală a traficului și consumului de droguri din România prin prisma datelor și informațiilor cuprinse în Raportul Agenției Naționale Antidrog din 2016.[9]

Acesta arată că după cele mai recente studii, realizate atât în populația școlară, cât și în cea generală, în România, canabisul este cel mai consumat drog, în special în rândul tinerilor. Pentru prima oară în întreaga perioadă de monitorizare, canabisul este pe primul loc în ceea ce privește cererea de tratament ca urmare a consumului de droguri. De asemenea, canabisul este și cel mai capturat drog, în anul 2015, capturile de canabis înregistrând 44,3% din cantitatea totală de droguri capturate. Tendința de creștere a consumului de NSP, este confirmată de datele înregistrate în monitorizarea de rutină a indicatorilor privind admiterea la tratament și urgențele medicale datorate consumului de droguri. Ca și în cazul canabisului, rezultatele studiilor indică faptul că, în principal, tinerii sunt cei care consumă astfel de substanțe. Opiaceele, în special heroina, administrate pe cale injectabilă în rândul consumatorilor din București, continuă să fie observate, preponderent, în acest context.

Bilanțul DIICOT pentru anul 2016[10], în ceea ce privește combaterea traficului de droguri din România reliefează dimensiunile în creștere a fenomenului, precum și o anumită creștere de performanță a activității în domeniu. În 2016, numărul dosarelor aflate în lucru la DIICOT a fost de 25.657, dintre care 15.334 au fost cauze nou înregistrate în cursul anului. Comparativ cu 2015, când au existat 22.025 de cauze, cu 13.133 noi, creșterea a fost de 3.632 de cauze de soluționat în 2016 față de 2015. Din totalul acestor cauze au fost soluționate 13.168, în comparație cu 11.702 dosare în 2015. Numărul de dosare privind traficul de droguri a crescut, în 2016, și a ajuns la 12.147 de cauze, dintre acestea 7.813 fiind nou înregistrate. Procurorii au închis 4.525 de dosare, și au confiscat peste 5.000 de kilograme de droguri în 2016, de aproape patru ori mai mult față de 2015. Este semnificativ faptul că raportat la dosarele privind traficul de droguri celelalte domenii din competența DIICOT sunt ponderate mai redus, respectiv combaterea criminalității informatice (7.160 de dosare de soluționat, dintre care 4.067 au fost înregistrate în 2016, fiind soluționate 2.088), combaterea

---

9 AGENȚIA NAȚIONALĂ ANTIDROG – Raport Național privind situația drogurilor 2016 – REITOX, București, 2016

10 DIICOT – Bilanțul DIICOT 2016 – București, 2016

traficului de persoane (1.727 de dosare de soluționat, dintre care 853 au fost înregistrate în 2016, fiind soluționate 552), migrația ilegală (121 de dosare de soluționat, dintre care 68 au fost înregistrate în 2016, fiind soluționate 28), urmând apoi ca și pondere combaterea finanțării terorismului și a spălării banilor. De precizat că la nivel național DIICOT – Serviciul Teritorial Cluj în colaborare cu BCCO Cluj-Napoca s-a situat pe primul loc în anul 2016, în ceea ce privește principalii indicatori de performanță, o mare parte din activitate fiind desfășurată pe linia antidrog.

În ceea ce privește situația actuală la nivel de abordare legislativă, de politici și servicii de combatere a traficului și consumului de droguri în România, ceea ce este de relevat încă de la început este faptul că faptul că România este încă într-o fază de tinerețe a confruntării cu acest fenomen, firesc, în perspectiva faptului că țara se confruntă cu acest fenomen, în fond, doar începând cu anii ’90 ai secolului trecut. Țările occidentale care au un sistem matur de combatere a traficului și consumului de droguri, și-au rafinat și dezvoltat abordările în domeniu începând încă din anii de la jumătatea secolului trecut.

România a aderat și a ratificat participarea la principalele acorduri și convenții internaționale privind drogurile. În anii ’90 ai secolului trecut combaterea traficului s-a realizat în contextul unei legislații, politici și servicii de combatere nedezvoltate specific. Începând cu anii 2000 în legătură cu aderarea la NATO și UE, România a început să dezvolte reglementări legislative, politici și servicii de combatere specifice. În contextul acestor dezvoltări au fost adoptate legile speciale în domeniu: Legea 143/2001 privind combaterea traficului și consumului ilicit de droguri, modificată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 6/2010 și prin Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul Penal, Legea nr. 300/2002 privind regimul juridic al precursorilor folosiți la fabricarea ilicită a drogurilor și Legea nr. 339/2005 privind regimul juridic al plantelor, substanțelor și preparatelor stupefiante și psihotrope și Legea 194/2011 privind combaterea operațiunilor cu produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, altele decât cele prevăzute de acte normative in vigoare.

Faza de tinerețe sau limitele de abordare specifică și performantă a traficului și consumului de droguri în România pot fi relevate prin prisma următoarelor limite și inadecvări. Legea 194/2011 care ar fi trebuit să ridice activitatea de combatere a traficului și consumului de droguri la următorul nivel în perspectiva confruntării cu valul „noilor substanțe psihoctive” – „etnobotanice”, nu a reușit să furnizeze instrumentele legislative adecvate pentru aceasta. Astfel în ce privește noile substanțe psihoactive, care nu erau și nu puteau fi cuprinse pur și simplu într-o listă, legea prevedea constituirea și întrunirea periodică a unei comisii interdisciplinare de specialiști care să elaboreze și să actualizeze continuu lista cu substanțele psihoactive interzise; în fapt această comisie nu s-a constituit și nu s-a întrunit niciodată. Nici

în prezent legea în cauză nu are norme metodologice de aplicare. De-asemenea până la adoptarea Noului Cod de Procedură Penală, în ceea ce privește recunoașterea gravității sociale a fenomenului noilor substanțe psihoactive, competența de judecată nu era atribuită unei instanțe de judecată calificate precum Tribunalul, ci era lăsată la nivelul Judecătoriei. Încă o limită importantă a reglementărilor legislative, rezidă în lipsa prevederii instrumentelor speciale de investigare necesare într-un domeniu atât de delicat și pretențios, precum instituția investigatorului sub acoperire, efectuarea de cumpărări autorizate de substanțe, posibilitatea interceptării convorbirilor. De evidențiat că această limitare disfuncțională a fost înlăturată în anul 2016 odată cu adoptarea OUG 18/2016 pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru completarea art. 31 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară.

În ceea ce privește Noul Cod Penal și Noul Cod de Procedură Penală cu trimitere spre combaterea traficului și consumului de droguri, pe lângă unele aspecte pozitive acestea au introdus și limitări în ceea ce privește combaterea; avem în vedere reducerea cuantumului pedepselor pentru traficul de droguri și pentru traficul cu substanțe psihoactive, precum și îngreunarea modalității de efectuare a anchetei penale cu traficanții de droguri.

În ceea ce privește politicile și serviciile combatere a traficului și consumului de droguri sunt de evidențiat atât evoluții pozitive, cât și multe limitări. Politicile în domeniu sunt marcate de incompletitudine și coerență redusă. La nivel de servicii, de instituții special destinate, odată cu înființarea DIICOT și DCCO s-a marcat un foarte important progres. Însă productivitatea acestui pas înainte este frânată, limitată de faptul că încadrarea cu personal a Serviciilor Antidrog din cadrul DCCO este deficitară. Este de arătat că activitatea antidrog în cadrul DCCO reprezintă în jur de 50% din total, fără a beneficia de aportul suplimentar de personal în raport cu celelalte servicii. În raport cu această situație nu putem să nu ne gândim la faptul că într-o țară cu o abordare matură a fenomenului, precum SUA, combaterea traficului și consumului de droguri este organizată în contextul unei instituții distincte și superior specializate, este vorba de DEA – Drug Enforcement Authority, care este recunoscută la nivel internațional ca fiind pe același nivel de rafinare a abordărilor precum FBI.

Pe domeniul strict al prevenirii consumului și dependenței de droguri un progres semnificativ s-a înregistrat odată cu înființarea unei instituții specializate la nivel național, anume Agenția Națională Antidrog. Însă performanța acestei instituții este puternic limitată prin faptul că nu este așezată instituțional în Ministerul Sănătății sau în Ministerul Muncii și Sănătății Sociale, pentru a beneficia de perspectiva, abordările și instrumentele serviciilor de sănătate și serviciilor sociale care sunt prin excelență potrivite pentru activitatea de prevenție, diferită de activitatea de combatere.

Cu raportare la situația actuală în plan legislativ, de politici și servicii de combatere a traficului și consumului de droguri este de estimat o tendință evolutivă modestă în ceea ce privește creșterea performanței activității în acest domeniu, datorită limitelor evidențiate.

3. Remarci sintetice și conclusive

3.1. În perspectiva cunoașterii și cercetării științifice

O primă provocare în planul cunoașterii și cercetării științifice a fenomenului traficului de droguri în legătura cu securitatea umană, vizează fortificarea conceptului nou de securitate umană în relația cu conceptele consacrate de securitate națională și securitate internațională.

O a doua provocare vizează integrarea rezultatelor dinamice în ceea ce privește traficul de droguri în legătură cu securitatea umană în relația național–internațional.

3.2. În perspectiva politicilor și serviciilor în domeniu

O primă provocare vizează configurarea și coagularea mai adâncită a abordării la nivelul Uniunii Europene și la nivel mondial a politicilor și serviciilor în relația dintre traficul de droguri și securitatea umană.

O a doua nevoie pregnantă, în fapt în pregătirea întâmpinării primei provocări, constă în construirea efectivă a unei strategii, a unor politici, programe și servicii consistente și coerente la nivel național în România în ceea ce privește abordarea relației dintre traficul de droguri și securitatea umană.

Instituțiile cu tradiție în domeniu precum DIICOT, DCCO, ANA și serviciile de securitate națională au rol pregnant în abordarea acestei nevoi și necesită o adaptare dinamică în raport cu bunele practici consacrate în plan internațional.

Bibliografie

1. ADMINISTRAȚIA PREZIDENȚIALĂ – Strategia națională de apărare a României pentru perioada 2015–2019 – București, 2015
2. AGENȚIA NAȚIONALĂ ANTIDROG – Raport național privind situația drogurilor 2016 – REITOX, București, 2016
3. ALEXANDRESCU, Grigore Col. (r.) dr. – Amenințări la adresa securității – Editura Universității Naționale de Apărare București – 2004
4. BUZAN, Barry, WAEVER, Ole de WILDE, Jaap – Securitatea un nou cadru de analiză – CA Publishing, Cluj-Napoca
5. SAVA, Ionel Nicu – Teoria și practica securității – Editura Universității București – București, 2007
6. DIICOT – Bilanțul DIICOT 2016 – București, 2016

7. KALDOR Mary – Securitatea umană – CA Publishing, Cluj – Napoca, 2010
8. OBSERVATORUL EUROPEAN pentru Droguri și Toxicomanie – Raportul european privind drogurile 2016 – Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, Luxemburg, 2016
9. UNITED NATIONS OFFICE on Drugs and Crime – World Drug Report 2016 – United Nations, New York, 2016

Considerații asupra fenomenului atacurilor teroriste de tip „lone wolf” în secolul XXI

John Huzu

Abstract

Considerations on the 21th Century “Lone Wolf” Terrorist Attacks Phenomenon
Exploration of radicalization and extremism, understood as psycho-social processes leading to acts of terrorism, focused mainly on people joining terrorist groups and the radicalization processes that are characteristic of the groups. Radicalization and extremism are debated terms, as there is contention regarding how and when it happens. These terms are perceived differently and, according to some, radicalization happens to most people at one point in their life without their knowledge. A research on understanding the individual attacks phenomenon that flooded western democracies at the beginning of 21st century is required.

Key words: *Terrorism definition, Individual attacks, Violent lone actor, Lone wolf terrorism, Radicalization, Right wing Extremism.*

Este „lupul singuratic” un terorist sau un luptător pentru libertate? Sau, nici una dintre acestea, și atunci răspunsul ar trebui căutat în zona patologicului? Există resorturi externe ale individului, autor al atacului, care pun în mișcare această formă de violență sau vorbim despre un extremism „autogenerat” așa cum majoritatea analizelor din domeniu lasă să se înțeleagă? Este oare nevoie să analizăm unele dintre problemele fundamentale ale societății pentru a înțelege acest fenomen?

Imaginea lupului singuratic, care părăsește „haita” și trăiește izolat, alienat și mai ales temut de cei care au auzit de el, a fost o amprentă a culturii populare din secolul al XIX-lea, fiind prezent în povestiri despre călătorii exploratorii în zone sălbatice și necunoscute din Asia și Africa, în special cele cu climat tropical sau subtropical, acoperite de junglă, dar și în povestiri despre ucigași care se infiltrează în anturajul puterii pentru a elimina personalități tiranice[1]. Începând cu anul 1914, termenul a fost popularizat de o serie de filme foarte vizionate, atât din seria celor de groază cât și în filme axate în special pe tipologia criminală a individului desprins din marele „grup social” al comunităților umane, și numit încă de atunci „Lone Wolf”.

---

[1] Jeffrey Kaplan, *Apocalypse, Revolution and Terrorism: From the Sicari to the American Revolt against Modern World*, Routledge Publishing House, New York, 2019.

Cam în aceeași perioadă, termenul a început să apară și în mediile americane de aplicare a legii și în ziarele americane care relatau despre jafuri armate și alte fapte penale ce implicau violență. În aprilie 1925, New York Times relata despre un bărbat ce-și asumase titlul de „Lone Wolf”, și teroriza femeile dintr-o clădire de apartamente din Boston[2].

În perioada anilor ’60 și’70, lumea occidentală a făcut cunoștință cu valurile de terorism de extremă dreapta și de extremă stânga, care au folosit arme, tehnici și metode foarte variate, de la ținte individuale reprezentative, cum au fost industriașii germani în cazul RAF sau Badeer Meinhof sau primul ministru Italian Aldo Moro în cazul Brigăzilor Roșii, până la deturnări de avioane civile de pasageri și luări de ostatici, în cazul grupărilor palestiniene, de cele mai multe ori urmate de revendicări exprese sau tacite[3]. În unele cazuri poate fi pusă în discuție terorismul domestic, intern, ca formă de organizare și acțiune; în alte despre cazuri de terorism internațional.

În acest creuzet al terorismului, uneori era dificil să identifici adevăratul responsabil pentru comiterea atacului: puteau fi organizații teroriste structurate și ierarhizate, având baze și teritorii de acțiune bine definite, cum a fost O.E.P, dar puteau fi și mici grupări difuze, sau persoane care acționează efectiv singure, fie ca mercenari în numele unei grupări existente sau imaginare, sau pur și simplu în numele sau sub acoperirea unei ideologii, cum a fost gruparea palestiniană Abu Nidal[4].

Totuși, în majoritatea cazurilor vorbim de membri care aparțineau unor organizații structurate și ierarhizate ca o grupare paramilitară sau revoluționară existentă și cu scop declarat, în timp ce atacatorii individuali, de tip „lone wolf”, cum a fost de exemplu „Unabomber”[5], au fost clasificați mai degrabă ca niște ciudățenii excentrice, și nu neapărat ca amenințare esențială, tocmai de aceea, neexistând până după atacurile de la începutul secolului al XXI-lea, o strategie națională și internațională de prevenire și combatere a acestui fenomen în evoluție, latent de altfel până în momentul în care terorismul „clasic” a funcționat cu eficiență. Abia după ce SUA și aliații săi au început să combată prin mijloace militare terorismul internațional, în special pe cel purtat sub umbrela unei false ideologii religioase islamice, distrugând grupările teroriste sau insurgente în bazele lor din Irak, Afghanistan și Siria, terorismul de tip „lone wolf” a devenit noua amenințare emergentă în lumea occidentală, în special în Europa.

[2] James E. Walters, *Lone Wolf" of Boston*, https://www.nytimes.com/1925/03/28/archives/confesses-to-part-in-the-bobe-robbery-james-e-walters-lone-wolf-of.html, accesat la 11.10.2018.

[3] Jeremy Peter Varon, *Bringing the War Home: The Weather Underground, the Red Army Faction, and Revolutionary Violence in the Sixties and Seventies,* University of California Press, Los Angeles, 2004.

[4] Patrick Seale, *Abu Nidal : A Gun for Hire: The Secret Life of the World's Most Notorious Arab*, Ed. Random House, New York, 1992.

[5] Chris Waits, Dave Shors, *Unabomber: The Secret Life of Ted Kaczynski*, Ed. Farcountry Printing House, Baltimore, 1999.

Eliminarea liderilor teroriști prin acțiuni militare „extrajudiciare", de mică intensitate, dar cu mare precizie și efect, de tip „target killing"[6], prin folosirea forțelor speciale ale armatei SUA, cum a fost cazul lui Osama Bin Laden[7] în Pakistan in 2011, sau prin folosirea mult contestatelor drone militare dotate cu rachete de tip „Predator", cum a fost în cazul lui Anwar al Awlaki în 2011, sau Ibrahim al Asiri în 2018[8], ambii uciși în Yemen, a dus la extincția fizică a unor organizații teroriste precum Stat Islamic în Siria și mutarea războiului în spațiul virtual având ca efect imediat radicalizarea unor indivizi și creșterea atacurilor de tip LWT.

Conceptul modern al terorismului individual a fost elaborat și promovat de extremiștii de dreapta din SUA. În 1983, într-un moment în care organizațiile de extremă dreapta se aflau sub o presiune imensă din partea FBI, fiind supravegheați îndeaproape și combătuți prin mijloace la limita legii, Louis Beam, un membru al organizației de extrema dreaptă „Națiunea Ariană" dar și al Klu-Klux-Klan-ului, a publicat un manifest prin care îndemna la „o rezistență fără lideri" (leaderless resistance) în fața guvernului Statelor Unite[9].

Beam, fost veteran al războiului din Vietnam, membru și al unor miliții paramilitare care acționa agresiv împotriva imigranților vietnamezi, este considerat de către unii autori din domeniul cercetărilor fenomenului terorist ca fiind unul dintre părinții ideologiei „leaderless resistance"[10], care stă azi la baza terorismului global de tip „lone wolf". Nu împărtășim această opinie din mai multe motive, pe care le vom menționa aici doar pe scurt, urmând a le dezvolta mai pe larg în cuprinsul acestei teze.

În primul rând, în promovarea ideologiei „rezistenței fără lideri", Beam îndemna la crearea unor celule mici de acțiune, compuse din câțiva membri, ceea ce din start diferă de modul în care este caracterizat fenomenul „lone wolf" al zilelor noastre, când atacatorul este văzut ca singuratic, izolat, autoradicalizat, de cele mai multe ori prin intermediul internetului[11].

În contextul actual, teroristul de tip „lone wolf" nu este membru al niciunei organizații teroriste, extremiste, nu a urmat vreun curs specializat și nu are pregătire paramilitară, folosind arme albe casnice, de vânătoare sau autovehicule civile uzuale,

---

6 Sascha-Dominik Bachmann, *Targeted Killings: Contemporary Challenges, Risks and Opportunities*, in „Journal of Conflict and Security Law", Volume 18, 2013, accesat la adresa https://doi.org/10.1093/jcsl/krt007 in 15.09.2019

7 Mark Bowden, *The Finish: The Killing of Osama bin Laden*, Grove Press, New York, 2013.

8 Nicholas Grossman, *Drones and Terrorism: Asymmetric Warfare and the Threat to Global Security*, Ed. I.B. Tauris, Londra, 2018.

9 Gardell, Mattias," Gods of the blood: the pagan revival and white separatism", Duke University Press, 2003.

10 Laqueur, Walter, *The New Terrorism: Fanaticism and the Arms of Mass Destruction*, Oxford University Press, Oxford, Anglia, 2000.

11 Farhad Khosrokhavar, *Radicalization: Why Some People Choose the Path of Violence*, Ed. The New Press, New York, 2017.

pe când „lupii” pe care Beam îi îndemna la acțiune și chiar Beam însuși, erau membri ai cel puțin unei organizații extremiste, membri ai unei sau unor miliții locale și toți, fie erau veterani, fie aveau pregătire paramilitară, purtând asupra lor în permanență și folosind arme de foc.

În timp ce „lupul singuratic” contemporan se radicalizează singur, prin intermediul internetului, cei contemporani cu Beam și Metzger se radicalizau în interiorul organizațiilor din care făceau parte, sau de la unul la altul, sau împreună, în grup, putând fi mai greu calificați ca și „solitari”[12].

Cu atât mai mult se distanțează de poziția lui Beam, terorismul individual de factură religioasă islamică din Europa, deoarece manifestul lui Louis Beam contesta orice formă de guvernare, chiar legitimă, considerând-o o tiranie domestică, mascată sub forma unui fals război cu un „inamic” extern[13], în timp ce incidentele timpurilor noastre din Europa au, cel puțin în opinia noastră, o altă bază: ideologicul și motivația.

Unul dintre cei care au fost influențați de ideile lui Louis Beam și care le-a și pus în practică, a fost Timothy McVeigh, cel care a detonat un camion plin cu explozibili, distrugând o clădire federală în Oklahoma City, în 1995, ucigând 168 de angajați ai guvernului federal american, fiind calificat de către unii cercetări din domeniul terorismului ca un „lone wolf” clasic[14].

Un alt reprezentant al extremismului de dreapta care a popularizat termenul de „lup singuratic”, cu înțeles de luptător individual, singuratic, izolat, opozant extremist și violent al guvernului este Tom Metzger, lider al mișcării de extremă dreapta, „Rezistența Albă Ariană”, un grup cu sediul în Indiana. Acesta a publicat pe site-ul mișcării[15], un manifest care se vrea o „chemare la arme” intitulat „Legi pentru lupul singuratic" (Laws for the Lone Wolf), ce se vrea si un mini ghid de instruire pentru activitate subversivă conspirată, conținând instrucțiuni despre cum luptătorii singuratici să obțină și să ascundă fondurile necesare operațiunilor, despre cum să se ferească de supravegherea agențiilor de securitate, cum să se comporte dacă totuși sunt descoperiți, etc.

În 1994, într-un articol din WAR, publicație a extremiștilor de dreapta, Metzger făcea apologia teroriștilor musulmani care au comis în 1993 primul atac eșuat împotriva Turnurilor Gemene din New York[16], arătând că „un mic grup de arabi, printr-un

---

[12] Leonard Zesking, *Blood and Politics: The History of the White Nationalist Movement from the Margins to the Mainstream*, Ed.a Farrar, Straus and Giroux, New York, 2009.

[13] Thomas Milan Konda, *Conspiracies of Conspiracies: How Delusions Have Overrun America*, Ed. University of Chicago Press, Chicago, 2019.

[14] Lou Michel, Dan Herbeck, *American Terrorist: Timothy McVeigh and the Oklahoma City Bombing*, Ed. Harper, New York, 2001.

[15] *White Aryan Resistance*, disponibil la adresa de web: www.resist.com, accesat la 15.03.2019.

[16] Victoria Sherrow, *The World Trade Center Bombing: Terror in the Towers*, Ed. Enslow Pub Inc., New York, 1998.

singur atac, au reușit să producă mai multe stricăciuni, decât întreaga extremă dreaptă în zeci de ani [...] cu bărbați și femei care de zeci de ani erau înarmați cu arme automate și grenade [...]”.[17] Este evident că grupul de teroriști islamiști care au atacat WTC în 1993 erau afiliați grupării Al Qaeda condusă de către Osama Bin Laden, de la care au primit ordine și bani pentru derularea operațiunii, astfel că nu pot fi caracterizați ca atacatori individuali sau de tip „lone wolf”.

Metzger, prin aceste îndemnuri, promova conceptul de „leaderless resistence”, „rezistența fără lideri”, filosofie din trunchiul căreia se va desprinde și se va defini terorismul de tip „lone wolf”[18]. Acesta mai arată că „rezistența fără lideri în care indivizi sau grupuri mici de indivizi comit acte de violență fără să fie în legătura cu nici un oficial al mișcării, cu nici un lider sau cu vreo rețea de sprijin, va fi cea mai viabilă formă a extremei drepte, care nu se bucura de prea mult sprijin din partea populației[...]”[19], o propagandă deschisă în favoarea strategiei de acțiune de tip „lone wolf”.

În 1999 Alex Curtis un simpatizant și protejat de-al lui Metzger continua ideile acestuia despre conceptul în discuție, spunând că „lupii singuratici, care sunt inteligenți și se angajează să acționeze cu sânge rece, pot realiza aproape orice obiectiv pe care și-l propun [...] operațiunile de tip „lone wolf” lasă cele mai puține urme la locul faptei, astfel că scad drastic șansele ca aceștia să fie identificați”.[20]

Către sfârșitul secolului al XX-lea, urmare a propagării teoriilor lui Metzger și Curtis, prin intermediul ideologiei „lupului singuratic”, numărul de incidente rasiste și xenofobe comise de extremiștii de dreapta în atacuri de tip „lone wolf” a crescut semnificativ, continuând să crească și la începutul secolului al XXI-lea, așa cum se poate vedea și din graficul de mai jos:[21]

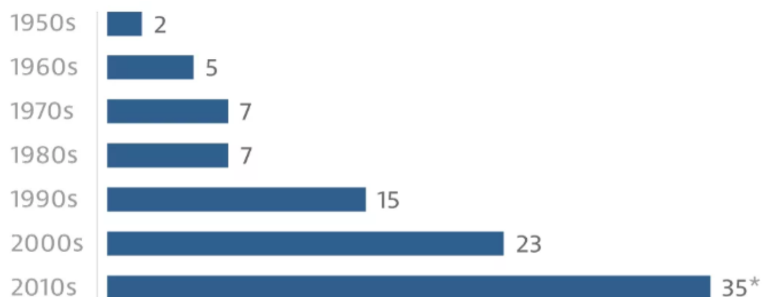
[17] George Michael, *Tom Metzger, White Aryan Resistance, and the Lone Wolf Legacy*, 2016, accesat la adresa https://www.researchgate.net/publication/303446060_This_is_War_Tom_Metzger_White_Aryan_Resistance_and_the_Lone_Wolf_Legacy, la data de 08.01.2019.

[18] George Michael, *Lone Wolf Terror and the Rise of Leaderless Resistance*, Vanderbilt University Press, Nashville, Tennessee, 2012.

[19] Jeffrey Kaplan, *Leaderless Resistance” in “Terrorism and Political Violence*, vol. 9, 1997, disponibil la adresa https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546559708427417, accesat la 12.12.2018.

[20] *Beware the Lone Wolf,* Leigh Hunt, Police Magazine, din 17 October 2013, http://www.policemag.com/channel/patrol/articles/2013/10/beware-the-lone-wolf.aspx, accesat la 11.03.2019.

[21] Ramon Spaaij, Mark Hamm, *American Lone Wolf Terrorism DataBase*, disponibilă la adresa de web https://www.pbs.org/wgbh/frontline/article/lone-wolf-attacks-are-becoming-more-common-and-more-deadly/ accesata la data de 16.03.2019.

Sursa: US Lone Wolf Terrorism DataBase, de Ramon Spaaij, Mark Hamm

În decursul câtorva ani, datorită popularizării conceptului de către mass media, conceptul și termenul de „lone wolf” a intrat în terminologia agențiilor de securitate devenind în final parte a vocabularului uzual[22].

O dată cu atacurile asupra World Trade Center din 11 septembrie 2001, atenția tuturor agențiilor de securitate și de aplicare a legii s-a îndreptat către organizațiile teroriste cu impact regional sau global, în special către Al-Qaeda. Era perioada în care se pregătea invazia Afghanistanului și a Irakului, sub pretextul eliminării amenințării globale a terorismului. Terorismul era privit ca o amenințare doar în măsura în care era organizat, structurat, ierarhizat și sponsorizat de către un stat, așa cum era Al Qaeda și Afghanistanul, Hezbollahul vis-a vis de Iran și Siria.

Numărul mare de victime înregistrat la Turnurile Gemene[23], de aproape 3.000 de oameni, a făcut ca orice alt atac terorist, chiar și cele organizate de Al Qaeda în Kenya și Tanzania[24], să pălească în fața noilor amenințări. Brusc, serviciile de informații americane și vest europene, agențiile de securitate și combatere a terorismului au realizat că nu au suficienți ofițeri și agenți, care să acopere informativ și operativ toate amenințările potențiale ce ar putea veni din partea unui inamic cu răspândire globală, pe toate cele 5 continente[25].

Toate resursele umane, financiare și tehnice ale serviciilor de informații și de combatere a terorismului au fost dirijate către supravegherea organizațiilor teroriste

---

[22] Jo Thomas, *New Face of Terror Crimes: 'Lone Wolf' Weaned on Hate*, articol publicat in 16 august 1999, in New York Times, accesat electronic la adresa https://www.nytimes.com/1999/08/16/us/new-face-of-terror-crimes-lone-wolf-weaned-on-hate.html, la data de 14.02.2019.

[23] US Senat, *The 9/11 Commission Report*, 2004, accesat electronic la data de 13.08.2018, la adresa de web https://www.9-11commission.gov/report/911Report.pdf.

[24] CNN News, *1998 US Embassies Bombing Attac*, din 31 July 2018, accesat electronic la data de 03.03.2019, la adresa de web https://edition.cnn.com/2013/10/06/world/africa/africa-embassy-bombings-fast-facts/index.html.

[25] Shane Harris, *The Watchers: The Rise of America's Surveillance State*, Ed. Penguin Press, New York, 2010.

structurate și cu o ideologie agresivă declarată public, amenințarea teroriștilor de tip „lone wolf”, singuratici și autoradicalizați, fiind considerată mai degrabă o problemă penală, de drept comun și de politică internă, nefiind nici măcar considerată un fenomen în contextul în care primele statistici argumentate referitoare la atacurile de tip „lone wolf” au fost făcute doar începând cu 2010. Serviciile de securitate au monitorizat teroriștii individuali de genul „lupilor singuratici” doar în măsura în care analiștii identificau în comportamentul acestora legături cu organizații și grupări militante, extremiste sau insurgente, care chiar dacă nu reprezentau o amenințare directă imediată, cel puțin erau considerate un risc, sau dacă frecventau locuri cunoscute pentru propagarea unui islam militant cum sunt moscheile salafiste[26].

În multe cazuri, din cauza rețelelor organizațiilor teroriste și din dorința de a identifica pe toți membrii ei, analiștii au confundat legăturile tribale, de familie, de prietenie dintre indivizi cu cele oficioase, legând în mod formal indivizii de organizații și plasându-i în mod incorect, într-o structură și sub un lanț de comandă, crezând că este suficient să monitorizeze organizația, ca să-i aibă sub supraveghere, când în realitate, aceștia vor acționa în mod izolat, ca „lupi singuratici”[27].

Nici o lucrare în domeniul terorismului, nici o încercare de a defini terorismul sau vreuna din formele lui particulare, nu ar fi completă, fără a se menționa definiția lui Alex Schmidt, cel care a depus eforturile cele mai mari în încercarea de a defini terorismul la modul cel mai amănunțit în celebra sa lucrare de referință, „Terorismul Politic”[28].

Folosindu-se de aceste statistici identificate ca și caracteristici majore de lucru, cercetătorul menționat a supus atenției comunității academice internaționale, cea mai complexă definiție a terorismului, după cum urmează[29]:

> *Terorismul este o metodă agresivă, care inspiră anxietate, constând în acțiuni violente repetate, puse în executare de indivizi, grupuri sau state, care acționează mascat, clandestin sau semiclandestin, din motive idiosincratice, politice sau criminale, și în care, în opoziție cu asasinatul, ținta principală a violenței, victimele umane sau distrugerile materiale, nu sunt scopul principal urmărit.*
> *Victimele umane imediate rezultate în urma violenței sunt alese, în general, la întâmplare (ținte de oportunitate) sau în mod selectiv (ținte simbolice sau reprezentative) și reprezintă doar purtătorii unui mesaj.*

---

[26] CSIS Brief, *France's Determined Struggle Against Salafi-Jihadism*, postat în 22 august 2018 pe site-ul Centrului pentru Studii Internationale și Strategice, accesat electronic la data de 14.02.2019, la adresa https://www.csis.org/analysis/frances-determined-struggle-against-salafi-jihadism.

[27] George Michael, *Lone Wolf Terror and the Rise of Leaderless Resistance*, Vanderbilt University Press, Nashville, Tennessee, 2012.

[28] Schimdt, Alex P., *Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories and Literature,* North Holland Publishing Company, Amsterdam, 1988.

[29] *Ibidem*.

Procesul de comunicare, prin violență sau amenințarea cu violența, dintre teroriști și autorități, prin intermediul victimelor are rolul de a manipula adevărata țintă, care este publicul, transformându-l într-o țintă a terorii, o țintă a cererilor, sau o țintă a atragerii atenției, în funcție de scopul urmărit care poate fi, intimidarea, presiunea în vederea îndeplinirii unor cereri sau o simplă propagandă.

Nici această definiție nu a întrunit însă aprobarea tuturor specialiștilor în domeniu, care i-au găsit carențe și au adus imediat critici[30]. Metoda folosită în elaborarea acestei definiții a fost considerată, de către unii, cărora alăturăm și opinia noastră cantitativă[31]. În plus, consider că această definiție este prea „statică” și nu surprinde procesul prin care violența pune presiune psihologică asupra audienței, element fundamental în definirea acțiunii distructive ca și formă de terorism, după cum nici nu permite departajarea acțiunilor teroriste de celelalte categorii de activități care folosesc violența pentru atingerea scopurilor, cum sunt insurgența, lupta de gherilă, mișcările de autodeterminare, etc[32].

Nici o definiție nu a întrunit consensul specialiștilor, situație care a fost descrisă cel mai corect prin: „o situație perversă în care un număr mare de oameni de știință studiază un fenomen, asupra esenței căruia au decis să nu fie de acord”[33].Cu toate acestea, putem începe prin a defini, la modul general, teroarea ca fiind, „folosirea ilegală a forței sau a violenței împotriva persoanelor sau a proprietății pentru a forța sau a intimida un guvern sau populația civilă în promovarea obiectivelor politice sau sociale”[34]. Această definiție, într-o măsură, limitează cazurile care pot fi tratate ca incidente teroriste. Deoarece ceea ce am stabilit este o definiție contextuală, putem întreba: de ce sunt omorurile, atacurile cu arme albe sau de foc, tâlhăriile, violurile în grup, infracțiunile asupra persoanei comise cu mare violență percepute doar ca acte criminale, penale, și nu ca și atacuri teroriste, de vreme ce aceste incidente, de asemenea, creează teamă, în primul rând pentru persoana afectată și familia sa apropiată, și prin intermediul mass-mediei, chiar și pentru comunitatea locală? Pentru a clasifica un incident ca terorism, intenția și percepția sunt importante, iar natura actului ar trebui să fie politică.

În absenta motivației politice, acestea rămân doar în sfera penală de drept comun, un atac fiind mai asemănător cu formele tradiționale de criminalitate, cu atacurile de crima organizată sau cu crimele motivate de prejudecăți rasiale, sexuale sau de

[30] Stampnitzky, L, *Disciplining Terror: How Experts Invented Terrorism*, Cambridge University Press 2013.
[31] Blackbourn, J, Davis, F. and Taylor, NC, *Academic Consensus and Legislative Definitions of Terrorism: Applying Schmid and Jongman*, în „Statute Law Review”, 2013.
[32] Walker, C, *Blackstone's Guide to The Anti-Terrorism Legislation*, Oxford University Press, 2002.
[33] Brannan, D, Esler, Pand Strindberg, T, *Talking to “terrorists” towards an independent analytical framework for the study of violent substate activism*, Studies in Conflict and Terrorism, vol.24, 2001.
[34] *US Department of Defense Publication*, 2010, accesata la data de 11.01.2019 la adresa de internet: https://www.bits.de/NRANEU/others/jp-doctrine/JP3_07.2(10).pdf.

altă natură, care de obicei implică violență, așa numitele „hate-crime” din jargonul anglo-saxon.

În privința „stării de frică” creată de incident, totul se circumscrie intenției atacatorului de a crea sau nu o psihoză în rândul populației, sau măcar a unui segment important al ei (clasă socială, minoritate etnică sau religioasă, etc.), cu scopul disimulat sau declarat de a distruge „modul nostru de viață”, libertatea democratică, sistemul politic și social la modul general.

În acest sens, un veteran al luptei antiteroriste în cartea sa „Terorismul ca o strategiei a insurgenței”, a remarcat foarte bine acest lucru când particulariza terorismul calificându-l ca spaimă, frică, intimidare la nivel macrosocial: „Un element psihologic de bază al strategiei teroriștilor este [...] intenția de îngrozire a inamicului”, cu scopul de a aliena psihologic populația civilă sau un segment major al acesteia, pentru a forța guvernele în acceptarea unor solicitări politice, venite din partea teroriștilor.[35]

Așadar, terorismul ca amenințare și intimidare este o metodă folosită des de către teroriști pentru a-și atinge scopurile propuse în numele ideologiei sau a mărcii grupării teroriste, săvârșind astfel asasinate, tortură sau răpire. Nu doar intenția atacatorului este importantă, ci și percepția populației, care trebuie să se simtă amenințată în modul ei fundamental de viață, dar acest sentiment trebuie să decurgă din natura atacului și nu dintr-o „isterie artificială” creată de mass media, cu scopul de a obține audiență. Din acest punct de vedere mass media servește în mod „pervers” scopurilor terorismului, amplificând o anume stare de spirit ce există la un moment dat, urmare a unui incident violent[36].

În ciuda faptului că LWT devine o problemă emergentă a instituțiilor de combatere a terorismului și de aplicare a legii, nu există un consens asupra definiției acestuia. Acest lucru se datorează, în parte, multitudinii definițiilor concurente și contradictorii ale fenomenului, care este definit în mod amplu de către organele de aplicare a legii și de cele militare, și este teoretizat și mai larg de către cercetători[37].

Multivalența sa decurge din aplicarea termenului, adesea dând terorismului sensuri juridice distincte atunci când este atribuit atacatorilor albi de extrema dreaptă, spre deosebire de cei minoritari etnic sau religios. Mai mult decât atât, atacurile teroriste ale „lupilor singuratici” sunt un fenomen relativ nou, în ascensiune „de la treizeci de atacuri în anii 1970 până la șaptezeci și trei în anii 2000, reprezentând o creștere de 143 la sută”[38]. Prin urmare, folosirea populară și politică a termenului a depășit

[35] Merari, Ariel, *Terrorism as Strategy of Insurgency*, Ed. Frank Cass Publishers, London, 1993.
[36] Isabelle Garcin-Marrou, *Terrorisme, médias et démocratie*, Ed. Presses Universitaires, Lyon, 2001.
[37] Cyrille Begorre-Bret, *The Definition of Terrorism and the Challenge of Relativism*, in Cardozo Law Review, vol.27, nr.5, Heinonline Publishing, New York, 2006.
[38] J. Connor, Carol Flynn, *Report: Lone Wolf Terrorism*, National Security Critical Issue Publ., vol.9, Georgetown, 2015.

structura științifică a terorismului LWT și, într-adevăr, acele utilizări au precedat conceptualizarea formală care poate ghida legiuitorii în aplicarea legii.

Evaluarea sensului și a tipurilor de LWT este un prim pas esențial pentru a examina standardele duble prezumtive legate de identitatea rasială și religioasă a vinovatului. În ce privește definirea terorismului de tip „Wolf Lone", deși se folosește adesea termenul de „terorist singuratic", sau „lup singuratic", cu înțelesul de atacator cu violență, neafiliat unui grup sau unei organizații teroriste sau extremiste, credem că se impune o analiză mai profundă cu privire la înțelesul acestui termen, întrucât există situații care nu se încadrează în nici unul dintre conceptele clasice ale fenomenului terorist.

Analiza ar trebui să aibă ca obiect în primul rând clarificarea a ceea ce înseamnă „neafiliere" și care sunt criteriile prin care stabilim acest lucru. Se ridică mai multe întrebări, cum ar fi:

- pot fi considerați „teroriști singuratici" sau „lupi singuratici" cei care s-au asociat în grupuri mici de două, trei sau chiar patru persoane, în vederea comiterii unui atac, dacă acționează fără a fi parte a unei rețele mai largi și dacă grupurile sunt nestructurate și fără a avea pe unul dintre ei ca lider formal, așa cum a fost cazul atacului de la metroul din Londra, din iulie 2005[39]?
- cum calificăm un atacator singuratic care acționează inspirat de ideologia unui grup terorist chiar dacă nu are nici o legătură cu acesta, așa cum este cazul în majoritatea incidentelor de acest fel?
- cum calificăm un atacator care pretinde că acționează în numele unei ideologii de grup, având grave probleme mintale? Este el un „terorist singuratic" sau un simplu criminal de drept comun, existând posibilitatea ca să nu răspundă penal, datorită afecțiunilor mintale de care suferă, așa cum a fost cazul studentului de la Iași[40] sau a rezervistului Florin Lesch de la Timișoara[41] ?
- îl putem califica ca terorist de tip „lone wolf" pe cel care, fără a săvârși un act cu violență, este incriminat pentru acte de terorism doar pentru că a diseminat prin intermediul internetului, materiale de propagandă cu conținut extremist, aparținând unor organizații recunoscute ca atare și interzise de lege, cu care nu are nici un contact sau legătura, așa cum este cazul lui Luigi Boicea de la Craiova [42]?

---

39 Marc Sageman, *The London Bombing*, Ed. Penn Press, Pennsylvania, 2019.

40 ProTv News, *Filmul atacului cu bombade la Iași*, pe site ul ProTv din data de 9 iulie 2013, accesat electronic în data de 28.11.2018, la adresa de web https://stirileprotv.ro/stiri/actualitate/cum-a-avut-loc-atacul-cu-bomba-de-la-iasi-marturia-unuia-dintre-studentii-care-a-fost-acolo.html.

41 HotNews, *Suspect de terorism arestat pentru 29 de zile*, articol pe siteul Hot News din 28 iunie 2006, accesat electronic la 27.09.2018 la adresa de web https://www.hotnews.ro/stiri-arhiva-1171273-suspectul-terorism-arestat-pentru-29-zile.htm.

42 Andreea Mitrache, *Elev din Craiova acuzat de propaganda terorista în favoarea ISIS*, articol în ziarul Adevarul din data de 27 martie 2018, accesat electronic la data de 19.04.2019, la adresa de

O să încercam să clarificam aceste aspecte, după ce vom trece în revista câteva dintre cele mai pertinente și mai folosite definiții ale teroristului de tip „lone wolf" din literatura de specialitate.

Un reputat cercetător în domeniu, numindu-l pe profesorul Edwin Bakker de la Universitatea Leiden din Olanda, definește acest tip de terorism ca:

> *Amenințarea sau folosirea violenței de către un singur făptuitor (sau o celulă mică), care nu acționează din motive pur personale și materiale, cu scopul de a influența o audiență mai largă și care acționează fără nici un sprijin direct în planificarea, pregătirea și executarea atacul și a cărui hotărâre de a acționa nu este dirijată de nici un grup sau de alți indivizi (deși probabil inspirați de către alții)*[43].

Dacă descompunem în părți pentru analiză definiția, putem constata următoarele elemente componente care fac parte din structura sa:

1. Trebuie să existe un act de violență sau de amenințare cu violența, deci nu neapărat atacul trebuie pus în practica, ci doar să fie planificat. Majoritatea definițiilor din literatura de specialitate au ca precondiție a existenței actului terorist, punerea lui în aplicare. Din acest punct de vedere, definiția profesorului Bakker este în concordanță cu legislația românească în domeniu, care incriminează ca act de terorism nu doar actul în sine ci și planificarea lui, amenințarea cu privire la punerea sa în executare, precum și orice alte acte asimilate[44].
2. Atacatorul poate fi un individ sau o celulă mică, probabil de doi, trei indivizi. În acest sens opinia noastră coincide cu aceea a acestui autor pentru motive pe care le vom fundamenta în această teză.
3. Atacatorul, sau celula trebuie să acționeze fără nici un sprijin direct în planificarea, pregătirea și executarea atacului.
4. Decizia făptașului de a acționa nu trebuie să fie dirijată de nici un grup sau de alți indivizi, dar „poate fi inspirat de alții".
5. Motivația atacului nu trebuie să fie un câștig material sau personal.
6. Obiectivul principal al atacului este influențarea „audientei mai largi", deci nu victimele directe ale atacului, morții și răniții fiind în opinia autorului doar vectorul prin care se transmite un mesaj, opinie la care ne raliem și noi, fiind o precondiție pe care o găsim ubicuu în literatura de specialitate, când vorbim despre elementele structurale care stau la baza oricărei definiții a fenomenului terorist[45].

---

internet https://adevarul.ro/locale/craiova/elevul-craiova-acuzat-propaganda-terorista-favoarea-isis-facut-apel-socant-facebook-scoateti-le-ochii-cutit-executati-i-ak-47-1_5ab9da2adf52022f75119745/index.html.

[43] Edwin Bakker and Jeanine de Roy van Zuijdewijn, *Lone-Actor Terrorism: Definitional Workshop,* Ed. Institutului Regal a Servicii Reunite pentru Aparare și Studii de securitate, (RUSI), Londra, 2015.

[44] *Legea nr. 535 din 25 noiembrie 2004* (*actualizată*) privind prevenirea și combaterea terorismului, publicată în „Monitorul Oficial al României", Partea I, nr. 1161 din 8 decembrie 2004, cu modificările și completările ulterioare.

[45] Bruce Hoffman, *Inside Terrorism*, Columbia University Press, New York, 2006.

Din punctul nostru de vedere, deși definiția atinge, la modul general, punctele principale necesare încadrării fenomenului, ea este destul de vagă și deficitară în următoarele aspecte:

1. Nu clarifică conținutul termenului „o celulă mică”: câți membri poate să aibă o asemenea celulă? 2,3 sau chiar mai mulți? Este definitoriu numărul membrilor acestei celule în caracterizarea atacului ca de tip „lone wolf”? Care trebuie să fie raporturile între membri în interiorul acestei celule pentru ca noi să putem ajunge la rezultatul dorit și care este încadrarea atacului sau a planificării acestuia într-o anume tipologie.
2. Care sunt motivele pentru care atacatorul acționează dacă acestea nu trebuie să fie pur personale sau materiale? Este evident că atacatorul de tip „lone wolf” este motivat de o ideologie, deci nu comite atacul pentru un câștig material, altfel ar fi doar un simplu bandit, jefuitor de bancă sau solicitator de recompensă.
   Dar oare motivația religioasă, psihologică, sau de împlinire spirituală pe care o simte „lupul singuratic” atunci când comite atacul nu este oare „personală”. Chiar și atunci când comite atacul în numele unei ideologii, acesta acționează pentru împlinirea unui deziderat personal, acela de a-și aduce contribuția la o cauza ideologică sau de a-și exprima o frustrare, cerință, doleanță, de a obține poate recunoaștere socială, deci acționează în nume și interes personal pentru satisfacerea unei nevoi sufletești.
3. Referitor la acțiunea care nu trebuie să beneficieze de un „sprijin direct”, considerăm că „atacatorul singuratic” nu trebuie să beneficieze nici măcar de sprijinul indirect, dar conștient și consimțit, al vreunei alte persoane altfel se poate considera că este un grup organizat, structurat, în care cel care ajută are rolul de suport, de sprijin, de obținere a unor materiale sau bani necesari atacului și în acest caz ieșim din sfera „lupului singuratic”. Aceasta opinie este împărtășită și de către alți autori din domeniu[46].
4. De asemenea, Bakker nu pomenește nimic în definiție despre scopul politic, exprimat expres de către atacator sau prezumat, și în lipsa căruia făptuitorul este doar un criminal de drept comun, opinie împărtășită de asemenea de majoritatea cercetătorilor în domeniu[47].

Ca o ultimă remarcă, din definiția lui Bakker lipsește aproape cu desăvârșire orice mențiune cu privire la resorturile psihologice, interioare, care îl pun în mișcare pe atacatorul de tip „lone wolf” și nici cu privire la relația cu alți indivizi și gradul de inspirație pe care aceștia l-ar putea insufla făptuitorului.

---

[46] Taylor, M., Currie, P.M. & Holbrook, D., *Extreme Right Wing Political Violence and Terrorism*, Bloomsbury Academic, New York, 2013.

[47] Schimdt, Alex P., *Political Terrorism*, North Holland Publishing Company, Amsterdam, 1988.

Alți autori definesc terorismul de tip „lone wolf” ca și:

Crearea și exploatarea deliberată a fricii prin violență sau amenințare cu violență, comise de un făptuitor singuratic, care urmărește o schimbare politică, în legătură cu o ideologie deja existentă (formulată), fie a lui proprie, sau a unei organizații mai mari și care nu primește ordine sau sprijin material din surse externe[48].

Această definiție descrie destul de bine ceea ce este terorismul de tip „lone wolf”, cel puțin sub aspect academic, sub rezerva că unele state și instituții guvernamentale nu ar fi de acord cu conținutul ei, cel puțin în aspectele referitoare la inexistența faptei de terorism, în absența violenței sau amenințării cu violența.

Din nou, va trebui să aducem în discuție legislațiile naționale ale unor țări precum România[49], în cuprinsul cărora sunt incriminate ca fapte de terorism și diseminarea de propagandă sau ideologie a unor organizații considerate teroriste, sau „sprijinirea sub orice formă a unor organizații teroriste”, chiar în absenta unor legături între făptuitorul incriminat și respectiva organizație sau membrii acesteia.

Astfel, în cazul tânărului Luigi Boicea din Craiova s-a reținut în sarcina acestuia ca și comitere a unui act de terorism faptul că „parcurgând în mod accelerat etapele succesive ale procesului evolutiv de radicalizare islamistă, prin însușirea credinței islamice (convertirea la islam), aderarea la ideologia radical-islamistă și la cauza jihadistă promovată de gruparea teroristă Daesh/Statul Islamic (îndoctrinare și auto-identificare cu cauza jihadistă), [...] Luigi Boicea a promovat în mod sistematic, în public, doctrina radical islamistă, prin postarea în mediul online, prin intermediul unor rețele de socializare, a unor opinii, scrieri, imagini, înregistrări audio/video reprezentând activități/acțiuni armate/violente și de propagandă ale grupării teroriste Daesh/Statul Islamic [...].” [50]

Într-o altă încercare academică, sociologul Ramón Spaaij definește terorismul de tip „lone wolf” ca fiind: „atacuri teroriste desfășurate de persoane care:

(a) operează individual,
(b) nu aparțin unui grup sau unei rețele teroriste organizate și
(c) ale căror „modus operandi” sunt concepute și conduse de către făptuitor, fără a primi nici o comandă din exterior sau fără a se afla într-o ierarhie directă în afară”[51].

---

[48] J. Connor, C. Rollie Flynn, *Report: Lone Wolf Terrorism,* Georgetown University Security Studies Program, în „National Security Critical Issue Task Force”, vol. 9, 2015.

[49] *Legea nr. 535 din 25 noiembrie 2004* (*actualizată*) privind prevenirea și combaterea terorismului, publicată în „Monitorul Oficial al României”, Partea I, nr. 1161 din 8 decembrie 2004, cu modificările și completările ulterioare,

[50] Iulian Tudor, *Tânărul din Craiova acuzat de propagandă jihadistă, arestat pentru 30 de zile*, articol pe siteulonline al postului „RomaniaTv”, postat în data de 9 decembrie 2016, accesat electronic la data de 07.01.2019, la adresa de internet https://www.romaniatv.net/tanarul-din-craiova-acuzat-de-propaganda-jihadista-arestat-pentru-30-de-zile_329999.html.

[51] Ramon Spaaij, *The Enigma of Lone Wolf Terrorism: An assessment*, publicat in „Studies in Conflict and Terrorism Journal”, vol.33, 2010, accesat electronic la data de 28.07.2018, la adressa de internet https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1057610X.2010.501426.

Deși asemănătoare cu definițiile anterioare, aceasta este complet deficitară în ce privește existența elementului fundamental oricărei definiții în domeniu, acela al existenței unui motivații politice care să stea la baza actului terorist. Putem spune că pentru autor este mai important modul de comitere a faptei, care, în opinia sa, califică fapta în detrimentul existentei unui element structural fundamental fără de care, în ziua de azi, nici o definiție a terorismului nu este luată în serios de către specialiștii din domeniu.

Dorim să precizăm că, trendul general și unanim acceptat în domeniul academic al cercetărilor fenomenului terorist este acela că, în lipsa violenței sau a amenințării cu violența, o persoană poate avea opinii extremiste sau radicalizate, chiar exprimate public, dar nu este un terorist, putând fi însă incriminat pentru fapte de rasism, discriminare, xenofobie, incitare la ura etc. În lipsa motivației politice sau a unui scop politic urmărit, un atac ar fi mai asemănător cu formele tradiționale de criminalitate, cu violența organizată sau fapte motivate de ură sau rasial. Dacă atacatorul nu acționează singur, atacul va intra sub incidența definiției tradiționale a terorismului, așa cum este ea aplicată în cazul organizațiilor teroriste.

Concluzia finală este că, cu toții am căzut de acord, cu mult timp in urmă, că nu există un consens unanim în ceea ce privește definirea conceptului de terorism, nici din punct de vedere politic, așa cum ne arată paradigma deja consacrată, „one man's terrorist is another man's freedom fighter"[52], dar nici din punct de vedere structural, așa cum vom vedea pe mai departe. Modelul „dublului standard" în diplomația internațională a făcut din această paradigmă un pretext excelent pentru a lăsa lucrurile într-un „status quo" incert[53].

Bibliografie

1. ALTHEIDE, David L., *Terrorism and the Politics of Fear*, Ed. AltaMira Press, Oxford, 2009.
2. ANDERSON, Sean K**.,** *Historical Dictionary of Terrorism*, Ed. Scarecrow Inc, London, 2009.
3. BEVERLY, Gage, *The Day Wall Street Exploded: A Story of America in Its First Age of Terror*, Ed. Oxford University Press; reprint edition, Oxford, 2010.
4. BJELOPERA, J.P., *The domestic terror threat,* Government Printing Office, Washington DC, 2013.
5. BJORGO, Tore, *Root Causes of Terrorism: Myths, Reality and Ways Forward*, Ed. Routledge, London, 2005.
6. BLOOM, Mia, *The Allure of Suicide Terror*, Columbia University Press, New York, 2006.

[52] https://www.ict.org.il/Article/1123/Defining-Terrorism-Is-One-Mans-Terrorist-Another-Mans-Freedom-Fighter#gsc.tab=0, accesat la data de 10 octombrie 2018.
[53] Stern, Jessica, *The Ultimate Terrorist*, Ed. Harvard University Press, London, 2001.

7. COADY, C.A.J., *Terrorism, Morality, and Supreme Emergency*, in I. Primoratz' (ed.) Terrorism: The Philosophical Issues, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2004.
8. KAPLAN, Jeffrey, *Apocalypse, Revolution and Terrorism: From the Sicari to the American Revolt against Modern World*, Routledge Publishing House, New York, 2019.
9. PANTUCCI, R.. *A Typology of Lone Wolves: Preliminary Analysis of Lone Islamist Terrorists. Developments in Radicalisation and Political Violence.* ICSR – King's College: London. 2011a .
10. PAPE, Robert A., *The Strategic Logic of Suicide Terrorism*, Random House New York, 2005.
11. PEARLSTEIN, R.M., *The Mind of the Political Terrorist*. Wilmington D.C.: SR Books. 1991.
12. PEDAHZUR, Ami, *Root Causes of Suicide Terrorism*, Ed. Routledge, London, New York, 2006.
13. RAPOPORT, David C., *Four Waves of Modern Terrorism,* Ed. Washington DC: Georgetown University Press, 2004.
14. RUDOLPH, Eric. *Between the Lines of Drift – The Memoirs of a Militant*. 3rd edition. ADX Florence, CO: Rudolph. 2013.
15. SIMMONS, Jeffrey D., *Lone Wolf Terrorism: Understanding the Growing Threat*, Editura Prometeus Book, New York, 2016.
16. IDEM, *The Alphabet Bomber: A Lone Wolf Terrorist Ahead of his Time*, Ed.. Potomac Books, Nebraska, 2019.
17. SOETERS, Joseph L., *Ethnic Conflicts and Terrorism*, Ed. Rouledge, New York, 2005.
18. SAGEMAN, Mark, *Leaderless Jihad – Terror Networks in the Twenty-First Century*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2008.
19. SCHUURMAN, B., LINDEKILDE, L., MALTHANER, S., O'CONNOR, F., Gill, P. & Bouhana, N, *End of the Lone Wolf: The Typology that Should Not Have Been*, Studies in Conflict & Terrorism Publication, 2017.
20. SOOKHDEO, Patrick, *Global Jihad: The Future in the Face of Militant Islam*, Ed. Isaac Publishing, New York, 2007.
21. SMELSER, Neil J., *The Faces of Terrorism: Social and Psychological Dimensions,* Ed. Princeton University, Princeton, 2007.
22. SMITH, Brent L., *Terrorism in America*, New York University Press, Albany, 1994.
23. SMITH, Paul J., *The Terrorism Ahead*, Ed. M.E. Sharpe, New York, 2008.
24. ZEDONG, Mao, *The Art of War*, El Paso Norte Press, El Paso, USA, 2009.
25. TAYLOR, M., CURRIE, P.M. & Holbrook, D., *Extreme Right Wing Political Violence and Terrorism*, Bloomsbury Academic, New York, 2013.
26. TEICH, Sarah, *Trends and Developments in Lone Wolf Terrorism in the Western World – An Analysis of Terrorist Attacks and Attempted Attacks by Islamic Extremists*, ICT-Herzliya, 2013.
27. TURRETTINI, Unni, *The Mystery of the Lone Wolf Killer: Anders Behring Breivik and the Threat of Terror in Plain Sight*, Pegasus Books, New York, 2015.

Impactul globalizării asupra domeniului securității și politicii externe

Diana SECARĂ

Abstract

The impact of globalization on the field of security and foreign policy
The international security environment has experienced significant changes in recent years. These changes have occurred especially since the terrorist attack of September 9, 2001, which alerted the entire international community and led to a rethink of the international security system. Globalization has brought with it many advantages and disadvantages in all areas. One of these is also security, a concept that has changed in recent years due to international changes. Also, due to these changes and ongoing developments, the foreign policies of the states have also changed, depending on the events that have taken place over time. The end of the Cold War requires a rethink of its dimensions: transnational, international and national. Part of the changes that emerged with the fall of communism is also the change of borders, which leads to an increase in the number of state actors that we find globally. During this post-Cold War period, the changes and new risks have brought the need to redefine the concept of security and new ways of addressing risks. It is important to analyze how globalization has brought about changes to the concept of security, how it evolved, and how it can be further approached. Foreign policy is determined by the state's external interests, which makes it aware of changes over time.

Keywords: *Globalization, Security, Cooperation, Threats, Europe.*

Transformările recente din societatea contemporană, dar și globalizarea au avut un impact mare asupra domeniului securității, iar câmpul de manifestare al acesteia devine extrem de vast. O bună analiză a relațiilor internaționale și implicit a ceea ce ține de probleme de securitate actuale, trebuie realizată din mai multe perspective. Astfel, lucrarea de față își dorește să fie una introductivă cu privire la această chestiune complexă și își dorește să evidențieze principalele schimbări pe care globalizarea le aduce în domeniul securității internațional și de asemenea, consecințele globalizării asupra realizării siguranței și stabilității mondiale, dar și a modului în care arată astăzi lumea.

Fie că este vorba de securitate națională sau securitate internațională sunt implicați mai mulți actori statali și non-statali, antrenând în sistemul de securitate numeroși aliați. Mediul internațional de securitate este într-o continuă schimbare. Exemplu găsim în globalizare, care poate avea atât efecte pozitive, cât și efecte negative (amenințările la adresa securității devin transfrontaliere).

Trecerea de la o lume bipolară (așa cum se consideră că a fost până în anul 1990) la o lume multipolară creează dezechilibre politice, economice, sociale și militare, iar statele, națiuni, etnii, corporații transnaționale, religii, cercuri de interese se luptă pentru a câștiga un loc cât mai bun în cadrul noii ordini mondiale.[1] Ultimul deceniu al secolului XX a fost o perioadă zbuciumată pentru întreaga comunitate internațională. Aceasta a fost caracterizată de transformări la nivel global, transformări ce țin atât de redesenări ale frontierelor, cât și de schimbările de regim politic. Modificarea granițelor a dus și la sporirea numărului de actori statali ce îi regăsim la nivel global, iar schimbările de ideologie și regim au adus cu ele noi tipuri de actori, dar și forme de manifestare ale acestora[2]. În epoca ce a venit după Războiul Rece, aceste noi riscuri aduc și o necesitate a redefinirii întregului concept de securitate și a noilor modalități de abordare a riscurilor. Finalul Războiului Rece obligă la o regândire a dimensiunilor de analiză: internațională, transnațională și națională. Prăbușirea comunismului a dus la o criză a statului națiune, în special după ce a fost declanșată migrația mare a forței de muncă, dar și complexitatea globalizării informaționale, culturale, comerciale și economice. În noul mediul internațional, accentul se pune pe un mediu de securitate realizat prin cooperare, iar unul din elementele vitale ale acestuia este integrarea politică și economică, dar și promovarea statelor ce pun accentul foarte mult pe valorile democratice. Mediul internațional de securitate a cunoscut semnificative modificări în ultimii ani și după atacul terorist din 9 septembrie 2001 care a pus în alertă întreaga comunitate internațională și a dus la o regândire a sistemului internațional de securitate.

Globalizarea, din punctul de vedere al politicilor de securitate, obligă într-o oarecare măsură statele să-și integreze atât elementele militare, cât și cele nemilitare ale puterii. Astfel, este nevoie de o coordonare între toate domeniilor (militar, politic, economic), pentru o mai bună realizarea a politicilor de securitate, fie ele naționale sau internaționale. De asemenea, într-o eră a globalizării, atenția este atrasă și asupra unor noi actori precum companiile transnaționale sau organizațiile internaționale, care se folosesc din plin de avantajele globalizării pentru a-și atinge obiectivele. Într-o astfel de lume, lupta pentru putere încă există și poate chiar mai complexă ca până

[1] GheorgheVăduva, *Terorismul-dimensiune geopolitcă și geostrategică. Războiul terorist. Războiul împotriva terorismului,* București, Editura Academia de Înalte Studii Militare, 2002, p. 5.

[2] Nicolae Dolghin, *Riscuri și amenințări la adresa securității României. Actualitate și perspectivă,* București, Editura Universității Naționale de Apărare, 2004.

acum dat fiind implicarea mai multor elemente ce pot aduce atât avantaje, cât și dezavantaje pentru toate părțile implicate.

Politica internațională, drept realitate obiectivă, are caracteristici și moduri de manifestare diferite de la o perioadă istorică la alta, dar variază și de la o regiune geografică la alta. Actorii de pe planul politicii internaționale (de exemplu, statele), au realizat schimburi de produse și de servicii și dintotdeauna au recurs (justificat sau nejustificat) la violență, dar au și cooperat pentru depășirea unor obstacole și amenințări comune, fie ele generate de către oameni sau de către forțe ale naturii. Comportamentele actorilor din cadrul procesului de interacțiune au fost ghidate, evident, de interesele pe care ei le-au avut, dar au contat și regulile, principiile și setul de norme după care fiecare dintre ei s-au ghidat[3].

Securitatea națională, componentă a securității globale, în societatea contemporană capătă, o dimensiune nouă, deoarece, după cum menționează și Barry Buzan, amenințările la adresa sa, „devin din ce în ce mai difuze și nu mai au un caracter exclusiv militar". Amenințări precum cele teroriste, culturale, ecologice, dar și riscuri la adresa siguranței naționale necesită apelul la diverse mijloace, atât militare, cât și nonmilitare, internaționale, dar și naționale, ceea ce duce la o întrepătrundere a elementului securitar național cu cel global sau regional, menit a asigura stabilitatea și securitatea prin diverse mecanisme de coordonare și cooperare[4], acest lucru realizându-se prin globalizarea și globalizarea atât a relațiilor militare, cât și a celor de securitate. La realizarea securității astăzi, se mai adaugă un element. Strategia parteneriatelor a căpătat tot mai mult teren în mediul internațional, strategie prin care este gestionat noul mediu de securitate. Parteneriatele strategice promovează realizarea securității și stabilității naționale și internaționale prin intermediul cooperării și conlucrării, excluzându-se confruntarea dintre marii actori regionali și cei globali, dintre statele-nucleu și statele-pirat. Într-un asemenea mediu de securitate, armele de distrugere în masă sunt controlate, iar conflictele și războaiele de mare intensitate sunt prevenite[5]. Trebuie menționat și faptul că, pe lângă încercarea de a preveni conflicte sau războaie, se pune accentul și pe managementul crizelor, concept ce este promovat și de către organizațiile internaționale (de exemplu NATO). Parteneriatele strategice, în contextual globalizării, întăresc de asemenea, și întărirea diplomației preventive, oferă asistență pentru diminuarea pericolelor, descurajează proliferarea armelor de distrugere în masă și promovează acțiuni diplomatice, pentru a preveni izbucnirea unor conflicte sau tensiuni, acestea putând fi apoi exploatate de către

---

3 Constantin Hlihor, *Comunicarea în conflictele internaționale: secolul XX și începutul secolului XXI,* București, Editura Comunicare.ro, 2010, p.10.

4 Vasile Popa, *Implicațiile globalizării asupra securității naționale*, București, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", 2005, p.24.

5 *Ibidem,* p. 26.

teroriști sau alți actori ce doresc slăbirea sistemului de securitate și a stabilității din anumite zone.

Pe lângă organizațiile internaționale ce sunt menite a asigura stabilitatea și securitatea internațională, statele încheie acorduri între ele, menite a asigura același lucru și întăresc conceptul de colaborare pe plan internațional, astfel încât fiecare dintre ele să își asigure stabilitatea și propria siguranță. Cu toate că primordial este aplicarea diplomației preventive, există situații în care aceasta poate să nu dea rezultate. În acest caz, trebuie apelat la diplomație coercitivă.

Diplomația coercitivă este „încercarea de a convinge o țintă, un stat, un grup (sau grupuri) dintr-un stat sau un actor non-statal să își schimbe comportamentul inacceptabil fie prin amenințarea cu utilizarea forței, fie prin utilizarea limitată a forței". Termenul se referă și la „diplomația care presupune folosirea sau amenințarea de a folosi forța militară pentru a atinge obiective politice"[6].Diplomația coercitivă reprezintă o strategie ce combină amenințări cu forța și, dacă este necesar, apelează la utilizarea limitată și selectivă a forței în creșteri controlate și discrete, într-o strategie de negociere ce include elemente de persuasiune pozitive[7]. Diplomația coercitivă a început să fie folosită destul de des în politica externă a statelor.

Conform lui A. George, diplomația coercitivă dorește să atingă trei obiective. Primul dintre acestea este faptul că încearcă să convingă un adversar să se îndepărteze de obiectivul/scopul său. Al doilea obiectiv ar fi încercarea de convinge adversarul să anuleze o acțiune ce a întreprins-o deja. În al treilea rând, el încearcă să convingă un adversar să realizeze „schimbări fundamentale în guvernul său". A. George propune, pentru atingerea obiectivelor, variantele: ultimatum, ultimatum tacit, încearcă și vezi ce se întâmplă, înăsprirea treptată a condițiilor[8].

Carta Națiunilor Unite reprezintă cadrul fundamental pe care se sprijină relațiile internaționale. Responsabilitatea principală a Consiliului de Securitate a Organizațiilor Națiunilor Unite (ONU) este de a asigura apărarea securității și a păcii la nivel internațional. ONU, la fel ca și NATO, întreprind acțiuni în acest sens, la nivel global, pentru a se asigura că securitatea este asigurată și pentru a interveni în conflicte sau tensiuni ce pot degenera.

Securitatea cooperativă se dovedește a fi un element cheie al securității globale, ea sprijinindu-se pe opunea recurgerii la forță, participarea tuturor statelor interesate și având la bază parteneriatul. Prin acest tip de securitate se dorește prevenirea războiului și se realizează prin intermediul organizațiilor regionale și internaționale (cum ar fi ONU, OSCE, Grupul de la Shanghai etc.), dar și cu ajutorul guvernelor

---

[6] Teodor Frunzeti, *Diplomația apărării*, București, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", 2011, p. 245.

[7] *Ibidem*, p.245.

[8] *Ibidem*, p.247.

și organizațiilor neguvernamentale. Uniunea Europeană și NATO s-au dezvoltat și extins tot mai mult în ultimii ani, lucru datorat și prin extinderea lor prin acceptarea de noi state membre.

Rolul factorilor externi în dezvoltarea statelor este într-o creștere drastică. Din cauza diferențelor de putere financiară și economică, interdependența dintre țări dobândește un caracter tot mai asimetric. În timp ce un mic grup de state puternic industrializate joacă un rol principal în globalizare, marea majoritate a statelor rămase se transformă în obiecte care se modifică în funcție de evoluțiile economice financiare. Drept urmare, inegalitățile dezvoltării sociale și economice ale lumii sunt în creștere. Economia mondială devine în mod evident divizată în zone de creștere și zone de stagnare. În prezent, jumătate din populația Pământului are un venit sub doi dolari pe zi. Aproximativ un miliard de oameni nu au de lucru, iar printre cei care lucrează aproape 89% sunt lipsiți de garanții sociale. Tot economia este cea care provoacă o migrație masivă a populației, făcând ca persoane din state unde economia este mai slabă să se mute în state unde locurile de muncă sunt mai numeroase și mai bine plătite. Foarte mulți dintre ei aleg să lucreze în mod ilegal, fără a se înregistra, ceea ce duce din nou la afectarea economiei.

Tehnologiile și sistemele de informare sunt caracteristicile centrale ale globalizării și au devenit din ce în ce mai importante pentru funcționarea multor sisteme civile critice: comunicații, energie, transport, electricitate, apă și servicii bancare. Problema este că acum acestea sunt potențial vulnerabile la amenințarea atacurilor cibernetice și perturbărilor. Pericolele generate de degradarea mediului depășesc adesea frontierele de stat. Cel mai mediatizat pericol implică creșterea temperaturilor la nivel mondial care aduc atingere secetelor devastatoare, inundațiilor și furtunilor violente. Alte pericole pentru mediu includ poluarea aerului și a apei, pierderea pădurilor și a biodiversității și posibila introducere a substanțelor toxice în lanțul alimentar uman.

Atacurile din 9/11 au atras atenția atât asupra terorismului, cât și asupra caracterului transnațional al amenințărilor la adresa securității. Terorismul exista și până în acel moment, dar efectele sale nu era atât de larg răspândite la nivel internațional. Această caracteristică se aplică si asupra pericolului criminalității organizate. Crima organizată reprezintă o amenințare atât la adresa securității naționale, cât și cea internațională, căci obținerea unui maximum de profit nu se poate realiza doar la nivel național, activitățile caracteristice grupurilor de crimă organizate constând în trafic de droguri și de arme, trafic de persoane, contrabandă, evaziune fiscală etc. Toate acestea necesită structuri complexe, iar organizațiile extinzându-se, iar amploarea si intensitatea lor diferă de la o țară la alta. Este demnă de menționat diversificarea de la zi la zi a formelor de manifestare a crimei organizate, acestea trecând de la domeniile tradiționale cum sunt jocurile de noroc, camăta și prostituția, la traficul

internațional de automobile furate, furtul obiectelor de artă și arheologie, fraude cu cărți de credit, comerț cu animale rare, trafic de arme și altele, culminând cu organizarea activităților infracționale după modelul companiilor legale, cu sectoare de achiziții, producție, transport și desfacere, alături de care se află sectorul de „constrângere" care intră în acțiune când una din rotițele sistemului se blochează[9].Căderea Zidului Berlinului, a Cortinei de Fier și implicit a comunismului, au reprezentat un avantaj în răspândirea fenomenului de criminalitate organizată, care a profitat de deschiderea frontierelor și s-a răspândit cu pași rapizi pe un teritoriu cât mai vast.

Terorismul a căpătat și el o nouă formă în această epocă a globalizării. Astfel, fenomenul terorismului s-a modificat de-a lungul timpul, astfel încât astăzi, alături de formele „tradiționale" ale terorismului, mai regăsim și concepte precum terorism cibernetic, bioterorism etc., iar ceea ce îl face și mai periculos este faptul că atacurile teroriste sunt de cele mai multe ori imprevizibile. Dar, cu toate acestea, cel mai mult iese în evidență terorismul islamic, din cauza numărului mare de atacuri, de această origine, din ultimii ani. Nu este delimitat de nicio graniță fizică, ceea ce face ca lupta împotriva terorismului să fie mult mai complexă. Victimele atacurilor teroriste sunt numeroase, acești atacatori nețінând cont de persoanele ce sunt afectate de ele. Desigur, terorismul are efecte atât în plan politic, cât și geopolitic și se folosesc de toate resursele ce le au la dispoziție. Astfel, dacă pot ajunge să fructifice de exemplu diferite situații tensionate din anumite state, conflicte active etc, în propriul beneficiu. De asemenea, o altă problemă ce ține de acest flagel îl constituie numărul mare de persoane ce aderă la organizații teroriste. Iar organizațiile teroriste și-au adaptat și ele metodele de recrutare, care sunt acum mult mai numeroase ca în trecut. Actorii și instituțiile responsabile cu asigurarea securității naționale și internaționale s-au adaptat continuu, pentru a face față acestor provocări.

În societatea contemporană, comunicare are o importanță aparte. Informațiile vehiculate în presă sunt diverse și numeroase. Societatea modernă are o tendință spre infomatizare, adică la o globalizare a informației și a actului comunicării.

Comunicarea este un proces important și vital în societatea contemporană, chiar și în sistemul de securitate internațional. Comunicarea poate căpăta mai multe forme, poate avea mai multe scopuri și se poate realiza prin numeroase mijloace. Fie că se dorește a se comunica o informație sau se încearcă promovarea unei idei, comunicarea poate duce la o anumită persuasiune și uneori ține loc de propagandă.

Procesul adaptării dintre consilierii politici și cei din media, prin încercarea acestora de a atinge scopul de control al „percepțiilor populare asupra chestiunilor și evenimentelor politice cheie prin intermediul mass media importante" este definit prin intermediul noțiunii de „proces de publicitate modernă". Consilierii politici

[9] Ion Pitulescu*, Al treilea război mondial: crima organizată*, București, Editura Național, 1996, p.15.

„concurează" pentru ca mesajul lor este răspândit cât mai mult și primește cea mai mare expunere din punct de vedere media[10]. Politicul depinde astfel de sursele medie și de rapiditate cu care informațiile sunt răspândite, aceasta fiind importantă pentru promovarea ideilor sale în rândul unei populații cat mai mari.

Statele Unite ale Americii, din punct de vedere istoric, au promovat o politică de comunicare internațională, în special prin activitățile transfrontaliere și transnaționale de comunicare. Pe perioada Războiului Rece, Pentagonul, Consiliul Național de Securitate al SUA și CIA au jucat un rol major în cadrul organizațiilor internaționale pentru ca ele să fie compatibile cu obiectivele Statelor Unite din timpul războiului. În perioada de timp din acest timp, comunicarea internațională s-a realizat în mod indirect și a fost bazată pe discursurile politice ale șefilor de stat sau în unele cazuri ale înalților funcționari. Se instituie astfel un mod aparte de comunicare, un mod denumit de unii specialiști „diplomație a semafoarelor"[11]. Modul acesta de comunicare consta în transmiterea unor semnale, semnale ce puteau emite informații cu privire la poziția pe care statele o adoptau în legătură cu diferite crize politice sau militare. Problema în acest caz era că o asemenea comunicare era vehement considerată propagandă.

O altă problemă cu care se confruntă societatea contemporană este migrația, în special migrația ilegală. Europa s-a confruntat recent cu un val mare de imigranți, veniți în special din Orientul Mijlociu, din state măcinate de conflicte. Din dorința de a avea o viață mai bună, acești imigranți s-au îndreptat spre statele europene, dar acest fapt nu rămâne fără consecințe. Pe lângă faptul că, mulți dintre ei și-au pus viața în pericol încercând să ajungă pe teritoriul european, la nivelul statelor europene au existat numeroase consecințe. Una din aceste consecințe este cea de ordin economic și de integrare a imigranților în societate. Inclusiv cetățenii statelor privesc cu neîncredere spre aceștia, ceea ce îi fac și mai greu de integrat atât în societate, cât și pe piața forțelor de muncă. De asemenea, apariția unui asemenea val mare de refugiați, a creat dezacorduri inclusiv în rândul statelor europene, ceea ce poate duce la crearea de instabilități.

Mediul cibernetic a devenit tot mai important pentru realizarea securității. Evoluția accelerată a informaticii a reușit să transforme orice aspect al societății contemporane, spațiul cibernetic reprezentând „coloana vertebrală" a unor domenii cruciale pentru omenire, precum educație, sănătate, economie sau justiție. Cea mai mare parte a interacțiunii între indivizi, dintre indivizi și instituții publice sau comunitatea business, se bazează pe tehnologia informației și a comunicării. Progresul domeniului informatic a creat un mediu propice dezvoltării cooperării și incluziunii politice la nivel

[10] James Stanyer, *Comunicarea Politică Modernă*, Ed. CA Publishing, 2010, p.7.
[11] Victor Duculescu, *Ipostaze ale Diplomației*, București, Editura Militară, 1986, p.138.

mondial, a dezvoltat un cadru favorabil interacțiunii, promovării ideilor, exprimării și valorificării drepturilor fundamentale însă, în același timp spațiul cibernetic a devenit terenul de desfășurare a unor acțiuni antisociale nemaiîntâlnite în perioada dinaintea erei internetului.

În ultimii ani, se poate observa faptul că lumea digitală a adus beneficii enorme atât în cadrul Uniunii Europene cât și pe celelalte continente, dar acest spațiu cibernetic prezintă, de asemenea, și numeroase vulnerabilități. Incidentele care au afectat spațiul virtual au crescut într-un mod alarmant, iar accesul la servicii la care în acest moment ni s-ar părea firesc să îl avem, precum furnizarea de apă potabilă, energie electrică sau servicii de telefonie mobilă, ar putea fi restricționat. Aceste amenințări își pot găsi variate origini, printre care putem enumera atacurile cu motivație politică, atacuri teroriste sau dezastrele naturale. În efortul de combatere a criminalității informatice, cooperarea internațională reprezintă un element cheie pentru reușita unor astfel de inițiative, însă în aceeași măsură parteneriatele public-private pot avea un aport important în dezvoltarea unor instrumente de prevenire a eventualelor prejudicii.

Sub influența Școlii de la Copenhaga, conceptul de securitate este analizat într-un context mult mai larg ca până atunci. Din acest motiv, strategiile de securitate elaborate în ultimii ani au avut de stabilit noi obiective, în concordanță cu noile amenințări, riscuri și vulnerabilități. De aceea, în spațiul global actual sunt necesare activități care să contribuie la consolidarea securității naționale și internaționale.

Contextul internațional se poate schimba de la o perioada scurtă de timp la altă, chiar și de la un an la altul. Criza internațională ce s-a creat în martie 2014, din cauza anexării Crimeii de către Federația Rusă, dar și amplele transformări sociale și politice din zona Africii de Nord și a Orientului Mijlociu, ce s-au desfășurat in 2011, dar și criza economică și financiară, au creat un mediu internațional diferit de anul 2003, atunci când Uniunea Europeană declara faptul că „Europa nu a fost niciodată atât de prosperă, atât de sigură și nici atât de liberă”.[12] Observăm cum dinamica acțiunilor ce au loc pe plan internațional obligă și marii actori, cum ar fi chiar Uniunea Europeană la o regândire a strategiilor sale și chiar a documentelor elaborate în acest sens. Date fiind ultimele evenimente, putem considera faptul că Europa se confruntă acum cu două crize. Una dintre acestea este una internă, legată de încrederea în pr-opriile proiecte, încredere ce a fost zguduită inclusiv de BREXIT. Cealaltă criză este una externă, marcată în special de destabilizarea poziției acesteia în unele zone, iar rezolvarea acesteia depinde de rezolvarea celei interne mai întâi.

La începutul anului 2015, specialiștii din domeniul apărării și securității au reflectat la anul precedent, un an care a adăugat crize suplimentare la un mediu global de

[12] Monica Oproiu, *Elaborarea strategiilor de securitate în secolul al XXI-lea:cazul Uniunea Europene* în (ed.)Marian Zulean, *Strategiile de securitate națională*, București, Editura Tritonic, 2015, p.47.

securitate, din ce în ce mai complex și fracturat. Securitatea europeană s-a confruntat cu cea mai mare provocare de la sfârșitul Războiului Rece, și anume, anexarea Rusiei la Crimeea și înrăutățirea instabilității în estul Ucrainei. În Orientul Mijlociu, între timp, progresele rapide obținute de ISIS în Siria și Irak au amenințat statul sirian și irakian și au condus la o extroversiune militară extinsă de către statele regionale. Anul s-a încheiat cu angajarea din nou a SUA de a detașa trupe într-o misiune de instruire în Irak; iar în același, timp conducea și o coaliție multinațională largă de operațiuni ofensive împotriva ISIS. Această caracterizare arată încă o dată dinamica cu care mediul internațional se modifică, iar provocările la adresa securității sunt tot mai complexe.

Majoritatea specialiștilor și a analiștilor din Europa au subscris, înainte de 2014, o descriere care prezenta Europa într-o zonă de stabilitate, bazată pe cooperare și rezolvarea conflictelor civile. Dar, evenimentele ce au urmat în perioada următoare au adus numeroase schimbări. Securitatea poate fi amenințată și prin modul în care slăbiciunile și vulnerabilitățile altor state contribuie la insecuritatea și instabilitatea internațională. Factorii de decizie trebuie să ia în considerare și faptul că, chiar și acum, unii actori sunt încă dispuși la a recurge la angajarea de forțe militare pentru rezolvarea conflictelor sau pentru a obține avantaje, punând managementul conflictelor pe un loc secund.

Concluzii

Evoluția și modernizarea societăților contemporane au constituit un beneficiu și o schimbare a modului de viață pentru cetățeni, dar în același timp s-a creat un teren propice pentru apariția faptelor de criminalitate, activitățile ilegale crescând de la un an la altul, cu toate că instituțiile statului au intensificat măsurile împotriva unor astfel de acțiuni.

Încă din cele mai vechi timpuri, societatea și oamenii au fost amenințați de diferiți factori, s-au supus anumitor riscuri și au existat vulnerabilități pe care unii actori ai sistemului societății au știut să le exploateze. Aceste riscuri și amenințări s-au modificat de la an la an, au evoluat, s-au dezvoltat și s-au adaptat noilor condiții. Dinamica noului mediu internațional adus după sine și schimbări în ceea ce privește securitatea internaționale. Amenințările schimbându-se sau evoluând, de la un an la altul, acum avem de-a face cu noi riscuri ce pun în pericol siguranța cetățenilor.

Accentul se pune acum pe colaborare și cooperare pentru asigurarea unei securități comune și eficiente. Securitatea cooperativă devine astfel un element cheie al asigurării securității globale, prin intermediul organizațiilor internaționale, care pun accentul pe prevenirea conflictelor și a războaielor și rezolvarea oricărui conflict pe cale pașnică.

Dezvoltarea amenințărilor cum ar fi terorismul, caracterul transnațional al criminalității organizate, comunicare utilizată ca mijloc de persuasiune și manipulare, obligă factorii de decizie la o regândire a modului și mijloacelor prin care este asigurată securitatea internațională, a statelor și a cetățenilor.

Bibliografie

1. DOLGHIN, Nicolae, *Riscuri și amenințări la adresa securității României. Actualitate și perspectivă,* București, Editura Universității Naționale de Apărare, 2004.
2. DUCULESCU, Victor, *Ipostaze ale Diplomației*, București, Editura Militară, 1986.
3. FRUNZETI, Teodor, *Diplomația apărării*, București, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", 2011.
4. HLIHOR, Constantin, *Comunicarea în conflictele internaționale: secolul XX și începutul secolului XXI,* București, Editura Comunicare.ro, 2010.
5. OPROIU, Monica, *Elaborarea strategiilor de securitate în secolul al XXI-lea: cazul Uniunea Europene* în Vol. coordonat de Marian Zulean, *Strategiile de securitate națională*, București, Editura Tritonic, 2015.
6. PITULESCU, Pitulescu Ion*, Al treilea război mondial: crima organizată*, Editura Național, 1996.
7. POPA, Popa Vasile, Implicațiile globalizării asupra securității naționale, București, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I", 2005.
8. STANYER, James, *Comunicarea Politică Modernă*, Ed. CA Publishing, 2010.
9. VĂDUVA, Gheorghe, *Terorismul – dimensiune geopolitică și geostrategică. Războiul terorist. Războiul împotriva terorismului,* București, Editura Academia de Înalte Studii Militare, 2002.

Introducerea în Sistemul de Siguranță Națională a Sistemului Sanitar

Adrian Bușu

Termenul de securitate națională provine din latinescul securitas – securitatis și este prezentată în unele dicționare ca fiind: „*faptul de a fi la adăpost de orice pericol, sentimentul pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol*” [1], „*acea stare de fapt care pune la adăpost de orice pericol extern și intern o colectivitate sau un stat oarecare, în urma unor măsuri specifice, ce sunt adoptate și care asigură existența, independența, suveranitatea, integritatea teritorială a statului și respectarea intereselor sale fundamentale*”[2].

Domeniul securității naționale are ca delimitare:

- Securitatea – esențială vieții indivizilor, comunității, statelor;
- Securitatea fizică – vitală;
- Securitatea economică, socială, culturală, politică, militară, etc. – expresii ale unei stări agregate a securității individuale și colective.

Esența Sectorului de Securitate, inițial ca și concept, a fost atribuit forțelor armate, ulterior noțiunea de sector de securitate fiind extinsă asupra altor domenii care au o influență asupra securității statului. Extinderea conceptului asupra altor domenii este legată de schimbarea percepției asupra noțiunii de securitate.

Nu există o idee consensuală privitor la ceea ce cuprinde sectorul de securitate. Abordarea minimalistă implică doar forțele de securitate de bază, cum sunt forțele militare, paramilitare și de poliție, și alte instituții militarizate. Pe de altă parte, abordarea permisivă, include o gamă largă de instituții, care adesea nu au tangențe directe cu sfera militară.

Abordarea permisivă înseamnă că șirul domeniilor securității naționale trebuie să rămână deschis oricărei adăugiri, evident bine motivate. A nu cuprinde un anumit domeniu în concepția de securitate națională înseamnă a o lipsi de elementele care pot avea cândva un rol extrem de important pentru apărarea intereselor naționale fundamentale. Spre exemplu, domeniul sanitar era, în general, ignorat o bună bucată de vreme atunci când se discuta despre securitatea națională. Dar epidemii cumplite

---

[1] *Dicționarul explicativ al limbii române*, p. 846.

[2] *Mică enciclopedie de politologie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 402.

au modificat fundamental percepția oamenilor în legătură cu consecințele posibile la adresa sănătății popoarelor. Doar ca exemplu vă reamintesc epidemia de gripă spaniolă, care a provocat în anul 1919 milioane de decese.

În conformitate cu Strategia de securitate națională a României, adoptata în 2007 sub titulatura „România Europeană, România Euroatlantică: pentru o viață mai bună într-o țară democratică, mai sigură mai prosperă", „*Securitatea națională reprezintă condiția fundamentală a existenței națiunii și a statului român și un obiectiv fundamental al guvernării; ea are ca domeniu de referință valorile, interesele și obiectivele naționale. Securitatea națională este un drept imprescriptibil care derivă din suveranitatea deplină a poporului, se fundamentează pe ordinea constituțională și se înfăptuiește în contextul construcției europene, cooperării euroatlantice și al evoluțiilor globale* „[3].

În acest context, printre alte interese naționale fundamentale întâlnim,: „*Asigurarea vigorii, sănătății fizice și morale a tuturor cetățenilor țării*"[4]. Printre principalii factori de risc interni – de natură politică, economică și socială este consemnată și „*Scăderea calității asistenței sanitare; diminuarea sporului natural al populației.*"[5] Prin introducerea domeniului sanitar în strategia de securitate națională, România recunoaște importanța acestui domeniu, care poate prezenta vulnerabilitate pentru integritatea statală a țării noastre. Realitățile cotidiene arată o nedorită stare a sistemului sanitar românesc, care nu mai reușește să țină sub control boli considerate până în 1989 eradicate, sau care erau ținute sub control, exemplul fiind tuberculoza. Atât la incidența cazurilor de tuberculoză, cât și la mortalitatea infantilă, România deține un nedorit loc întâi în ierarhia statelor Uniunii Europene.

Atunci când folosim termenul de „Incidenta" acesta înseamnă în fapt, „Totalitatea cazurilor de îmbolnăvire provocate de o anumită boală infecțioasă pe o perioadă dată, raportată la totalul populației." Incidența prin tuberculoză în unele țări europene, raportată la 100.000 de locuitori ne arată cât de dezastruoasă este situația țării noastre comparativ cu media U.E. și a principalelor țări membre ale U.E.

Astfel, dacă în 1990 U.E. raporta o incidență de 21,60 cazuri la 100.000 de locuitori, în anul 2013 cifra era în scădere ajungând la 12.10 cazuri. Principalele forțe ale U.E., respectiv Germania și Franța înregistrau următoarele situații: În 1990 Germania prezenta o incidență de 18,46 cazuri de tuberculoză la 100.000 de locuitori, ajungând în 2013 la 5,20 de cazuri. În Franța situația din 1990 era de 15,92 de cazuri de tuberculoză la 100.000 de locuitori, ajungând în 2013 la 7,38 de cazuri. România prezintă din păcate o situație extrem de grea în acest domeniu

[3] *Strategia de securitate Națională a României*. România Europeană, România Euroatlantică: pentru o viață mai bună într-o țară democratică, mai sigură și prosperă, București, 2007.
[4] *Ibidem*.
[5] *Ibidem*.

având în 1990 o incidență de 70,05 cazuri la 100.000 de locuitori, iar în 2013 incidența prin tuberculoză a ajuns la 72,99 cazuri la 100.000 de locuitori.

Pentru a reliefa tragismul acestei situații pentru România, vom prezenta statistica incidenței tuberculozei la județele din zona Olteniei. Astfel, județul Dolj prezenta în 1990, 77,2 cazuri la 100.000 locuitori, iar în 2013 se înregistrau 95,9 cazuri. Județul Gorj prezenta în 1990 o incidență de 55,5 cazuri la 100.000 locuitori, iar în 2013 se înregistrau 83,0 cazuri. Județul Mehedinți avea în 1990 o incidență prin tuberculoză de 111,1 cazuri la 100.000 de locuitori, iar în 2013 statistica înregistra 79,9 cazuri. În județul Olt situația se prezenta în 1990 cu 71,9 cazuri la 100.000 locuitori, iar în 2013 se înregistrau 90,7 cazuri. În 1990, în județul Vâlcea se înregistrau 52,5 cazuri la 100.000 de locuitori, iar in 2013 incidența prin tuberculoză era de 65,2 cazuri.[6]

Situația este cu atât mai tragică, dacă studiem incidența prin tuberculoză la copii „0–14 ani”. Păstrând aceeași zonă geografică ca obiect de cercetare, constatăm viitorul sumbru care ne așteaptă. Astfel, în județul Dolj în 1990 înregistrăm un număr de 12,7 cazuri la 100.000 de locuitori, iar în 2013 înregistrăm 22,4 cazuri. Județul Gorj prezenta în anul 1990 7,3 cazuri la 100.000 de locuitori, iar în 2013 erau raportate 19,6 cazuri. Județul Mehedinți înregistra în 1990, 17,7 cazuri la 100.000 de locuitori, iar în 2013 se înregistrau 15,5 cazuri. Județul Olt avea în 1990 o incidență prin tuberculoză de 5,6 cazuri la 100.000 de locuitori, iar în 2013 statistica practic a explodat ajungând la 18,00 cazuri. Județul Vâlcea înregistra în 1990 un număr de 6,1 cazuri la 100.000 de locuitori, în timp ce în 2013 incidența prin tuberculoză la copii ajunsese la 24,4 cazuri.[7]

Pentru a rezolva situația epidemiologică, numărul de zile de spitalizare, indicatorul care arată utilizarea paturilor în secțiile de pneumoftiziologie, aici incluzând pneumologie, pneumologie–tbc, tbc osteoarticular și chirurgie toracică–tbc, se prezintă în zona cercetată astfel:

1. Județul Dolj în 1990 înregistra 249,0 – om zile de spitalizare, iar în 2013 se înregistrau 329,4.
2. Județul Gorj în 1990 înregistra 187,4 – om zile de spitalizare, iar în 2013 se înregistrau 239,7.
3. Județul Mehedinți în 1990 înregistra 371,5 – om zile de spitalizare, iar în 2013 se înregistrau 249.6.
4. Județul Olt în 1990 înregistra 318,7 – om zile de spitalizare, iar în 2013 se înregistrau 312.5.
5. Județul Vâlcea în 1990 înregistra 361,5 – om zile de spitalizare, iar în 2013 se înregistrau 185.6.

[6] Anuar de statistică sanitară 2015– CNSISP-INSP, pp.81, 339
[7] Anuar de statistică sanitară 2015 – CNSISP-INSP, p. 85

Un alt indicator, respectiv cel referitor la numărul de consultații și tratamente acordate pe anumite specialități ne arată un paradox al țării noastre. În 1990 se înregistrau 1.977,0 mii consultații pentru pacienții din specialitatea pneumologie tbc, în timp ce în 2013, pe fondul creșterii incidenței prin tuberculoză a cazuisticii atât la copii cât și la adulți, cifra era mai mică, respectiv 1.282,4 mii consultații. Și acest lucru se întâmplă pe fondul creșterii alocărilor bugetare făcute de statul român, care de la 2,9 ponderea cheltuielilor pentru sănătate din P.I.B. făcută în 1990, a ajuns în 2013 la 4,4 din P.I.B.[8]

Toate aceste date statistice ne reliefează un adevăr care nu poate fi escamotat, și anume că, Romania este vulnerabilă pe sectorul sanitar, atât din cauza unor deficiențe ale sistemului legislativ, care guvernează sistemul, cât și din cauza lipsei resurselor financiare. Această situație ar putea fi schimbată, daca diriguitorii destinelor acestei țări ar reintroduce în principal conceptul de prevenție, concept abandonat după 1990. Ca model s-ar putea folosi experiența avută pe plan legislativ înainte de 1989 când activitatea în sistemul sanitar a fost reglementată prin Legea nr.3/1978. În cadrul acestei legi, conceptul de prevenție era clar stipulat și obligatoriu de impus în activitatea sanitară.

În „Strategia Naționala de Apărare a Țării pentru perioada 2015–2019 – O Românie puternică în Europa și în lume”, document emis de Consiliul Suprem de Apărare a Țării în 2015, sunt fixate câteva direcții de acțiune referitoare la domeniul sanitar. Acestea sunt:

- creșterea capacității de reacție a sistemului de sănătate publică în cazul apariției unor pandemii sau situații de urgență;
- modelarea sistemului de sănătate prin situarea pacientului/cetățeanului în centrul acestui sistem;
- corelarea politicilor privind piața muncii cu cele din educație și sănătate în, vederea sprijinirii proceselor de dezvoltare durabilă;
- adoptarea unor măsuri coerente care să vizeze diminuarea gradului de deteriorare a situației demografice și reducerea diferențelor de dezvoltare la nivel teritorial;
- eliminarea inegalității între diferitele categorii sociale de pacienți în calitatea serviciilor medicale, în accesul la îngrijirile de sănătate;
- susținerea pacienților vulnerabili, în special al minorilor;[9]

---

[8] Anuar de statistică sanitară 2015 – CNSISP-INSP, pp.227–228; 281–282.

[9] Strategia Naționala de Apărare a Țării pentru perioada 2015–2019 – *O Românie puternică în Europa și în lume,* București 2015

Importanța geopolitică și geostrategică a zonei arctice. Câteva perspective istoriografice (2008–2016)

Veronica ONEA

Abstract

The Geopolitical and geostrategic importance of the Arctic. Some historiographical perspectives (2008–2016)

The study aims at an analysis of the Arctic from a historiographic perspective. Even though during the Cold War the Arctic was one of the rivalries between East and West, today the perspective over this region has changed. The study will attempt to clarify how the Arctic is defined in the historiography of the main states which are political involved in this region. Moreover, the points will be pursed of convergence and divergence of researchers' visions regarding the geostrategic importance of this area.

Keywords: *Arctic, Strategy, National interest, Historiography, Security.*

Introducere

La 16 octombrie 1991, Ygor Gaidar, afirma că „zona nordică este populată forțat, iar menținerea acestei situații este lipsită de sens”[1]. În anul 2007, Rusia susține faptul că Dorsala Lomonosov reprezintă continuitatea șelfului continental, iar în septembrie 2008, adoptă Doctrina Arctică. Aceste evenimente nu doar că marchează o schimbare esențială în abordarea de politică externă vis-a-vis de această regiune a globului, atât a Rusiei, cât și a celorlalți patru actori internaționali implicați în regiune – Statele Unite ale Americii, Canada, Danemarca și Norvegia – ci sugerează importanța zonei în contextul actual al relațiilor internaționale. Deși regiunea arctică este definită în documentele strategice prin prisma problemelor de *soft security*, evaluarea și analiza acestei zone se realizează prin prisma percepției existenței unui nou Război Rece. De asemenea, este important de amintit faptul că, după Norvegia, Rusia a fost al doilea stat care și-a enunțat interesul în zona arctică prin intermediul unei strategii, în anul

[1] Alexandr Șirokograd, *Pora preseci pokușenie na ruskuiu Arctiku*, http://nvo.ng.ru/realty/2017-01-13/10_932_arctic.html, accesat la data de 12.03.2017, ora 14:29.

2008, chiar dacă principiile generale ale politicii de stat în această regiune au fost trasate încă din anul 2001.[2]

Acest demers își propune să prezinte câteva viziuni istoriografice afirmate în intervalul cronologic 2008–2016, referitoare la importanța geopolitică și geostrategică a zonei arctice. În acest sens, se vor lua drept referință lucrări de specialitate din istoriografia rusă, canadiană și câteva lucrări din literatura de specialitate din țările scandinave. Pe parcursul analizei se vor urmări atingerea următoarelor obiective: prezentarea viziunii cercetătorilor asupra principalelor aspecte ale chestiunii enunțate, stabilirea unor puncte de convergență și de divergență între opiniile cercetătorilor, și realizarea unei analize comparative între direcțiile de ansamblu ale istoriografiilor analizate vis-a-vis de chestiunea zonei arctice în cadrul relațiilor internaționale.

În literatura de specialitate dedicată analizei geopolitice și geostrategice a zonei arctice poate fi constatată existența unor viziuni concurente și perspective extreme. Chiar în interiorul aceleiași istoriografii, paleta ideatică este largă, variind de la extrema naționaliștilor, conservatori, la extrema internaționaliștilor, în cazul istoriografiei ruse – a pro occidentalilor – și regăsindu-se la mijloc în viziunile echilibrate ale pragmaticilor.

Plasată în cadrul larg al relațiilor internaționale, chestiunea zonei arctice este poziționată marginal în agendele de politică externă ale statelor, însă, devine centrală atunci când discuțiile se concentrează asupra transformării geografiei fizice determinată de încălzirea globală și a competiției pentru resurse. Din această perspectivă, dimensiunea economică, dimensiunea ecologică care emfazează protecția mediului, dimensiunea națională și cea a arsenalului strategic al țărilor de coastă, dimensiunea umană și aspectul legat de cooperarea internațională în această regiune sunt abordate în istoriografia care tratează chestiunea zonei arctice în mod diferit, existând, după cum este firesc, viziuni concurente.

Principalele dileme și limite metodologice pe care o asemenea abordare o implică se referă la marginalitatea problematicii regiunii arctice în agenda politicii internaționale. De asemenea, este remarcată o puternică tendință de a încorpora și a aborda chestiunea zonei arctice prin prisma proceselor și evenimentelor din exteriorul acestei regiuni – tensiunile Est–Vest, competiția pentru resurse, presupusele acțiuni revizioniste ale Rusiei în zona Nordului Îndepărtat, reglementările deficitare ale dreptului internațional referitoare la regiunea arctică, dar și lipsa unei abordări juridice unitare ale statelor de coastă asupra acestei zone. O altă limită metodologică este trasată de natura politicii interne, adică de existența unor fronturi ideologice concurente asumate de cercetători.

---

[2] *Maritime Doctrine of Russian Federation 2020,* http://www.oceanlaw.org/downloads/arctic/Russian_Maritime_Policy_2020.pdf, accesat la data de 27.03.2017, ora 22: 05.

În cazul istoriografiei ruse este remarcată persistența unor viziuni ideologice aflate la extreme și, pe de altă parte, este foarte clar redată confuzia cercetătorilor legată de recurența problematicii zonei arctice în agenda de politică externă a Rusiei.

În cazul istoriografiei canadiene, viziunile cercetătorilor converg în ceea ce privește implicarea scăzută a Canadei în regiunea arctică se datorează logicii Războiului Rece, iar după 1990, leadership-ul politic a marginalizat această chestiune, fapt care a condus la o diminuare semnificată a rolului acestei țări în această zonă.

În istoriografia scandinavă dedicată chestiunii zonei arctice se remarcă, de asemenea, viziuni concurente care afirmă inexistența resurselor în această regiune și inconsistența logicii confruntării între statele de coastă ale zonei arctice.

O ultimă dilemă metodologică semnalată pe parcursul lecturii se referă la discrepanța între abordările academice și analizele strategice care tratează chestiunea regiunii arctice.

1. Zona arctică în istoriografia rusă (2008–2016)

1.1. Cadrul general

După anul 2000, manifestarea interesului leadership-ului de la Moscova pentru zona arctică coincide cu definirea celorlalte direcții de politică externă ale Federației Ruse. Totuși, până în anul 2009, nicio Strategie Națională de Securitate nu tratează nici măcar tangențial chestiuni care ar putea să aducă în discuție regiunea arctică. Unicul document oficial existent până la momentul anului 2008, atunci când au fost puse bazele doctrinare ale politicii Rusiei în zona arctică, a fost Doctrina Maritimă a Federației Ruse[3] adoptată în anul 2001. Actul formula și definea interesul național și strategiile principale ale statului rus pe mare și făcea referire și la Ruta Maritimă Nordică.

La 18 septembrie 2008, președintele Dmitri Medvedev adoptă documentul strategic[4] care va formula punctual și specific interesul național, obiectivele principale, prioritățile strategice, scopurile și măsurile principale pentru realizarea interesului național, dar și principalele mecanisme ale politicii de stat în zona arctică. Actul, intitulat „*Basics of the state policy of the Russian Federation in the Arctic for the period till 2020 and for a further perspective*”, trasa cele patru interese naționale principale în regiunea arctică: a) folosirea zonei arctice ruse ca bază strategică de

---

3 *Maritime Doctrine of Russian Federation 2020*, http://www.oceanlaw.org/downloads/arctic/Russian_Maritime_Policy_2020.pdf, accesat la data de 27.03.201, ora 22:05.

4 *Basics of the state policy of the Russian Federation in the Arctic for the period till 2020 and for a further perspective*, http://www.arcticgovernance.org/russia-basics-of-the-state-policy-of-the-russian-federation-in-the-arctic-for-the-period-till-2020-and-for-a-further-perspective.4651232-142902.html, accesat la data de 13.03.2017, ora 20:58.

resurse pentru Federația Rusă în vederea soluționării problemelor dezvoltării sociale și economice a țării; b) menținerea zonei arctice ca zonă a păcii și securității; c) prezervarea ecosistemului unic al regiunii arctice; d) folosirea Rutei Maritime Nordice ca rută de transport unică a Federației Ruse în zona arctică. Un an mai târziu, în luna mai, este adoptată Strategia Națională de Securitate a Federației Ruse până în anul 2020, unde este expusă chestiunea resurselor de energie ca bază a menținerii statutului Rusiei de jucător important în cadrul relațiilor internaționale. Din perspectiva acestui document strategic, regiunea arctică pare să fie investită cu noi valențe și să capete o importanță aparte în proiecția puterii statului rus. Ultimul act de importanță deosebită pentru chestiunea tratată în acest demers este „*Strategia Federației Ruse pentru dezvoltarea zonei arctice și asigurarea securității naționale până în 2020*”, adoptată la 20 februarie 2013 de președintele Vladimir Putin.[5] Acest document vine în completarea antecesorului său și clarifică chestiunile legate de direcțiile viitoare ale politicii Rusiei în regiunea arctică. Spre deosebire de strategia din 2008 care făcea referire exclusiv la dimensiunea internă, noul act adoptat în 2013, include câteva referiri la factorii internaționali care influențează modelarea politicii Federației Ruse în regiunea arctică, deschizând, totodată, cadrul pentru cooperarea statului rus cu celelalte state din această zonă.[6]

1.2. Istoriografia rusă despre zona arctică

După sfârșitul Războiului Rece, regiunea arctică a dispărut din paleta de preocupări ale leadership-ului de la Moscova. Noile direcții și tendințe ale lumii unipolare păreau să contureze alte direcții de politică externă și să investească noul stat rus apărut după 1991 cu un rol diferit de cel avut de URSS în cadrul politicii mondiale. Revenirea asupra chestiunii regiunii arctice în agendele de politică externă a statelor implicate în această zonă, produsă în 2007, i-a surprins pe geopoliticienii ruși într-o stare de confuzie: relansarea discuțiilor despre această zonă reprezenta o continuitate a unui trend sau era un eveniment cu totul excepțional, singular în istoria recentă? În jurul acestei dileme, reieșind din noile realități ale politicii internaționale și de noul rol asumat de Rusia în cadrul acesteia, analiștii ruși au încercat să definească zona arctică.

În pofida conturării cadrului legal și doctrinar privitor la regiunea arctică, literatura rusă de specialitate tratează această chestiune marginal. Din această perspectivă, principalele cercetări ale geopoliticienilor se concentrează pe analiza vectorului

---

[5] *Russian Strategy of the Development of the Arctic Zone and the Provision of National Security until 2020*, http://www.iecca.ru/en/legislation/strategies/item/99-the-development-strategy-of-the-arctic-zone-of-the-russian-federation, accesat la data de 13.03.2017, ora 22:11.

[6] Valery Konyshev, Alexander Sergunin, „Is Russia a revisionist military power in Arctic?”, in *Defence and Security Analysis*, Vol. 30, No. 4, 2014, p. 327.

european de politică externă: în primul rând, relația cu Europa Occidentală, cu Europa de Sud și cea de Est. O altă dilemă metodologică se referă la poziționarea autorilor în câmpul discursului geopolitic și politic: pe de o parte, există grupul foarte puternic al globaliștilor și occidentaliștilor care afirmă că Federația Rusă nu ar avea niciun interes major în această regiune și are o politică pur defensivă, iar, pe de altă parte, există vigurosul grup al naționaliștilor, eurasianiștilor care critică guvernul rus pentru lipsa unei strategii clare și bine definite în această zonă și pledează pentru o implicare mai asertivă a Rusiei în regiunea arctică.[7] Există, de asemenea, un grup restrâns de cercetători care au o poziție moderată vis-a-vis de interesele Rusiei în această zonă: cercetătorii enumeră interesele naționale ale statului rus în regiunea arctică și apreciază ca fiind exagerate aprecierile conform cărora statul rus ar defini această zonă prin prisma competiției pentru putere în plan global.

Unul din cei mai vizibili cercetători din grupului occidentaliștilor este Alexei Arbatov. Fiind una dintre puținele voci din Rusia care au afirmat „revenirea la un nou Război Rece" după evenimentul din martie 2014 din Ucraina, Arbatov plasează chestiunea zonei arctice în planul discuțiilor despre competiția SUA-Rusia și definirea intereselor strategice ale celor doi mari actori internaționali în planul politicii mondiale. Cercetătorul consideră că percepțiile eronate ale elitei politice și ale comunității strategice de la Moscova vis-a-vis de dezvoltarea sectorului strategic al SUA și al NATO vor afecta relația Rusia-SUA în ceea ce privește cooperarea în domeniul securității, inclusiv în sectorul controlul armamentului, fapt ce va amplifica „războiul global".[8] De asemenea, Arbatov definește sectorul politicii hard ca fiind determinant în obținerea „prestigiului, statutului și a abilității de a influența securitatea internațională."[9]

Grupul moderaților sau pragmaticilor reprezentați de Valery Konyshev, Alexander Sergunin și Dmitri Trenin susțin că percepția Rusiei asupra zonei arctice este „ghidată în primul rând de considerații de securitate, chiar dacă există și interese economice semnificative."[10] Argumentele acestor cercetători sunt bazate pe analiza comparată a intereselor naționale ale Federației Ruse definite în diferite documente strategice, confruntarea așteptărilor cu capabilitățile militare și economice actuale și dinamica altor actori internaționali în zona arctică.

---

[7] *Ibidem*, p. 324.

[8] Alexei Arbatov, „Gambit or Endgame? The new state of arms control", in *The Carnegie Papers*, Carnegie Moscow Center, Moscow, March, 2011, p. 5.

[9] Idem, *Real and imaginary threats. Military power in world politics in the 21st Century*, http://eng.globalaffairs.ru/number/Real-and-Imaginary-Threats-15925, accesat la data de 26.03.2017, ora 19:50.

[10] Valery Konyshev, Alexander Sergunin, „Is Russia a revisionist military power in Arctic?", in *Defence and Security Analysis*, Vol. 30, No. 4, 2014, p. 324.

În lucrarea *„Russia in the Arctic. Hard or Soft Power?"* Alexander Sergunin și Valery Konyshev susțin că Rusia dorește să-și mențină controlul asupra zonei arctice a Federației Ruse, nu să își extindă așa-numita sferă de influență. Autorii susțin că viziunea și interesele Rusiei în zona arctică sunt diferite de cele din perioada Războiului Rece. Esența actualelor preocupări ale leadership-ului de la Moscova sunt mai degrabă de natură internă și se referă la capacitatea statului rus de a-și menține suveranitatea asupra zonei Nordului Îndepărtat și de a-și proteja interesele economice în această regiune. Dimensiunea militară este văzută ca fiind subordonată acestor două interese majore și mai degrabă un instrument politic decât o politică revizionistă *sui-generis,* deși, admit autorii, aspectul militar este cel care definește viziunea de mare putere pe care Rusia și-o arogă în planul relațiilor internaționale.[11] Cercetătorii susțin ideea conform căreia îngrijorarea privind revenirea la epoca confruntării din epoca Războiului Rece este nejustificată și exagerată deoarece niciun document strategic referitor la zona arctică nu are o formulare doctrinară asertivă și mai ales, comprehensivă, ci sunt mai mult niște cadre generale pentru elaborarea unor viitoare viziuni mai elaborate. De asemenea, politica Rusiei în această regiune este limitată de lipsa unei legislații interne omogene care să cuprindă și zona arctică și din acest motiv politica statului rus în această regiune este una care se adresează problemelor de *soft security.*

Viziunea lui Dmitri Trenin se axează pe necesitatea stabilirii unui „cod de conduită" și modernizarea cooperării între statele implicate în zona arctică.[12] Apărută în contextul încordării relațiilor Rusia-Occident survenite pe fondul evenimentelor percepute ca fiind asertive–arborarea steagului Federației Ruse în zona arctică în anul 2007 și războiul ruso-georgian din august 2008 – lucrarea lui Trenin începe cu definirea cadrului regional, a pozițiilor actorilor internaționali în legătură cu statutul juridic al zonei arctice, punctele de divergență în poziția actorilor și posibile soluții de depășirea a disensiunilor.

Cercetătorul plasează interesele economice în centrul cercetării sale, fără a cădea în mercantilism, și susține că atâta timp cât vor exista diferențe de abordare vis-a-vis de această zonă între SUA, Rusia, Danemarca, Norvegia și Canada, acțiunile statului rus în regiunea arctică vor fi privite cu suspiciune de partenerii occidentali. În opinia sa, viitorul acestei zone depinde de planurile și capabilitățile marilor companii petroliere și de gaz de a efectua exploatări în această regiune.[13] Pe de altă

---

[11] Valery Konyshev, Alexander Sergunin, *Russia in the Arctic. Hard or Soft Power?,* Columbia University Press, Columbia, 2015, pp.50–75.

[12] Dmitri Trenin, „The Arctic – A Front for Cooperation not Competition", in Dmitri Trenin, Pavel K. Baev, *The Arctic. A view from Moscow*, Carneigie Endowment for International Peace, Moscow, 2010, p. 3.

[13] *Ibidem,* p. 10.

parte, în chestiunea zonei arctice se dezvăluie cel mai bine necesitatea cooperării, dar și diferențele de abordare și divergențele existente între Rusia și statele membre NATO.

Pe de altă parte, Trenin sugerează faptul că, există un paradox în abordarea acestei chestiuni: SUA emite pretenții asupra regiunii arctice, fără să fi semnat Convenția ONU privitoare la Legea Mării și fără a avea acces direct la această regiune, pledând pentru declararea acesteia ca zonă comună, pe de altă parte, Rusia, semnatară a Convenției ONU, având graniță directă cu zona arctică, are nevoie de investițiile și know-how-ul occidental pentru a exploata câmpurile de gaz și petrol din regiunea Nordului Îndepărtat.[14]

Cealaltă extremă în câmpul discursului geopolitic este ocupat de grupul eurasianiștilor.[15] Narațiunea gânditorilor care se revendică din acest câmp ideologic plasează ideea de revitalizare și de forjare a naționalismului rus într-o formulă asumată atât de elita politică, cât și de societate, care ar defini Rusia ca o „poartă"a Occidentului spre Asia.

„Sfârșitul istoriei"[16] este prezentat de Arthur Indzhiev sub forma unui mare război care va fragmenta lumea în dorința de a accede la resurse. Din această perspectivă, zona arctică va deveni principalul câmp de luptă pe care se va desfășura confruntarea Rusia și SUA și Rusia și celelalte țări nordice. În cazul celui mai negativ scenariu, Rusia își va pierde controlul nu doar asupra zonei arctice, dar și asupra Drumului Maritim Nordic și a întregului Nord al Rusiei. Pentru a preveni realizarea acestui scenariu, Rusia trebuie să militarizeze zona sa nordică.

2. Zona arctică în viziunea cercetătorilor canadieni (2008–2016)

2.1. Cadrul general

Poziționarea geografică a acestei țări a definit caracterul politicii sale în regiunea Nordului Îndepărtat. Preocuparea pentru zona arctică este o chestiune recurentă în agenda politică a Canadei deoarece dimensiunea internă se poziționează în strictă dependență cu politica externă. Din acest punct de vedere, există trei dimensiuni complementare asupra zonei arctice care dau consistență politicii Canadei în această regiune. Prima dimensiune este cea social-identitară: pentru canadieni, Nordul Îndepărtat are un rol simbolic în autodefinirea națiunii. Dimensiunea politico-strategică este determinată de necesitatea afirmării suveranității asupra regiunii arctice,

---

[14] *Ibidem*, p. 10.

[15] Marlene Laruelle, *Alexandr Dugin: a russian version of the european radical right?* https://www.wilsoncenter.org/publication/aleksandr-dugin-russian-version-the-european-radical-right-2006, accesat la data de 15.05.2017, ora 22:23.

[16] Arthur Indzhiev, *Bitva za Arktiku. Budet li Sever Russkim*?, Yauza-Press, Eksmo, 2010, pp. 75–78.

rezolvarea disputelor de graniță și propulsarea Canadei în rolul de lider regional. Cel de-al treilea aspect se concentrează pe chestiunile de mediu și al resurselor din această regiune.

Interesul leadership-ului politic pentru această zonă se concretizează în anul 2007 într-un document strategic care va deveni baza viitoarelor viziuni strategice asupra regiunii arctice. Actul, intitulat *„A Northern Vision: A Stronger North and a Better Canada”*[17], prezenta regiunea Nordului ca unul din principalele piloane pe care s-a dezvoltat statul canadian, fapt ce investește acest teritoriu cu o importanță politică și simbolică deosebită.

Următorul act strategic care venea să clarifice mai detaliat viziunea guvernului canadian asupra zonei arctice a fost Strategia Nordică. Acest document, aprobat în anul 2009, formula și definea interesele naționale ale Canadei în regiunea arctică. Strategia Nordică intitulată *„Northern Strategy: Our North, Our Heritage, Our Future”*[18] preciza patru obiective prin care Canada își clarifica viziunea asupra zonei arctice: 1) indivizi independenți trăiesc în comunități sănătoase în care își gestionează afacerile și își modelează destinele; 2) tradiția nordică a respectului pentru pământ și mediu va constitui baza dezvoltării responsabile și durabile, iar în aceasta se va ancora orice decizie și acțiune; 3) guverne puternice, responsabile și echitabile trebuie să lucreze împreună pentru un viitor vibrant și prosper pentru toți – un spațiu al cărui popor și guverne sunt parteneri importanți pentru o federație canadiană dinamică și sigură; 4) păstrarea și protejarea teritoriului prin prezența mai puternică pe pământ, în mare și peste cerul zonei arctice. Aceste obiective strategice trasate în strategie, au fost completate, în 2010, de declarația prim-ministrului Stephen Harper care afirma că priorităților politice ale Canadei în zona arctică sunt: 1) exercitarea suveranității Canadei asupra zonei sale arctice; 2) promovarea dezvoltării economice și sociale; 3) protejarea mediului în zona arctică și; 4) eficientizarea și transferarea guvernanței.

2.2. Istoriografia canadiană despre zona arctică

Istoriografia canadiană referitoare la zona arctică trasează câteva direcții interpretative care se concentrează pe definirea rolului Canadei în zona Nordului Îndepărtat. Există autori care se concentrează pe dinamica internă și analizează cauza automarginalizării acestui stat nord-american în regiunea arctică, pe de o parte și, autori care definesc rolul Canadei prin referirea la ceilalți actori internaționali prezenți în

[17] *A Northern Vision: A Stronger North and a Better Canada,* Yukon Government, http://www.anorthernvision.ca/documents/newvision_english.pdf, accesat la data de 10.05.2017, ora 00:52.

[18] *Canada's Northern Strategy: Our North, Our Heritage, Our Future,* Government of Canada, http://www.northernstrategy.gc.ca/cns/cns-eng.asp, accesat la data de 10.05.2017, ora 01:00.

zonă. Indiferent de metoda analizei, autorii canadieni afirmă necesitatea îmbunătățirii guvernanței arctice și a cooperării internaționale în regiune, Canada fiind văzută ca un actor principal în trasarea acestor evoluții. În același timp, cercetătorii converg în opinia conform căreia statul canadian a avut o politică incoerentă și fără obiective foarte clar delimitate, iar evoluțiile curente din regiunea arctică se datorează în mare parte acestui fapt.

Unul din cei mai prolifici și mai cunoscuți cercetători canadieni specializați pe dinamica politică a zonei arctice este Franklyn Griffiths. În lucrarea sa „*Towards a Canadian Arctic Strategy*”[19], autorul definește regiunea arctică ca o „Mediterană polară”.[20] Văzută ca zona în care este cel mai indicat și mai propice să se dezvolte o cooperare de lungă durată între cele opt state care își afirmă influența aici, este, totodată, regiunea în care Canada trebuie să își redefinească prioritățile de politică externă, iar chestiunea indigenilor trebuie să redevină un instrument în realizarea acestui scop.

În ceea ce privește cooperarea internațională în zona arctică, cercetătorul pledează pentru o abordare multilaterală, în baza unui design strategic comun care ar presupune administrarea în comun a acestei regiuni de către cele opt state.[21] Pentru realizarea acestui lucru, statele trebuie să își definească clar interesele, iar în punctele de convergență a acestora se poate realiza cooperarea regională. Acest fapt ar reduce pe termen lung tendința statelor de a intra în conflict. De asemenea, Franklyn Griffiths susține că statul canadian s-a automarginalizat în chestiunea zonei arctice și a pierdut multe oportunități de relansare în calitate de lider în această zonă. Cu toate acestea, prezența deschisă a Canadei la Oceanul Arctic este o invitație insistentă pentru elita politică pentru crearea unui design strategic la nivel de regiune care să includă și cele opt state.

Kari Roberts afirmă că „există multe similitudini între abordarea Canadei și abordarea Rusiei în ceea ce privește suveranitatea asupra zonei arctice.” [22] Argumentul său se bazează pe faptul că identificarea intereselor Canadei cu cele ale SUA este o abordare eronată, iar retorica Războiului Rece este lipsită de sens în chestiunea zonei arctice: atât Canada, cât și Rusia trebuie să utilizeze cadrul legal internațional și instrumentele diplomatice pentru a rezolva disputele actuale din această regiune. În continuare, autorul argumentează că există mai multe similitudini între Canada și Rusia și că doar aceste două state pot determina funcționarea unei cooperări

[19] Franklyn Griffiths, *Towards a Canadian Arctic Strategy*, Canadian International Council, Toronto, 2009, pp. 1–10.
[20] *Ibidem*, p. 2.
[21] *Ibidem*, p. 11.
[22] Kari Roberts, *Why Russia will play by the rules in the Arctic*, Canadian Foreign Policy Journal, February, 2015, pp. 122–123.

multilaterale eficiente și coerente. Kari Roberts afirmă că, atât pentru Canada, cât și pentru Rusia, Nordul Îndepărtat are o valoare simbolică, fiind o sursă a identității naționale, iar pentru statul rus – și o importantă sursă a bunăstării economice. Această conjunctură face ca cele două state să se poziționeze în postura de parteneri loiali și nu de adversari.

Autorul mai afirmă că, în pofida faptului că Federația Rusă desfășoară astăzi o politică agresivă în spațiul ex-sovietic, în zona arctică elita politică rusă a demonstrat dorința pentru cooperarea pașnică, bazată pe încredere și respectarea dreptului internațional, iar din acest motiv leadeship-ul politic de la Ottawa trebuie să ia în considerare Rusia ca un partener strategic de primă importanță în cooperarea internațională în regiunea arctică. [23]

Concluzii

Perspectivele istoriografice prezentate în lucrare definesc zona arctică ca un spațiu favorabil cooperării multilaterale. Principala dilemă legată de inexistența unui cadru coerent de colaborare între cele opt state arctice până la momentul actual se datorează lipsei definiției clare și a delimitării stricte a punctelor de convergență a intereselor naționale ale fiecărui stat în această regiune. De asemenea, caracteristicile speciale ale acestei zone o fac inaccesibilă pentru prospectările științifice și, din acest motiv, o temă marginală în agenda de politică internațională.

Bibliografie

1. *A Northern Vision: A Stronger North and a Better Canada,* Yukon Government, http://www.anorthernvision.ca/documents/newvision_english.pdf, accesat miercuri, 10.05.2017, ora 00:52.
2. *Basics of the state policy of the Russian Federation in the Arctic for the period till 2020 and for a further perspective*, http://www.arcticgovernance.org/russia-basics-of-the-state-policy-of-the-russian-federation-in-the-arctic-for-the-period-till-2020-and-for-a-further-perspective.4651232-142902.html, accesat sâmbătă, 13.03.2017, ora 20:58.
3. *Canada's Northern Strategy: Our North, Our Heritage, Our Future,* Government of Canada, http://www.northernstrategy.gc.ca/cns/cns-eng.asp, accesat miercuri, 10.05.2017, ora 01:00.
4. *Maritime Doctrine of Russian Federation 2020*, http://www.oceanlaw.org/downloads/arctic/Russian_Maritime_Policy_2020.pdf, accesat joi, 27.03.201, ora 22:05.
5. *Russian Strategy of the Development of the Arctic Zone and the Provision of National Security until 2020*, http://www.iecca.ru/en/legislation/strategies/item/99-the-development-strategy-of-the-arctic-zone-of-the-russian-federation, accesat luni, 13.03.2017, ora 22:11.

[23] *Ibidem,* p. 13.

6. ARBATOV, Alexei, Gambit or Endgame? „The new state of arms control”, in *The Carnegie Papers*, Carnegie Moscow Center, Moscow, March, 2011.
7. Idem, *Real and imaginary threats. Military power in world politics in the 21st Century*, http://eng.globalaffairs.ru/number/Real-and-Imaginary-Threats-15925, accesat duminică, 26.03.2017, ora 19:50.
8. GRIFFITHS, Franklyn, *Towards a Canadian Arctic Strategy*, Canadian International Council, Toronto, 2009.
9. INDZHIEV, Arthur, *Bitva za Arktiku. Budet li Sever Russkim*?, Yauza-Press, Eksmo, 2010.
10. KONYSHEV, Valery, Sergunin, Alexander, *Russia in the Arctic. Hard or Soft Power?,* Columbia University Press, Columbia, 2015.
11. KONYSHEV, Valery, Sergunin, Alexander, „Is Russia a revisionist military power in Arctic?”, in *Defence and Security Analysis*, Vol. 30, No. 4, 2014.
12. LARUELLE, Marlene, *Alexandr Dugin: a russian version of the european radical right?* https://www.wilsoncenter.org/publication/aleksandr-dugin-russian-version-the-european-radical-right-2006, accesat luni, 15.05.2017, ora 22:23.
13. ROBERTS, Kari, *Why Russia will play by the rules in the Arctic*, Canadian Foreign Policy Journal, February, 2015.
14. TRENIN, Dmitri, Baev, Pavel K, *The Arctic. A view from Moscow*, Carneigie Endowment for International Peace, Moscow, 2010.

Securitate internațională și transnațională în relațiile dintre România și Turcia

Narcisa-Mădălina Mureșan

Abstract

Într-o lume în care nesiguranța devine tot mai acerbă, într-o eră a globalizării și a tensiunilor între teritorii, majoritatea statelor realizează importanța creării de alianțe politice dar și poansonarea securității interne. Un sistem politic și un stat deschis la noi parteneriate joacă un rol crucial, având implicații asupra planificării și implementării unor strategii impactând atât la nivel individual, cât și la nivel teritorial statelor din jur. În același timp, are efecte și în privința realizării de schimburi comerciale și sociale, lucru de dorit de majoritatea statelor.
Cu influențe din literatura de specialitate, scopul acestei lucrări este prezentarea și aprofundarea conceptului de securitate in ansamblul ei, cu precădere în relațiile dintre România și Turcia.

Cuvinte cheie: *securitate, dimensiunile securității, relații bilaterale Româno-Turce.*

Introducere

Intenția prezentului articol este de a defini ce este securitatea internațională și transnațională în general, de a oferi o viziune clară asupra alianțelor și acordurilor ce se pot stabili între două state, urmată de o particularizare a acestuia pe relațiile dintre România și Turcia; sunt explicate modalitățile prin care două state pot crea relații interstatale, precum și aplicarea acestor noțiuni în relația dintre România și Turcia.

Securitatea, conform dicționarului explicativ al limbii române, este un sentiment de siguranță, pe care îl avem în absența oricărui pericol; (în special) securitatea este siguranță a granițelor și a instituțiilor unui stat. Acesta veghează la siguranța internă a statului și a vieții cetățenilor și apără bunurile obștești împotriva uneltirilor dușmanilor statului în urma unor măsuri specifice, ce sunt adoptate și care asigură existența, independența și integritatea teritorială a statului precum și respectarea intereselor fundamentale

Acest lucru desigur, are un spectru foarte restrâns vizând situația în care statul este un spațiu închis, activitățile interstatale fiind limitate. Politica externă, economică și militară a statelor, intersectarea acestora în zone de schimb cât și structura generală

a relațiilor pe care le creează, toate sunt analizate ca aspirații în vederea asigurării securității naționale și/sau internaționale. Înainte de apariția preocupărilor economice și ambientale, din timpul anilor ’70, conceptul de securitate era în termeni ai intereselor politice particulare ale participanților și până la sfârșitul anilor ’80 discuția încă mai avea un puternic accent militar

1. Studiul literaturii

În contextul în care statele democratice realizează relații comerciale de mărfuri și de servicii și de muncă umană, sunt dependente unele față de altele datorită rezervelor naturale limitate, iar cetățenii acestora realizează activități turistice și schimb de experiențe, simpla asociere a securității cu dimensiunea militară nu este suficientă.

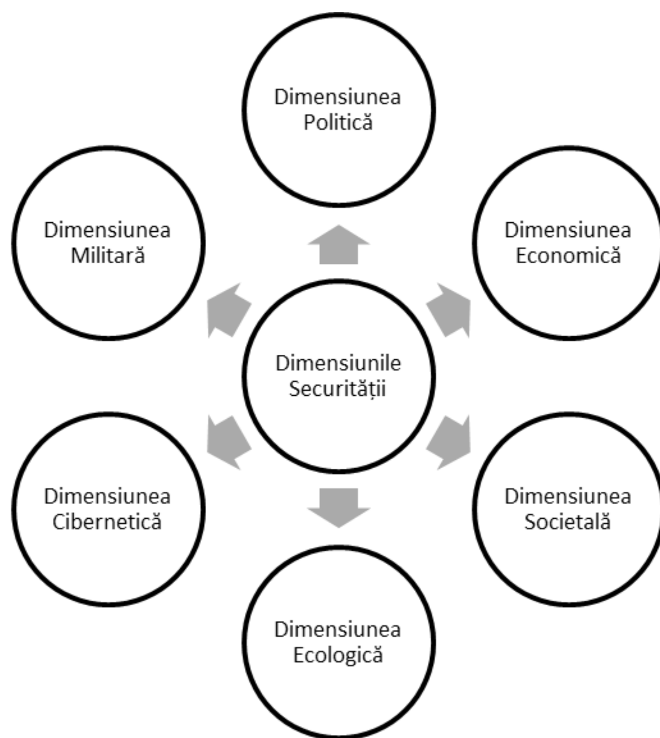

Figura 1. ***Dimensiunile securității***
Sursa: Prelucrare Personală

Toate dimensiunile securității trebuie analizate cu un maxim de atenție din partea unui stat în momentul realizării unor parteneriate externe, deoarece dimensiunile non-miltare pot impacta mult mai puternic și pot crea dezechilibre majore în securitatea unui stat.

Deși introdusă la sfârșitul anilor ’70, dimensiunea societală are un impact puternic și este de o mare actualitate în zilele noastre; ea reprezintă una dintre dimensiunile securității cele mai ușor de pierdut, deoarece nu impactează direct și brusc, aceasta se deteriorează lent și pe o perioadă lungă de timp. Securitatea societală face referire la capacitatea societății de a-și păstra propriile valori, tradiții, obiceiuri, identitatea naționala, limba, cultura în condițiile în care se confruntă cu diverse transformări sau amenințări din exterior.

Aceasta vizează situațiile în care un stat percepe o amenințare la adresa identității sale. Datorită crizelor de identitate socială sau a slăbirii societății, statele pot fi destabilizate sau surpate de către propriile societăți prin amenințarea sau slăbirea coeziunii societale sau a identității. Multilateralitatea de aspecte interconectate și complexitatea legăturilor acestora dezvăluie plurivalența excepțională a identității unei națiuni și multitudinea amenințărilor posibile la adresa acestei identități. Securitatea societală nu vizează individul ca o entitate la fel cum este privit din prisma socială, ci vizează statul ca o entitate care are o anumită identitate, valoare culturală și etnică. Tot în cadrul acestei dimensiuni este vizată migrația populației, care pentru România reprezintă o problemă tot mai greu de gestionat.

Așa cum este frecvent întâlnit în conceptul de „sat global” tot mai mulți indivizi au statul de emigranți. Combinația între politicile comunitare diferite între state, unele fiind foarte permisive, un nivel de trai mai ridicat decât în tarile din care provin, coroborate cu nevoia unor state de a-și completa deficitul de forța de muncă, creează situațiile tot mai greu de gestionat ce vizează securitate a statului. Trăim în era conflictelor hibrid care a evoluat din forma războaielor convenționale, având acțiuni militare neregulate și neasumate. În acest gen de conflicte, dimensiunea militară a unui stat devine o slăbiciune mai puțin importantă, deoarece se acționează pe linii de securitate societală, încercând să fructifice dezechilibre precum: tensiuni etnice și religioase, instituții slabe și corupte sau dependente economice și energetice.

În condițiile în care un element de impact asupra securității societale cum ar fi tensiuni religioase (exemplu construcția marii moschei la București) se suprapune cu o perioadă dificilă din punct de vedere economic, implicațiile pot afecta serios însăși identitatea statului și a comunității.

Securitatea ecologică globală pornește de la ideea că securitatea națională a fost abordată în termeni restrictivi, susținând includerea în aceste elemente referitoare la resursele naturale, populație și mediul înconjurător per ansamblu.

În acest context, degradarea mediului este considerată ca o amenințare a securității statului; acesta încorporând domenii precum agricultura, piscicultura, silvicultura care necesită o analiză integrată a mecanismelor ecologice de dezvoltare și de securitate. Tomas Homer Dixon unul dintre pionerii din domeniul securității mediului consideră că, conflictele de mediu se declanșează datorită următoarelor categorii de situații:

1. Conflictele cauzate de raritatea resurselor; Acest tip de conflict de la problema distribuției resurselor fiind cauzate de dependența statelor față de cantitatea și calitatea resurselor. Bazinele de apă împărțite de mai multe state sunt mereu motivul unor dispute (exemplu cel mai apropiat României fiind Marea Neagră)
2. Conflicte etno-politice apar atunci când mai multe grupuri etnice împart o regiune afectată de degradarea mediului sau de reducerea semnificativă a resurselor.
3. Conflicte cauzate de migrație; Migrația are mai multe cauze și de cele mai multe ori angrenează structuri complexe, cu toate acestea, una dintre cauzele migrației poate consta și în schimbări structurale ale mediului (exemplu secetă, alunecări frecvente de teren sau inundații), care conduc la părăsirea zonelor defavorizate în favoarea zonelor cu climă prielnică
4. Conflicte cauzate de modificări globale ale mediului; Aceste conflicte deși nu sunt încă de actualitate, ele pot reprezenta o sursă de conflict în viitor.

Dimensiunile securității politice se regăsește în strategiile de securitate ale anilor '90 a marilor puteri; pe lângă integrarea europeană și lupta împotriva terorismului, statele europene și nu numai aduc în prim plan proasta guvernare ca fiind un factor de risc și bună guvernare ca fiind o modalitate de realizare a securității unui stat.

Comisia Europeana, ONU și alte organizații internaționale au început să se preocupe tot mai mult de identificarea problemelor de guvernare. Guvernarea reprezintă procesul decizional al unui stat de a implementa sau nu decizii. Însă acest concept este folosit în multe domenii ale societății

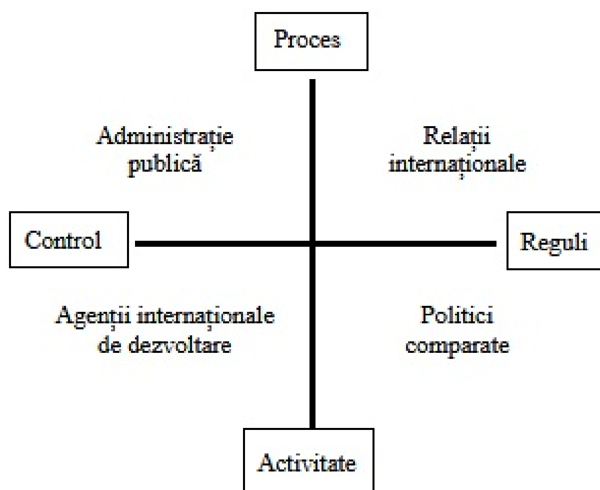

Figura 2. ***Elemente esențiale ale guvernării*** [1]

[1] Sursa:Hyden, Goran și Julius Court, Governance and Development, în„World Governance Discussion Paper 1", United Nations University, 2002

Cele două linii marchează echilibrul dintre partea teoretică a guvernării și caracterul practic a acesteia. Ca proces guvernarea este un fenomen în continuă mișcare identificabil prin rezultatele sale; iar ca activitate este reflectată în intențiile și în acțiunile umane.

Figura prezentată identifică cele patru abordări ale guvernării și modul în care acestea sunt utilizate în societate. Agențiile internaționale de dezvoltare consideră că guvernarea este o activitate al cărei scop principal este supravegherea și controlul societății pentru a urma o anumită direcție ce reflectă nevoile esențiale; pe de alta parte cei din administrația publică au o viziune complementară cu cea a agențiilor internaționale de dezvoltare, considerând că guvernarea este supraveghere și control ca proces nu ca o activitate.

Existența instabilității politice, lipsa încrederii cetățenilor în administrația publică, corupția, nivelul de trai scăzut sunt cauzele izbucnirii unor conflicte violente ce duce la o de securizare a statului.

Dimensiunea economică are la bază modele diferite atât economice cât și de securitate. Înainte de sfârșitul Războiului Rece modelele economice aveau la bază economiile naționale, care erau considerate suficiente, excluzând posibilitatea cooperării externe excesive și promovând protecția oferită de stat față de competitorii externi. Astfel această concepție a dus la o izolare parțială a statelor din punct de vedere comercial. Însă după această etapă, perioada de democratizare economică a dus la modificarea modelului de securitate, acesta punând accentul pe interdependență și cooperare între state.

Dimensiunea cibernetică, deși este adesea omisă de literatura de specialitate, reprezintă o realitate a zilelor noastre. În anul 2017 au avut loc o serie de atacuri cibernetice la nivelul Uniunii Europene dar nu numai, care vizau obținerea de informații cu privire la siguranța militară a statelor, a diverselor date statistice la nivel de țară și a datelor cu caracter confidențial sau strict secret a serviciilor de informații.

Domeniul cibernetic a început să capete noi dimensiuni odată cu creșterea gradului de automatizare a tehnologiei. De asemenea, contextul geopolitic actual și recunoașterii de către NATO în contextul Summit-ului de la Varșovia (Polonia) din 8–9 iulie 2016 a spațiului cibernetic ca domeniu operațional marchează o importantă schimbare de paradigmă în privința apărării cibernetice colective, conferind mediului cibernetic același nivel de importanță cu dimensiunile convenționale de desfășurare a acțiunilor militare. Spațiul cibernetic are „proprietăți" speciale față de mediul convențional de lucru; el se caracterizează prin lipsa de frontiere, este un mediu foarte dinamic, care oferă atât oportunități din prisma dezvoltării prin obținerea rapidă de informații cât și riscuri asupra eventualelor atacuri. După cum se poate observa, putem concluziona că securitatea umană și implicit a unei societăți se manifestă în

mod special în afara securității militare, întrucât acesta vizează mai mult capacitatea guvernului de a contracara pericolele și amenințările militare interne și externe.

Cu toate acestea dimensiunile militare și cele non-militare sunt interdependente, orice risc ce se manifestă într-o dimensiune va afecta automat și pe celelalte. Realizarea securității unui stat depinde de abordarea concomitentă a tuturor dimensiunilor sale. Analizând dimensiunile securității se poate observa că, conceptul în sine a suferit modificări de-a lungul timpului, determinate în mare măsura de procesul de globalizare. În acest context, necesitatea consolidării de relații bilaterale diplomatice și întocmirea de acorduri, protocoale și convenții este vitală.

Scopul implementării acestor tratate este de a defini clar deschiderea acestora una față de cealaltă, modul în care acestea doresc să întreprindă legături și afirmarea publică asupra afinităților dintre două sau mai multe state. De cele mai multe ori deschiderile dintre două țări, afectează teritorii dincolo de granițele acestora activând mecanisme care ajung să impacteze perioade lungi de timp, modificând structuri sau alianțe care schimbă complet harta geopolitică a lumii. În acest context, securitatea națională devine și responsabilitatea alianțelor internaționale.

În ultimele decade din ce în ce mai multe domenii de responsabilitate a statului intră în sfera guvernării globale, devenind internaționale sau transnaționale. Aceasta din urma nu are rolul de a diminua importanța deciziilor unui stat și a suveranității sale ci de a balansa și de a crea un echilibru; astfel deciziile importante cu privire la problematica unui război sau de menținere a păcii este luată de către stat cu suportul populației la nivel național, iar la nivel internațional de către organizațiile internaționale responsabile cu aceste elemente.

2. Relațiile bilaterale Româno-Turce

Relațiile dintre România și Turcia, au rădăcini puternice bazate pe cooperare și prietenie. Aceste relații au evoluat pozitiv de-a lungul deceniilor, deschizând calea de cooperare pe domenii precum transporturi, energie, militar, economic și de comerț. Ca și structură, Turcia este membră NATO și are o politică activă în politica regională și globală; este membru OCDE și G20, are relații de parteneriat cu Africa de Nord, Orientul Mijlociu, Balcanii de Vest, regiunea Caucazului și regiunea Mării Negre, de asemenea are semnate parteneriate cu UE în vederea aderării în blocul comunitar.

Relațiile dintre România Mare și Imperiul Otoman au fost de cele mai multe ori anevoioase și conflictuale, acest aspect având să se îmbunătățească în timp odată cu prăbușirea Imperiului Otoman și înființarea Republicii Turce. Primele legături româno-turce apar la sfârșitul secolului al XIV-lea, când domnitorii Țărilor Române au început să trimită emisari la Înalta Poartă. Ulterior, începând din secolul al XVI-lea,

a fost instituit obiceiul reprezentării domnitorilor români prin agenți diplomatici, denumiți „capuchehaia”[2], rezidenți în imperiul otoman.

Între 4–16 noiembrie 1878, România Mare și Imperiul Otoman au stabilit relații diplomatice; ministrul plenipotențiar Dimitrie C. Brătianu, trimis special la Istanbul remite scrisorile de acreditare Sultanului Abdul-Hamid II. În aceeași calitate, la București este acreditat Suleiman Sabit bey. După acest an, România și Turcia au devenit din țări inamice exemple de raporturi de prietenie, cele două țări construind un parteneriat solid datorită experiențelor comune pe care le-au avut, care avea să faciliteze convergența în înțelegerea problemelor cu care se confruntă regiunea

Prima convenție juridică a României cu Turcia a fost în anul 1929 și se referea la convenții privind comerțul și navigația între cele două state cât și politici de Securitate precum repatrierea sau expulzarea persoanelor. În anul 1934 la conducerea Turciei se afla Mustafa Kemal Atatürk, acesta împreună cu România, Iugoslavia și Grecia au constituit Pactul Înțelegerii Balcanice, la un an după ce ministrul român de externe Nicolae Titulescu au semnat la Ankara „Tratatul de Prietenie, Neagresiune, Arbitraj și Conciliere dintre România și Republica Turcia”; patru ani mai târziu, relațiile dintre cele două țări au fost ridicate la nivel de ambasadă.

Pe toata durata regimului dictatorial din România relațiile româno-turce s-au menținut cu rezerve prin 21 de protocoale, acorduri, tratate și convenții realizate între anii 1965 și 1989, acestea vizând în general acorduri comerciale, de turism și vize diplomatice, evitând însă convenții cu privire la acordarea vizelor de muncă sau de ședere pe termen lung. O dată cu căderea regimului comunist, aceste acorduri au devenit mult mai „relaxate” din punct de vedere al deschiderii dintre științelor medicale. Acesta a fost urmat de un acord în domeniul turismului și de „Tratatul de prietenie, bună vecinătate și cooperare între România și Republica Turcia” (19.09.1991, București).

Prin acest tratat se stabilește că: „Părțile își reafirmă adeziunea lor deplină la procesul Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa care a intrat în faza stabilirii instituțiilor și structurilor sale, ca urmare a adoptării Cartei de la Paris pentru o Noua Europa”[3] (art.6) precum și promovarea privind „controlul armamentelor și dezarmarea care să ducă la întărirea securității, la creșterea încrederii și stabilității în Europa” (art.7)[4]

Aceste aspecte fiind întărite 5 luni mai târziu printr-un acord între Guvernul României și Guvernul Republicii Turcia privind cooperarea în domeniile instruirii, tehnicii și științei militare prin care acestea cădeau de acord cu privire la schimbul

---

[2] Golimaș, Aurel (1943), Despre capuchehăile Moldovei și poruncile Porții către Moldova până la 1829: Contribuții la cunoașterea raporturilor de drept dintre Moldova și turci, Iași: Tipografia „Ligii Culturale”

[3] Monitorul Oficial nr. 65 din data 13.04.1992 *Tratat de prietenie, bună vecinătate și cooperare între România și Republica Turcia*, Ratificat prin: Legea 33 din data 06.04.1992

[4] *Ibıdem.*

de experiențe între cadrele militare, perfecționarea instruirii profesionale pe bază de reciprocitate și cooperare. Securitatea între cele 2 state a fost consolidată și prin dorința României de a face parte din grupul NATO, grup din care Turcia face parte încă din anul 1955. Pentru a putea facilita tranziția României în NATO și astfel asigurându-se siguranța națională și transnațională în blocul comunitar, în anul 1992 se semnează acordul privind combaterea traficului ilicit și abuzului de stupefiante, protocolul privind cooperarea în domeniile tehnic, logistic și al industriei de apărare; cât și protocolul privind schimbul de informații secrete în domeniile armamentului, logisticii și industriei de apărare.

De asemenea, în anul 1997 este semnat acordul privind cooperarea vamală și asistență administrativă reciprocă pentru prevenirea, investigarea și combaterea infracțiunilor vamale, măsuri care au sporit siguranța vamală și a ajutat la scăderea fraudelor. Odată cu intrarea României în grupul NATO, în anul 2004, disparitățile din punct de vedere al viziunii asupra securităților dintre cele două state au dispărut, având o strategie de apărare comună. Din punct de vedere al dimensiunii securității politice, relația bilaterala dintre cele două state s-a realizat prin nenumărate vizite oficiale la nivel de președinte, de guvern și de parlament.

Pe plan internațional, Turcia și România au o bună colaborare în cadrul instituțiilor specializate din sistemul Organizației Mondiale, de asemenea acestea colaborează în cadrul ONU și NATO precum și în numeroase alte organizații și forumuri internaționale. De asemenea prin statutul lor de membre ale Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa, acestea s-au implicat activ într-o serie de acțiuni din zona Balcanilor și alte regiuni. Așa cum reiese din nenumăratele acorduri și convenții bilaterale, România împreună cu Turcia susțin întărirea stabilității, relațiilor de bună vecinătate și de securitate din zonă, creșterea colaborării comerciale și economice în regiune, inclusiv a cooperării transfrontaliere, promovarea investițiilor, dezvoltarea activă în domeniile culturale, sociale și umanitare, îmbunătățirea infrastructurii de transporturi, energie și resurse primare și nu în ultimul rând prin statutul de membre NATO acționează împotriva crimei organizate, a traficului ilicit de droguri și armament, combaterea terorismului și a migrației ilegale

Din punct de vedere al relațiilor socio-culturale, aceasta se manifestă în domeniul educației prin oferirea de burse elevilor și studenților care doresc să studieze în afara granițelor țării, de asemenea prin intermediul ambasadelor se organizează periodic evenimente culturale și de divertisment care au ca scop familiarizarea cetățenilor cu tradițiile, obiceiurile și cultura țării.

„Relațiile culturale, științifice și în domeniul învățământului dintre România și Turcia se desfășoară în baza unor acorduri guvernamentale:

- Programul de cooperare între Guvernul României și Guvernul Republicii Turcia în domeniile învățământului, culturii și artei, mass media, tineretului și sportului (semnat la București, la 3 martie 2008);
- Acordul între Guvernul României și Guvernul Republicii Turcia privind înființarea și funcționarea de centre culturale (semnat la Constanța la 18 aprilie 1996);
- Acordul reglementând schimburile științifice și artistice între România și Republica Turcia (semnat la Istanbul la 30 iulie 1966).”[5]

În domeniul schimburilor de burse pentru studenți România oferă anual 16 burse de studiu în timp ce Turcia oferă 22 de burse. Din anul 1992 la Universitatea din Ankara funcționează un lectorat de limba română în cadrul Facultății de Limbi Străine, Istorie și Geografie. În România, cele mai multe instituții de învățământ în care se studiază limba turcă sunt în zona Constanța–Medgidia însă există centre și în alte zone ale țării precum București și Cluj.

Din punct de vedere al dimensiunii economice, relațiile dintre cele două state sunt la un nivel foarte bun, obiectivul schimburilor comerciale fiind de 8 miliarde de euro în următorii ani. „În anul 2015, Turcia a continuat să fie primul partener comercial al României din afara UE și al 5-lea partener în cadrul schimburilor internaționale totale ale României, respectiv al 6-lea partener la export și al 9-lea la import.”[6] La mijlocul anului 2016 erau înregistrate peste 14.000 de societăți comerciale cu capital turcesc care au adus un aport de capital social de peste 518 milioane de euro, astfel Turcia ocupând locul 15 în clasamentul pe țări a investitorilor străini în societăți comerciale. Cele mai multe dintre acestea fiind în sectorul industrie, servicii, alimentar și construcții.

De asemenea se estimează ca valoarea schimburilor comerciale bilaterale a fost de 2,157 miliarde euro din care importul din Turcia a fost de 1,255 miliarde euro iar exportul României a fost de 901,75 milioane euro. Acest aspect pune România într-o balanță comerciala deficitară și defavorabilă. Cooperarea comercială bilaterală are o tradiție îndelungată pe domenii precum energie, bancar, agricol, a resurselor naturale, însă aceasta se menține cu rezerve în ultimii ani.

Concluzii

În contextul actual de securitate, în care raporturile și relațiile internaționale se modifică permanent, perspectivele unor confruntări militare, cibernetice sau a amenințărilor asimetrice nu sunt de neglijat. Ca urmare a acestor aspecte, statele ar trebui să impună acordarea unei atenții sporite elementelor de natură neconvențională,

[5] Site-ul Ambasadei României in Republica Turcia http://ankara.mae.ro/node/169.
[6] Site-ul Ministerul Afacerilor Externe https://www.mae.ro/bilateral-relations/1746#791.

începând cu conflictele hibride, continuând cu amenințările cibernetice și culminând cu conflictele militare.

Realitatea de azi ne confirmă că amenințările la adresa unui stat se multiplică din partea unor adversari atât statali dar mai ales din partea unor grupări sau indivizi care provin din mai multe state și conlucrează împreună. Conflictele hibrid pot îmbrăca diverse forme, acestea putând fi inițiate și trasate prin intermediari, astfel făcând și mai greu identificarea atacatorilor; acestea afectând identitatea unei comunități sau a unei întregi națiuni.

Consider că prin stabilirea de protocoale, acorduri și tratate între state, acestea ajung să construiască relații frumoase de prietenie, care aduc prosperitate și bunăstare cetățenilor prin schimburi de experiențe și prin posibilitatea deschiderii înspre comerț interstatal. De asemenea aceste relații au posibilitatea de a crea un cadru juridic și legal prin care cetățenii să își poată desfășura activitățile în țările partenere și prin care să se poate stabili limitele de „deschidere" dintre cele două țări.

Relațiile dintre România și Turcia a fost dintotdeauna unele speciale, care au creat plus-valoare și au întărit presupoziția că cetățenii acestora sunt toleranți și deschiși în a realiza activități economice, de a întreprinde vizite și activități culturale, și de a accepta schimbul de experiențe în rândul studenților dar și în sectorul medical. Dacă în perioada post-comunistă Turcia a susținut intrarea România în NATO; după intrarea României în NATO și în Uniunea Europeană, acesta a susținut aderarea Turciei la Uniunea Europeană. Relațiile bilaterale au culminat în anul 2011 când s-a luat decizia unui Parteneriat Strategic, acest aspect fiind o dovadă în plus a relațiilor foarte bune dintre cele doua țări și a dialogului politic intens precum și a intereselor comune pe care acestea le au la nivel regional și internațional

Din punct de vedere al stabilității acestei relații, consider că aceasta poate fi menținută pe termen lung doar în contextul în care Turcia va urma și va face în continuare demersuri pentru aderarea în Uniunea Europeana. România făcând parte din blocul comunitar, obiectul principal al acesteia este de a asigura securitatea națională proprie în toate dimensiunile sale fără a periclita însă prin diverse protocoale, securitatea celorlalte state membre.

Acest lucru implică, ca în momentul consolidării unor relații cu alte state dinafara UE, acestea să nu pericliteze și să nu afecteze în nici un fel și fără echivoc siguranța și integritatea celorlalte state membre, aspect care ar putea să ducă la lipsa unui progres din punct de vedere al consolidării relațiilor bilaterale.

Bibliografie

1. Ambasada României în Republica Turcia http://ankara.mae.ro.
2. BORMA, Cătălina, *De la securitatea militară la securitatea ecologică*, Jurnalul economic anul VIII nr.15, martie 2005.
3. CASHMAN, Greg, *What causes war? An Introduction to Theories of International Conflict*, ed. Rowman & Littlefield Publishers, 1998.
4. GIZEWSKI, Peter; HOWARD, Philip; KIMBERLY Kelly, PERCIVAL Valerie (eds:). Thomas Homer-Dixon, Jessica Blitt „*Ecoviolence”*, ed. Rowman & Littlefield Publishers, 1998.
5. GOLIMAȘ, Aurel, *Despre capuchehăile Moldovei și poruncile Porții către Moldova până la 1829: Contribuții la cunoașterea raporturilor de drept dintre Moldova și turci*, Iași: Tipografia „Ligii Culturale”, 1943.
6. Ministerul Afacerilor Externe, http://www.mae.ro/bilateral-relations.
7. MANCI, (Gen.) Ioan, loc. Dan MAGALIUC, maior Adrian DIMCEA, *Dimensiunea societală a securității în contextul euroatlantic*, revista Gândirea militară Românească, 1/2016, București.
8. SARCINSCHI, Alexandra, *Dimensiunile non-militare ale securității,* București, ed. Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2005.

Calea spre UE a statului Muntenegru în contextul securității actuale

Emilia Nicoleta SCHIOP

Abstract

The path toward Europeanisation of Montenegro in the security current
One of the priorities of the European Union was the enlargement in the West Balkans. Unfortunately, in the last period EU faces major crises in its structure and the enlargement in that part of Europe was postponed. The important points for the European structure were: the economic crisis, the situation with Russia, the migration problem and BREXIT negotiations, which represents different threats for the stability.
The last big event, the wish of the United Kingdom to leave the European construction, determines more cohesion between the member states and the postponed enlargement can be realized in future. Serbia, Montenegro, The Former Republic of Macedonia are examples of countries who started the accession negotiations. Croatia is part of the European Union since 2013. The stability for this area of the continent is essential for the EU security and this can be realised by respecting the fundamental norms.
Montenegro has potential in this way, after Macedonia and Serbia, which have the majority of the negotiation chapters in an advanced stage.
This is a contemporary subject, in the present accession negotiations are unfolds for some states from the West Balkans, including Montenegro. European Commission's official documents for this process are present in English language. There are also official documents from the Montenegrin government which indicates the negotiation progress and the institutions which are implied in the process.
In the present there is not a national or international case study which contains all information about the accession of this state (it exists information from different sources). Also, there are not studied the documents about the negotiation chapters in the structure of the papers position about the european negotiation chapters. There are gaps in the documents concerning the interpretation of national legislation in Montenegro to align with European standards. This article will offer the necessary information about the accession.

Keywords: *Montenegro, Western Balkans, Accession negotiations, Enlargement progress.*

Aspecte generale

Muntenegru se află în partea de sud-vest a Peninsulei balcanice, având suprafața de 13.812 kilometri pătrați. Capitala este la Podgorița, relieful fiind format în mare

parte din munți împăduriți. Subsolul este bogat în bauxită, iar principala ramură industrială este industria alimentară. Aceasta se găsește în Titograd, Cetinje, Kotor și Majkovac și mai există industrie siderurgică și la Niksic, de prelucrare a metalelor la Titograd și Cetinje, șantiere navale de reparații la Kotor, industrie textilă la Titograd și industria lemnului la Majkovac. Economia rurală se bazează pe cultura viței de vie și a plantelor mediteraneene din zona de vest, dar și pe creșterea animalelor. De asemenea, cerealele se cultivă puțin și se găsesc în depresiunea Zeta.[1]

În noul context internațional, pe fondul migrației din Orientul Mijlociu și Apropiat, din Nordul Africii spre UE și SUA sprijină aderarea Muntenegrului la NATO pentru a sprijini securitatea și stabilitatea în Balcani, atât de mult încercați, de însângerați de numeroasele conflicte armate, de destrămarea violentă a Iugoslaviei.

Muntenegru, deși este o țară cu o populație de doar 700.000 de locuitori, are un ritm de dezvoltare pozitiv de peste 4%, un ținut mirific, așezat la Marea Adriatică, un loc geopolitic strategic, un popor de luptători recunoscuți în toată zona.[2]

Securitatea/insecuritatea din zonă și elitele

Muntenegru este stat candidat la NATO. Acesta a primit o invitație oficială în 2 decembrie 2015, ceea ce marchează începutul etapei finale a negocierilor de aderare.[3] Dar, în Muntenegru sunt interese politice rusești.

Din păcate, Muntenegru se confruntă cu crize (se poate aminti tentativa de ucidere a prim ministrului proeuropean, Djukanovic, de către partizanii ideologiei naționale rusești). Djukanovic a făcut eforturi de-a lungul timpului pentru a se apropia atât de UE, cât și de NATO.[4]

Muntenegru poate participa și la politica externă și de securitate comună (PESC) a Uniunii Europene. Are capacitatea, abilitatea, dorința. Statele din Balcanii de Vest se îndreaptă spre Uniunea Europeană cu scopul de a-și accelera reconstrucția economică, de a-și îmbunătăți relațiile reciproce lezate de războaie etnice și religioase, precum și de a-și consolida instituțiile democratice. Astfel, UE a acordat statutul de țară candidată Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei în noiembrie 2005 iar alți potențiali candidați pot fi Albania, Bosnia și Herțegovina, Muntenegru și Serbia.[5]

---

1 Emilia Nicoleta Schiop, „Calea spre UE a statului Muntenegru în contextul actual" în *Geopolitica,* nr. 67, București: Editura Top Form, 2016, p. 173.

2 Anghel Andreescu, „Muntenegru – izvor de securitate în Balcani" în *Geopolitica,* nr. 67, București: Editura Top Form, 2016, p. 75.

3 Emilia Nicoleta Schiop, op. cit., p. 174.

4 *Ibidem,* p. 174.

5 André De Munter; *Benjamin Rey, Balcanii de Vest, 2014,* http://www.europarl.europa.eu/about parliament/ro/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.5.2.html, accesat în 10.05.2017.

Analiza procesului de aderare ar trebui să includă elemente contextuale cu privire la grupurile de interes, efectul orientării negocierii, strategiile și tacticile de negociere ale Uniunii Europene și statelor membre, impactul criteriilor de aderare asupra pregătirilor din mediul intern al statelor candidate, evaluarea pregătirilor interne și a capitolelor de negociere și imaginea comparativă a rezultatelor obținute de către alte țări la negocierile de aderare.[6]

Principalele instituții ale Uniunii Europene

Principalele instituții ale Uniunii Europeană sunt: Comisia Europeană (un executiv colectiv); Consiliul de Miniștri (un forum colectiv pentru reprezentanții guvernelor statelor membre); Curtea Europeană de Justiție (un mecanism de arbitraj și interpretare juridică obligatorie) și Parlamentul European (o cameră parlamentară cu membri aleși din partea partidelor politice ale statelor membre).

Instituțiile europene sunt importante, deoarece au resurse și avantaje informaționale, reputație pentru imparțialitate și expertiză, privilegii instituționale, utilitate în negocierile complexe, abilitate în situații complexe de negociere, abilitatea de mediere în distribuția și intensitatea preferințelor guvernamentale, strategii de conducere adecvate pentru contextul de negociere.

Structura Comisiei este: secretariat și proto-executiv în sistemul UE. De asemenea, alte structuri sunt: colegiul comisarilor, unde propunerile Consiliului și ale Parlamentului European sunt convenite de către toți comisarii (dacă este necesar se poate folosi majoritatea simplă). Alegerea președintelui Comisiei se realizează prin vot cu majoritate calificată de Consiliul European, conform Tratatului de la Nisa. Fiecare comisar este responsabil de un domeniu și este nominalizat de statul membru pe care îl reprezintă. Organizarea se face prin fiecare Directorat General, în funcție de domeniile activității politicilor. Comisia Europeană poate iniția legislație, poate realiza agenda. Are expertiză; potențial pentru dezvoltarea rețelelor și a coalițiilor; oportunitate pentru eliminarea impedimentelor de la nivelul guvernelor statelor membre.

Consiliul Uniunii Europene reprezintă guvernele statelor Uniunii Europene. Acesta coordonează politicile economice; semnează acorduri între UE și state terțe; aprobă bugetul anual. Este compus din Coreper I (adjuncții reprezentanțelor permanente ale statelor membre la Bruxelles) și din Coreper II (conducătorii reprezentanțelor permanente ale statelor membre la Bruxelles). Consiliul este un forum de negocieri, care acționează ca răspuns la propunerile legislative ale Comisiei; se implică în stabilirea consensului și în luarea deciziilor. Președinția Consiliului UE

---

[6] Ciprian Goriță, *Negocierile de aderare la Uniunea Europeană*, București: Editura Economică, 2008, p. 13.

pregătește agenda; conduce întâlnirile; colaborează cu Parlamentul European și Comisie. În luarea deciziilor, votul se ia în unanimitate, în majoritate simplă sau în majoritate calificată, în funcție de domeniu.

Consiliul European este format din președintele acestuia, din șefii statelor sau a guvernelor și din președintele Comisiei. Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru afaceri externe și politică de securitate ia parte la activitățile acestei instituții. Această instituție se implică în prioritățile Uniunii și definește direcția generală. Președintele Consiliului European este ales prin majoritate calificată. Delegațiile naționale sunt formate din șeful statului sau al guvernului, ministrul de externe, iar în anumite cazuri și din ministrul de finanțe.

Parlamentul European este format din președintele acestei instituții, membrii, grupuri politice, comitete parlamentare, Biroul de Informare, Conferința Președinților și delegații. Parlamentul are atribuții legislative, bugetare și de control. Acesta cooperează cu alte instituții, cum ar fi Consiliul.

Curtea Europeană de Justiție este formată din 28 de judecători și din 8 avocați generali. Este un tribunal suprem. Oferă un cadru general de jurisprudență și soluționează litigii.[7]

Dintre noțiunile importante ale procesului de integrare se pot aminti: gradul ridicat al instituționalizării reprezentat de cadrul de reguli formale și informale în care modelele comportamentale au evoluat; gradul permanent, continuu și interconectate de negocieri în actorii implicați continuă să interacționeze; caracterul distinctive și rolul actorilor implicați în negociere; importanța mare a negocierilor informale, în strânsă legătură cu negocierile oficiale; conexiunile dintre sectoare și niveluri, precum și dintre negocierile interne și externe. În Uniunea Europeană negocierile sunt strâns legate de preferințele și interesele actorilor statali și non-statali, de aplicarea normelor instituționalizate și a derogărilor privind dezvoltarea politică și economică a UE în direcția de aprofundare a integrării și a extinderii.[8]

Analiza capitolelor de negociere:

Voi studia rapoartele Comisiei Europene privind Muntenegru din anul 2015, respectiv principalele capitole de negociere și voi transforma conținutul sub forma unor documente de poziție din partea Comisiei. Fiecare schiță a documentelor de poziție va avea următoarea structură: introducere (expunerea problemei, care se transformă în dorință; circumstanțele de la care se pornește); puncte de acord; puncte de dezacord

[7] Vasile Pușcaș, *EU accession negotiations,* Viena: Hulla & Co Human Dynamics KG, 2013, p. 32.
[8] Goriță, op.cit., p. 34.

și concluzii. Legat de acest mod de analiză se va evidenția contribuția personală în prezentul articol.

Capitolul privind justiția, libertatea și securitatea: în UE sunt norme comune pentru control la frontiere, vize, migrație externă și azil. Pentru cooperare s-a dorit eliminarea controalelor la frontierele din interiorul UE și cooperarea pentru lupta împotriva crimei organizate și a terorismului, dar și în domeniul judiciar, polițienesc și vamal.

Puncte de acord: s-a realizat reforma justiției penale și s-a reorganizat poliția, iar centrele de primire pentru migrație și azil au devenit operaționale.

Puncte de dezacord: nu s-a făcut un istoric de anchete, urmăriri, sechestru și confiscări în cazurile de crimă, nu s-a îmbunătățit total capacitatea de a face față fluxurilor migratorii mixte, neacordând o atenție deosebită grupurilor vulnerabile și minorilor, nu s-a investit în supravegherea și controlul capacității de frontieră și în direcția soluționării problemelor de gestionare a frontierelor cu țările vecine. Concluzii: domeniul este pregătit moderat, s-au făcut progrese, dar fără punerea în aplicare totală a planului de acțiune pentru justiție, libertate și securitate.[9]

Capitolul privind relațiile externe: Uniunea Europeană are comerț comun și politici comerciale pentru țările terțe, bazându-se pe acorduri multilaterale și bilaterale și măsuri autonome. Există, de asemenea, reguli UE în domeniul umanitar și a politicilor de dezvoltare.

Puncte de acord: legat de politica europeană comercială, în octombrie 2014 Organizația Mondială a Comerțului în legătură cu achizițiile guvernamentale a adoptat o decizie pentru integrarea Muntenegrului, referitor la Acordul Guvernamental de Achiziții. În mai 2015 parlamentul muntenegrean a ratificat această decizie. Amendamentele au fost adoptate în decembrie același an pentru o mai mare apropiere de acquis-ul comunitar. În iunie 2015 lista controlului bunurilor cu dublă utilizare a fost realizată conform Regulamentului 1382/2014. La acordurile bilaterale cu țările terțe, s-a semnat un acord de cooperare economic între Muntenegru și Albania în Februarie 2015. De asemenea, statul muntenegrean a derulat negocieri cu 12 țări terțe, dintre care patru sunt state membre. S-a negociat pentru tratate de investiții. Muntenegru continuă să joace un rol active în Acordul Central European de Liber Schimb și este parte a Mecanismului UE pentru Protecția Civilă.

Puncte de dezacord: este nevoie de o apropiere mai mare de acquis a legii pentru controlul exporturilor bunurilor cu dublă utilizare. Capacitatea administrativă și de control trebuie îmbunătățită. Privind acordurile bilaterale cu țările terțe, negocierile cu Rusia, Belarus și Kazahstan în privința protocolului acordului de liberau fost blocate de Rusia după ce Muntenegru a aplicat sancțiunile europene în contextul

[9] Comisia Europeană, *Montenegro 2015 Report,* 2015, http://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2015/20151110_report_montenegro.pdf, accesat în 11.05.2017, p. 62.

anexării ilegale a Crimeei de către Rusia și a evenimentelor din estul Ucrainei. Pentru ajutorul uman și politicile de dezvoltare este nevoie de îmbunătățirea capacității financiare și instituționale. Contribuțiile umanitare s-au făcut în continuare fără un cadru legislativ.

Concluzii: la acest capitol există un nivel bun al pregătirii. S-au făcut progrese, dar nivelul nu este avansat. Pentru comerț și Muntenegru a aderat la Acordul Guvernamental de Achiziții a Organizației Mondiale a Comerțului. Pregătirile pentru dezvoltare și ajutoare umane sunt într-un stadiu incipient. Pentru anul 2016 statul Muntenegru a trebuit: să finalizeze alinierea legislației la acquis pentru exporturile bunurilor cu dublă utilizare, să realizeze un plan de acțiune pentru pregătirile în materie legislativă, aducând acordurile internaționale în conformitate cu normele UE, dar și pentru capacitatea administrativă și control.

Capitolul privind politica externă, de securitate și apărare: statele membre trebuie să realizeze dialogul politic, să-și alinieze legislațiile naționale, să ia parte la acțiunile europene și să aplice sancțiunile stabilite și măsurile restrictive.

Puncte de acord: dialogul politic dintre UE și Muntenegru a continuat. Legat de politica externă și de securitate comună, Muntenegru s-a aliniat în proporție de 100% declarațiilor relevante ale uniunii și deciziilor consiliului. Aceasta include implementarea măsurilor restrictive impuse Rusiei. Legea măsurilor restrictive internaționale a fost adoptată de parlamentul național în decembrie 2014. În martie 2015 parlamentul a adoptat legea pentru ratificarea Convenției privind Securitatea Nucleară. S-a continuat colaborarea cu acele comitete internaționale pentru armele mici și cele albe, incluzându-se scopul strategic european. La cooperarea cu organizațiile internaționale pregătirile sunt în desfășurare pentru aderarea la NATO, în special la reforma sectorului de securitate. Muntenegru a continuat să participe la administrarea crizelor civile și militare, misiuni incluse în politica externă, de securitate și apărare, în special implicându-se în forțele din Atlanta și Mali. A luat parte și operațiunile națiunilor unite, participând în Afganistan în Forța de Asistență Internațională de Securitate. După ce mandatul în Forța de Asistență Internațională de Securitate a luat sfârșit în 2014, ofițerii muntenegreni au continuat să se implice în misiunea suport a NATO.

Puncte de dezacord: legat de acțiunile contra proliferării armelor, nu s-a realizat o implicare totală în controlul exportului internațional și a instrumentelor. În ceea ce privește măsurile de securitate, acordul de securitate UE–Muntenegru continuă să fie pus în aplicare, dar nu într-un mod rapid. Ar trebui să se continue apropierea de normele de securitate ale UE.

Concluzii: Muntenegru are un nivel bun de pregătire. S-au înregistrat unele progrese în ceea ce privește adoptarea legii privind măsurile restrictive internaționale. Muntenegru a continuat să participe în domeniul civil și militar pentru gestionarea

crizelor și să se alinieze la pozițiile relevante ale Uniunii Europene. Dar, nivelul general al acestui capitol este incipient.[10]

Conluzii

La modul general, la final se poate observa la ce nivel de dezvoltare se află acest stat din Balcanii de Vest și se poate estima data la care se va integra.

Ca și concluzii generale privind viitoare integrare a Muntenegrului, se poate observa faptul că majoritatea capitolelor de negociere sunt într-un stadiu incipient, ceea ce reprezintă necesitatea unor noi și susținute eforturi. Pe lângă faptul că statul muntenegrean nu este avansat în acest sens, acesta se confruntă cu noi piedici în calea aderării (atenția UE spre crizele existente), dar poate beneficia de ajutor continuu prin interesul Uniunii de a-și păstra coeziunea și de a nu abandona obiectivul extinderii spre est. Modificările legislative au avut un impact pozitiv a viitoarei dezvoltări a statului studiat.

Data estimativă a integrării este după anul 2020, în condițiile în care UE își va rezolva problemele actuale.

Pentru a se integra, Muntenegru a făcut eforturi, atât prin adoptarea unor măsuri legislative pentru armonizarea cu acquis-ul comunitar, cât și prin diferite proiecte și acțiuni în colaborare cu UE. Încă este nevoie să se dezvolte multe aspecte care în prezent sunt doar în curs de adoptare sau încă neîncepute. Are voință politică pentru aderare, dar în același timp trebuie încă să depună eforturi permanente pentru o apropiere de Uniunea Europeană.

Bibliografie

1. ANDREESCU, Anghel (2016), *„Muntenegru – izvor de securitate în Balcani”,* în Geopolitica, nr. 67, București: Editura Top Form.
2. Comisia Europeană (2015), *Montenegro 2015 Report,* http://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2015/20151110_report_montenegro.pdf, accesat la data de 11.05.2017.
3. De MUNTER, André; Rey, Benjamin (2014), *Balcanii de Vest* http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/ro/displayFtu.html?ftuId=FTU_6.5.2.html, accesat la data de în 10.05.2015.
4. GORIȚĂ, Ciprian (2008), *Negocierile de aderare la Uniunea Europeană,* București: Editura Economică.
5. PUȘCAȘ, Vasile (2013), *EU accession negotiations,*Viena: Hulla & Co Human Dynamics.
6. SCHIOP, Emilia Nicoleta (2016), *Calea spre UE a statului Muntenegru în contextul actual,* în Geopolitica, nr. 67, București: Editura Top Form.

[10] *Ibidem,* pp. 72–73.

II.

ISTORIE

János Fazekas.
Portretul unui politician etnic maghiar din România comunistă

Haynal Pallukács

Abstract

János Fazekas – the Portrait of a Politician of Hungarian Ethnicity in Communist Romania

János Fazekas was a Romanian politician of Hungarian ethnicity during the communist era, who held the highest position in the Party, amongst his Hungarian peers. His political career sky rocketed after his handling of the events unfolding in late 1956 in Transylvania, on account of the Revolution in Hungary. At the highest point of his political career, he was Deputy Prime Minister of the Romanian Government (1975–1982).

The porpoise of this paper is to show – through outlining the portrait of Fazekas, the politician – that his path and decisions were influenced by his ethnicity. At the same time, we aim to show that he himself influenced some decisions, in favor of the Hungarian minority living in Romania. He did so through always honoring his roots and priding himself in his heritage.

Even after his fall from grace in the 1980s, János Fazekas continued to be viewed as the protector of the ethnic minority by the Hungarians in Transylvania, and is remembered as such in their collective memory.

Keywords: *János Fazekas, Romania, Hungarian minority, Communism, Minority policy, Socialist nation.*

În perioada următoare celui de al II-lea Război Mondial, elitele politice și intelectuale ale comunității maghiare din Transilvania s-au străduit să urmărească interesele comunității minoritare din care făceau parte. În vreme ce, în vestul Europei, sfârșitul războiului însemna libertate și pace, în partea de est lucrurile nu evoluau în aceeași direcție. Uniunea Sovietică își extindea puterea și convingerile. Reprezentanții minorităților sperau ca această nouă direcție în care se îndrepta România, împreună cu celelalte state est-europene, să însemne o mai bună colaborare între majoritari și minoritari. Astfel, în concepția lor, etnicii maghiari trebuiau să devină parte din

baza politică a statului, prin colaborare și coabitare cu reprezentanții statului comunist și internaționalist.[1]

În decursul perioadei dintre anii 1945–1989, etnici maghiari au luat parte în viața politică din România. Lucrarea de față se axează pe conturarea portretului politicianului János Fazekas, cel care avea să dețină cea mai înaltă funcție politică deținută de un etnic maghiar în perioada comunistă, cea de viceprim-ministru al Guvernului în anii 1975–1982.[2] Reprezintă un studiu de caz, prin care se urmărește atât evoluția acestui om pe scena politică, cât și modul în care a fost influențat în deciziile și acțiunile sale de etnia sa. În același timp, se are în vedere și modul în care a reușit el să influențeze anumite decizii, în favoarea minorității maghiare.

János Fazekas s-a născut în data de 16 februarie 1926, în localitatea Lupeni, județul Hunedoara, într-o familie de muncitori. La scurt timp, familia s-a mutat în localitatea Cristuru Secuiesc, unde Fazekas avea să urmeze școala. Toate acestea – faptul că s-a născut într-o familie de muncitori, mikrouniversul din Cristuru Secuiesc –, împreună cu emergența mișcării de stânga se vor dovedi a reprezenta elemente definitorii ale caracterului său.[3]

Începând din anul 1944, cariera politică a lui Fazekas a luat avânt. Conform dicționarului *Membrii CC al PCR 1945–1989*, coordonat de Florica Dobre și apărut în 2004, la Editura Enciclopedică, Fazekas a îndeplinit următoarele funcții: instructor regional (1944–1947), instructor al Comitetului Central (1947–1948) și membru al Comitetului Central al Tineretului Progresist, instructor al Comitetului Central al Uniunii Tineretului Muncitoresc (din 1948); membru al Comitetului Central al Uniunii Tineretului Muncitoresc (din 22 mart. 1949–1954); responsabil în cadrul Secretariatului Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român de Secțiile Construcții, Bunuri de Consum, Școli și Gospodărie de Partid ale C.C. al P.M.R., de C.C. al U.T.M. și de Direcția Politică din Ministerul Construcțiilor (7 octombrie 1955–16 ianuarie 1956); responsabil în cadrul Secretariatului C.C. al P.M.R. de Secția Construcții și Secția Bunuri de Consum ale C.C. al P.M.R. și de Comisia pentru problemele naționalităților (din 16 ianuarie 1956); ministrul Industriei Alimentare (25 martie 1961–20 august 1965); vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (21 august 1965–22 martie 1975); ministrul Comerțului Interior (22 martie 1974–29 martie 1980); viceprim-ministru al Guvernului (22 martie 1975–21 mai 1982); membru al Biroului executiv al Guvernului (14 mai 1975–29 martie 1980); membru al biroului

[1] Tamás Lönhárt, „Representing an Ethnic Community in a Communist State: Transylvanian Hungarian Intellectuals between Cohabitation and Resistance”, în *Annals of the University of Bucharest / Political science series,* 16 (2014), 2, p. 56.

[2] Zoltan Novak, „Pártszolgálat és kisebbségi érdekérvényesítés a hatvanas-hetvenes évek Romániájában. Fazekas János példája”, în Bárdi Nándor, Tóth Ágnes (coord.), *Egyén és közösség. Tanulmányok*, Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, Zenta, 2012, p. 368

[3] Zoltán Novák *op. cit.*, p. 368.

Comisiei pentru probleme organizatorice de partid, de stat, ale organizațiilor de masă și obștești a C.C. al Partidului Comunist Român (din 27 martie 1980); președinte al Consiliului de coordonare a producției de larg consum (28 aprilie 1980–21 mai 1982).[4]

În perioada în care a ocupat cea mai înaltă funcție deținută de un politician de etnie maghiară în acea epocă, János Fazekas a avut grijă să își creeze legături, prin conaționali, în diverse instituții și organe de stat și de partid. Totodată, în ascensiunea sa politică, Fazekas s-a folosit de poziția sa în vederea ajutorării etnicilor maghiari. În 1954 intervenția acestuia a făcut posibilă numirea în funcția de instructor CC al PMR al unui profesor de la Institutul de Zootehnică din Arad. Inițial, propunerea a fost respinsă, din cauza faptului că acesta refuzase înainte participarea la o perioadă de studiu în URSS, dar intervenția lui Fazekas a dus la confirmarea ulterioară a numirii în funcție.[5]

Activitatea lui János Fazekas în timpul evenimentelor din Ungaria anului 1956, mai exact în timpul refulării în Transilvania a evenimentelor revoluției, nu a fost caracterizată de spirit revoluționar, ci de loialitate totală față de stat și de partid. Acesta a fost trimis în Regiunea Autonomă Maghiară, zonă considerată sensibilă din punct de vedre politic, ca reprezentant plenipotențiar al Biroului Politic.[6] A fost trimis în cele din urmă în Târgu Mureș, unde trebuia să asigure liniștea și să oprească eventualele manifestări revoluționare. El a relatat următoarele:

> *„După ce la Budapesta manifestația a degenerat în revoluție armată, într-o seară a apărut la mine un general de securitate din București, care mi-a adus o scrisoare secretă. Am deschis plicul, în care am găsit o listă [nomenclator], care conținea numele a o mie de persoane, care erau considerați naționaliști, revizioniști și persoane politice periculoase anti-regim, care trebuiau arestate."*[7]

Conform rememorării lui Fazekas, mărturisire înregistrată la mai mulți ani după evenimentele în cauză, acesta s-a consultat telefonic cu Gheorghe Gheorghiu-Dej, astfel reușind să oprească arestările.[8] Istoricul Stefano Bottoni observă în această relatare o contradicție de mare însemnătate, respectiv cel „între aparatele de securitate, dornice a eradica preventiv orice manifestare, și birocrațiile soft (trimișii CC și

---

4 Florica Dobre (coord.), *Membrii CC al PCR 1945–1989*. Dicționar, București, Editura Enciclopedică, 2004, p. 256.

5 ANIC, fond CC al PCR, Secția economică, dosar 25/1954, f. 244, *apud* Stefano Bottoni, *Transilvania rosie. Comunismul român și problema națională 1944–1965*, Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca, 2010, p. 176.

6 Andreea Andreescu, Lucian Nastasă, Andrea Varga (coord.), *Minorități etnoculturale, mărturii documentare. Maghiarii din România, 1956–1968*, Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală, Cluj-Napoca, 2003, p. 184.

7 Politikatörténeti és Szakszervezeti Levéltár, fond 917, box 16, dosar 6, *apud* Novák Zoltán, *op. cit.*, p. 371.

8 A. Sütő*, Szemet szóért. Dokumentumok, naplójegyzetek*, editura Csokonai, Debrecen, 1993, pp. 87–88, *apud* Stefano Bottoni, *op.cit.*, p. 233.

nomenclaturile regionale) însărcinate a bloca orice semn de dezordine prin mijloace politice".[9]

Din punctul de vedere al partidului, Fazekas și-a îndeplinit sarcinile și a gestionat corespunzător evenimentele din octombrie 1956 din Târgu Mureș. De aceea, i s-au prelungit îndatoririle, pentru a rămâne și a stabiliza și pe termen mai lung situația. Astfel, îl găsim în Târgu Mureș și în luna noiembrie. Acțiunile sale din 1956 au fost privite cu ochi buni atât în cercurile politice, cât și în cele intelectuale.[10] Astfel, acesta a devenit principalul referent al lui Gheorghiu-Dej și mai apoi al lui Ceaușescu în ceea ce privește problema maghiară.[11]

Îl regăsim pe Fazekas în cele ce urmează implicat în cazul lui Áron Márton, episcop romano-catolic. Fazekas este cel care îl convinge pe Márton să renunțe la pelerinajul lung pe care îl începuse ca răspuns la hotărârile și acțiunile autorităților. Pelerinajul episcopului a dus la primirea de către organele de partid a multiplelor sesizări și cereri cu tentă religioasă și culturală, iar la manifestări au participat și membri de partid. Astfel că, pelerinajul și însuși Márton era considerat un factor perturbator periculos. Fazekas s-a deplasat și a discutat cu episcopul în vederea evitării reizbucnirii conflictului dintre regim și ierarhia catolică de limba maghiară. Reușind să-l convingă, Márton s-a întors la Alba Iulia.[12]

János Fazekas nu a fost afectat negativ de procesul de înlocuire a elitelor, produs de venirea la putere al lui Ceaușescu, care în locul cadrelor vechi de partid, a decis să-și apropie persoane noi, loiale lui. Urmând acestui proces, Fazekas a ajuns să fie politicianul de etnie maghiară cu cea mai mare influență și având cea mai înaltă poziție, deținută de un politician etnic maghiar. Prin acțiunile și manifestările sale, acesta a dovedit faptul că își considera naționalitatea ca parte a identității sale politice. Atunci când lua cuvântul la ședințe și adunări populare, János Fazekas nu s-a sfiit niciodată să amintească de originea sa de secui. A fost și este privit ca fiind un protector al minorității în memoria colectivă a maghiarilor din Transilvania, iar această imagine a sa a fost întărită de acțiunile sale publice în anii '60 și '70.[13] Rolul principal pe care acesta îl îndeplinea era cel de mediator. Acesta s-a alăturat șefilor partidului în cazul fiecărei vizite de lucru în care se trecea și prin locuri locuite de populație de etnie maghiară, respectiv a supravegheat, a verificat și a ajutat în înțelegerea și punerea în aplicare a deciziilor și a ordonanțelor partidului, a micilor ajustări aduse ideologiei, ca reprezentant al conducerii centrale.[14]

---

[9] *Ibidem*.
[10] Zoltán Novák, *op. cit.*, p. 371.
[11] Stefano Bottoni, *op. cit*, p. 176.
[12] *Ibidem*, p. 262.
[13] *Ibidem*, p. 176.
[14] Zoltán Novák, *op. cit.,* p. 373.

Fazekas încerca să poarte de grijă minorității maghiare, dar și a tuturor cetățenilor care erau acuzați pe nedrept și el afla acest lucru. Cu ocazia unei ședințe al Comitetului Executiv al CC al PCR, din data de 27 iulie 1967, referindu-se la un caz anume, a sugerat ridicarea nivelului de cunoștințe de cultură generală a tuturor celor care lucrează în domeniul securității. Exemplul dat a fost cel al unor studenți din Cluj, cărora li s-a adus acuzația că ar fi în posesia unor cărți fasciste, deși, sublinia el, „asemenea poezii nu conțineau nimic rău”.[15]

Anul 1968 s-a dovedit a fi un an important în ceea ce privește politicile îndreptate către minoritatea maghiară. Au avut loc trei astfel de evenimente, în cadrul cărora rolul de mediator și susținător a minorității maghiare al lui János Fazakas a fost subliniat:

(1 În februarie 1968 s-a încheiat problema sistemului județean, care a adus în temă și problema minorităților. În loc să se creeze un județ minoritar mare, precum era propunerea inițială al lui Fazekas, s-a decis crearea a două județe, Covasna și Harghita.[16] Denumirea celui din urmă îi aparține lui Fazekas, care l-a propus având în vedere numele unui munte, simbol al zonei respective.[17]

(2) În data de 28 iunie 1968 a avut loc întâlnirea dintre conducerea partidului și reprezentanții intelectualității maghiare. Această întâlnire a avut loc deoarece Nicolae Ceaușescu avea nevoie de susținerea tuturor cetățenilor din România, după ce a condamnat invadarea Cehoslovaciei de către Uniunea Sovietică. La această întâlnire îl regăsim din nou pe Fazekas în rolul său de mediator și consilier. În cadrul acestei întâlniri au fost discutate multe dintre punctele pe care Fazekas le-a menționat deja, într-o scrisoare adresată lui Gheorghe Maurer în acea vară, referitor la problemele populației maghiare.[18]

(3) În noiembrie 1968 s-a format Consiliul Oamenilor Muncii de Naționalitate Maghiară. Această organizație nu a fost creată cu scopul de a proteja drepturile minorităților, ci pentru a asigura susținerea populației de etnie maghiară și în vederea prevenirii unor posibile exploatări a diferențelor dintre naționalități de către Uniunea Sovietică.[19] A fost însă de ajuns să-și atingă scopul, în a oferi minorității maghiare speranța că prin această cale problemele și neajunsurile lor vor fi auzite.

---

[15] Liviu Pleșa, „Cadrele Securității în anul 1968”, în *Caietele CNSAS*, Anul III, nr 1(5)/2010, p. 66.

[16] Filip Sisler, „On the Way to Liberalization: Policy of the Ceaușescu's Regime towards the Hungarian Minority in Romania1965–1968”, în *Prague papers on the history of international relations*, 2/2015, pp. 132–134.

[17] Zoltán Csaba Novák, „Impactul reformei administrative din 1968 asupra politicii PCR față de minoritatea maghiară”, în Olti Ágoston, Gidó Attila (editori), *Minoritatea maghiară în perioada comunistă*, p. 299.

[18] Filip Sisler, *op. cit.*, p. 136.

[19] *Ibidem*, pp. 140–141.

Fazekas avea grijă ca în cuvântările sale și în luările sale de poziție să sublinieze cooperarea dintre majoritari și minoritari, dintre români și maghiari. El credea în principiile socialismului, în ideea că exista o națiune socialistă, din care făceau parte atât cei de etnie maghiară, cât și cei de etnie română. În cuvântarea sa din județul Covasna, anul 1969, acesta a enumerat personalitățile maghiare cu care se mândrea și pe care îi respecta, adăugând la urma cuvântării motivul, respectiv faptul că aceștia ar fi avut de a face cu o consolidare a prieteniei dintre români și maghiari:

„Eu, originar din aceste locuri, mă mândresc cu personalitățile marcante răsărite din mijlocul secuilor. Sunt mândru de Gheorghe Doja, János Apáczai Csere, Kelemen Mikes, Sándor Kőrösi Csoma, János Bolyai Farkas și György Aranka, de generalii revoluționarilor pașoptiști, Sándor Gáll, Áron Gábor, Péter Bod, de martirii János Török, Károly Horváth, József Váradi și Ferenc Bartalis, care au devenit victimele absolutismului habsburgic. Sunt mândru de Farkas Bölöni, Imre Mikó, János Kriza, Balázs Orbán, Elek Benedek, Béla Józsa, László Tompa și de fiecare personalitate care a luptat din toate puterile pentru consolidarea relațiilor de prietenie româno-maghiare."[20]

Odată cu așa-numitele „teze din iulie" din 1971, rolul politic al lui Fazekas s-a schimbat. Acest rol a încetat a fi unul de mediere între două părți, devenind unul unilateral, transmițând superiorilor săi plângerile și neajunsurile populației de etnie maghiară. Acest nou rol i-a fost conferit de fapt prin nerespectarea promisiunilor făcute cu privire la populația maghiară și de lipsa de umplere de sens (declarată, de altfel) a drepturilor minorităților.[21] În același an, Fazekas a primit o scrisoare de la un grup de maramureșeni maghiari, care se plângeau de faptul că organele locale ale partidului nu le permit să cânte în corul pe care l-au constituit, acuzându-i de separatism. Fazekas a înaintat plângerea către Ceaușescu, scriindu-i și despre importanța culturii maghiare.[22]

János Fazekas, la fel ca mulți alți politicieni din epocă, a jucat și rolul de patron pentru unii etnici maghiari. A primit multe feluri de cereri, unele de exemplu legate de procurarea de mașini:

„Anul trecut, cu ocazia excursiei din Izvoru Crișului am menționat faptul că aș dori să-mi schimb din nou mașina avariată în accident. Până acum nu a fost oportun,

[20] Proces verbal la conferința extraordinare al organizației de partid din județul Covasna la 13 iulie 1969. Arhivele Naționale Române Direcția Județeană Covasna, (ANRDJC), fond Comitetul Județean de Partid Covasna (CJPC), dos. 1969/1, *apud* Zoltán Csaba Novák, „Ideologie și politică: Elitele intelectuale ale minorităților naționale și regimul Ceaușescu între anii 1968–1971", în *Intelectualii: Ideologii și destin politic*, Cornel Sigmirean (coord.), Ed. Arhipelag XXI, Tîrgu-Mureș, 2015, pp. 347–348.

[21] Zoltán Novák, „Pártszolgálat és kisebbségi érdekérvényesítés..., p. 376.

[22] *Ibidem*.

deoarece nu am avut pe ce să schimb, dar acum am văzut că aici în Cluj au apărut mașinile Fiat 125."[23]

La fel i-a scris și un fost coleg de clasă, care se plângea că este al șaptelea an de când își dorește să își schimbe mașina și că și-ar dori o Dacia 1310. Fazekas a primit însă și cereri care aveau legătură cu probleme mai serioase. În 1970 scriitorul János Szász i s-a adresat în vederea transmiterii unor plângeri către Ceaușescu și Maurer, referitor la faptul că a fost bătut pe stradă și la insultele de care are parte în cadrul Uniunii Scriitorilor.[24] Acesta era de fapt o parte din mecanismul unui sistem clientelar format în jurul lui Fazekas, prin intermediul căruia bunuri materiale li se împărțeau unor funcționari de partid și intelectuali care nu cauzau probleme. În cadrul aceluiași sistem, chiar și unii foști deținuți, opozanți ai regimului, au fost reintegrați profesional, uneori chiar politic, la intervenția acestuia.[25]

La începutul anilor 1980 a căzut în dizgrație, nefiind de acord cu cultul personalității al cuplului și familiei Ceaușescu. În anul 1984 a fost pensionat pe motiv de boală. Din documentele sale reiese faptul că încă din anul 1981 situația sa s-a degradat considerabil. Într-o scrisoare adresată lui Ceaușescu, în iarna acelui an, Fazekas îi relata acestuia faptul că de zece zile nu ar mai avea căldură în locuință și că ar dori să se mute undeva, într-un apartament mai mic, unde și costurile ar fi mai mici.[26]

Odată cu schimbările tot mai drastice în cadrul regimului începând din anii '80, János Fazekas a început să critice aspru regimul. Acesta a trimis necontenit plângeri adresate lui Ceaușescu, referitor la toate problemele minorității maghiare, probleme care s-au accentuat din ce în ce mai tare. Prin această cale dorea să transmită nemulțumirile populației maghiare și neajunsurile politicilor referitoare la aceștia, variind de la cultură la învățământ, discriminare sau probleme legate de posibilitatea de a folosi limba maternă. Fazekas nu a fost singurul care s-a radicalizat în ceea ce privește regimul lui Ceaușescu. Multe elite politice și intelectuale, mai ales de etnie maghiară, au parcurs același proces.[27] Răspunsul conducerii partidului a fost încercarea reușită de a-l marginaliza, de a-l izola pe Fazekas:

„Încearcă să mă izoleze complet, ceea ce le reușește aproape în totalitate, nu publică nimic din scrierile și lucrările mele, îmi îngreunează munca pe toate planurile. Ce aș putea să fac? Încerc să rămân om în marea dezumanizare. Doar munca asiduă mă mai ține în viață. Mă strădui să scriu cât mai mult despre experiențele mele,

[23] *Ibidem,* pp. 378–379.
[24] *Ibidem*, p. 379.
[25] Stefano Bottoni, *op. cit.*, p. 176.
[26] Politikatörténeti és Szakszervezeti Levéltár, fond 917, box 4, *apud* Zoltán Csaba Novák, *Holtvágányon. A Ceaușescu korszak magyarságpolitikája II. 1974–1989*, editura Pro Print, Miercurea Ciuc, 2017, p. 105.
[27] *Ibidem*, p. 106.

pentru că tot va fi destul socialism și democrație, când și scrierile mele vor vedea tiparul.”[28]

Astfel îi scria în vara anului 1987 lui János Berecz, membru al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Socialist din Ungaria. Încercările de a opri criticile și plângerile continue ale lui Fazekas nu s-au limitat însă la încercarea de a-l izola. Acesta a fost de asemenea ținta unor tentative de intimidare. În primăvara anului 1989 a primit o scrisoare de amenințare. În această scrisoare i se cerea lui Fazekas să înceteze acțiunile sale pe care autorul scrisorii le categoriza ca fiind îndreptate împotriva românilor. În caz contrar, era amenințat cu consecințe nefaste pentru el și familia lui. Scrisoarea părea să fi fost trimisă din Franța, deși nu avea timbrul statului Francez.[29]

Încă din decembrie 1986 Fazekas a trimis cereri de ajutor către cele mai înalte poziții ale statului maghiar. Acesta, în numele tuturor maghiarilor din Transilvania, a cerut ajutorul lui János Kádár. Fazekas l-a rugat să facă mai multe în vederea ajutorării maghiarilor, pentru ca mai puțini să ajungă după gratii sau chiar să moară în România, „pentru simplul fapt că nu doresc să se dezică de naționalitatea lor, pentru că se simt parte a națiunii maghiare”.[30] Din aceeași scrisoare aflăm și faptul că au fost trimise mai multe scrisori, uneori colete întregi cu documentație pe această temă, documente care Fazekas crede că nu ar fi ajuns încă la Kádár. Astfel, acesta îi cere lui să studieze documentele trimise și să găsească modalitatea corectă de a rezolva situația.

După căderea regimului comunist Fazekas nu a renunțat la ideile și convingerile sale. Era convins de faptul că adevărata cale era cea socialistă, dar el credea într-un socialism mai democratic. Ultimii ani din viață și i-a petrecut la Budapesta, ca cercetător invitat al Magyar Tudományos Akadémia (Academiei Maghiare de Științe).

În lucrarea de față s-a pornit de la premisa conform căreia politicianul János Fazekas a fost influențat în deciziile sale de etnia sa. Aceasta este confirmată de faptul că acesta s-a mândrit cu faptul că face parte din populația maghiară minoritară și în exemplele date, acesta s-a străduit să ajute comunitatea din care făcea parte. Rolul său primordial în cadrul partidului, cel de mediere, i-a oferit posibilitatea de a-și exercita influența în cazul unor decizii care îi priveau pe etnicii maghiari. Personalitatea politică a acestuia prezintă o dualitate interesantă. Loialitatea lui față de partid, de stat și de regim se îmbina cu o personalitate care făcea ca naționalitatea sa să devină parte a identității sale politice. Fazekas a fost decorat de mai multe ori

[28] Idem, „Pártszolgálat és kisebbségi érdekérvényesítés..., p. 379.
[29] Idem, *Holtvágányon...*, pp. 106–107.
[30] Idem, „Pártszolgálat és kisebbségi érdekérvényesítés..., p. 379.

de-a lungul carierei sale politice.[31] Acesta a fost un om apreciat de organele de stat și de partid (până în anii ’80), dar și de cei care se manifestau împotriva acestora.

János Fazekas rămâne în continuare în memoria colectivă a maghiarilor din Transilvania ca fiind un apărător al intereselor lor, un politician care s-a mândrit cu originea sa de secui-maghiar și a încercat să ajute în continuare, chiar și după ce a fost marginalizat de partid.

Bibliografie

1. ANDREESCU Andreea, NASTASĂ Lucian, VARGA Andrea (coord.), *Minorități etno-culturale, mărturii documentare. Maghiarii din România, 1956–1968*, Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală, Cluj-Napoca, 2003.
2. BOTTONI Stefano, *Transilvania rosie. Comunismul român și problema națională 1944–1965*, Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca, 2010.
3. DOBRE Florica (coord.), *Membrii CC al PCR 1945–1989*. Dicționar, București, Editura Enciclopedică, 2004.
4. LÖNHÁRT Tamás: Representing an Ethnic Community in a Communist State: Transylvanian Hungarian Intellectuals between Cohabitation and Resistance. In: Annals of the University of Bucharest / Political science series 16 (2014), 2, p. 56. pp. 55–77.
5. NOVÁK Zoltán Csaba, *Holtvágányon. A Ceaușescu korszak magyarságpolitikája II. 1974–1989*, editura Pro Print, Miercurea Ciuc, 2017.
6. IDEM, „Ideologie și politică: elitele intelectuale ale minorităților naționale și Regimul Ceaușescu între anii 1968–1971”, în *Intelectualii: Ideologii și destin politic*, Cornel Sigmirean (coord.), Ed. Arhipelag XXI, Tîrgu-Mureș, 2015, pp. 345–371.
7. IDEM, „Impactul reformei administrative din 1968 asupra politicii PCR față de minoritatea maghiară”, în Olti Ágoston, Gidó Attila (editori), *Minoritatea maghiară în perioada comunistă*, pp. 291–322.
8. IDEM, „Pártszolgálat és kisebbségi érdekérvényesítés a hatvanas-hetvenes évek Romániájában. Fazekas János példája”, în Bárdi Nándor, Tóth Ágnes (coord.), Egyén és közösség. Tanulmányok, Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, Zenta, 2012, pp. 363–383.
9. PLEȘA Liviu, „Cadrele Securității în anul 1968”, în Caietele CNSAS, Anul III, nr 1(5)/2010, pp. 61–81.
10. SISLER Filip, „On the Way to Liberalization: Policy of the Ceaușescu’s Regime towards the Hungarian Minority in Romania1965–1968”, în *Prague papers on the history of international relations*, 2/2015, pp. 127–143.

[31] „Ordinul Muncii“ clasa a III-a (1948), clasa I (1964); Ordinul „Apãrarea Patriei“ clasa a II-a (1958); Ordinul „23 August“ clasa a IV-a (1959), clasa a II-a (1974), clasa I (1976); Ordinul „Tudor Vladimirescu“ clasa a II-a (1966); Titlul de „Erou al Muncii Socialiste“ și Medalia de Aur „Secera și Ciocanul“(1971). Florica Dobre (coord.), *loc. cit.*

Regina Ana a României și „filiera daneză”

Ioan-Claudiu PĂDUREAN

Abstract

Queen Anne of Romania and the “Danish route”

A series of unpublished documents from the Rațiu Archive in London show how the Royal Family of Romania, especially Queen Anne, together with the World Union of Free Romanians, led by Ion Rațiu, intervened to save one of the main routes used by refugees Romanians who wanted to escape from the Communist camp. The route should have been closed as a result of the Copenhagen government's decision to introduce visas for Romanians. This study shows how the members of the Romanian Royal House used diplomacy and also family relationships to save hundreds of lives.

Cuvinte-cheie: *Regina Ana, filiera daneză, refugiați, Ion Rațiu, exil, comunism.*

Introducere

În perioada exilului, Familia Regală a României a reprezentat una dintre cele mai importante instituții naționale. Chiar alungat din țară, Regele Mihai I al României își purta cu sine suveranitatea în exil, o suveranitate neafectată de evenimentele cotidiene, conform principiului „Nullum tempus currit contra regem”[1]. Lui i s-a alăturat, încă din primele zile ale exilului, ceea ce avea să fie Majestatea Sa Regina Ana a României. Este vorba de o Regină care nu a domnit efectiv asupra țării sale și nici nu i-a fost permis să o viziteze vreme o jumătate de secol. Însă Regina Ana a făcut totul pentru a salva țara sa, pe care nu o cunoștea decât din amintirile Regelui său. Această lucrare își dorește să arate un demers ignorat de cei care au studiat faptele și viața Reginei Ana, dar care a dus la salvarea a mii de români refugiați în Occident. Am descoperit documente inedite într-o arhivă românească din Londra, foarte puțin cercetată până acum, pe care le-am coroborat cu informații deja publicate în România. Demersurile Regine Ana a României ca, de altfel, toate demersurile asumate de membrii Familiei Regale în exil, au avut rolul de a suplini lipsa unui stat legitim, care fusese înlocuit cu o grupare nelegitimă[2].

---

1 Ernst H. Kantorowicz, *Celedouăcorpuri ale Regelui,* Iași, EdituraPolirom, 2014, p. 155

2 ASR Principele Radu al România în dialog cu Nicolae Drăgușin, *Altfel. Legământul noii generații regale,* Iași, EdituraPolirom, 2009, p. 171.

Regina României

Majestatea Sa Regina Ana a României a fost una dintre personalitățile exilului românesc. Este vorba de o Regină care, din cauza faptului că tăvălugul sovietic a schimbat cu forța istoria Europei Centrale și de Est, nu a apucat să domnească asupra țării sale. Însă și-a asumat, întreaga viață, datoria de Regină, chiar dacă în anii îndelungați ai exilului, așa cum îi mărturisea ea însăși Alteței Sale Regale Principelui Radu al României, nu avea speranța că România va fi vreodată liberă[3]. Regina Ana a României a purtat acest titlu în virtutea milenarei tradiții bizantine, ca soție a Majestății Sale Regelui Mihai I al României, cu care s-a căsătorit în 1948. Din acel moment, Ana, născută Principesă de Bourbon-Parma, a schimbat predicatul de Alteță Regală cu acela de Majestate, a primit titlul de Regină și a devenit româncă. Toate aceste lucruri s-au petrecut pentru că Regele Mihai I al României și-a purtat cu el regalitatea în exil, și, totodată a purtat și va purta Coroana perpetuă, imaterială și invizibilă[4]. Rolul Reginei Ana a României în cadrul exilului românesc nu s-a rezumat la a fi consoarta Regelui. Nu a fost doar cea care i-a stat alături lui Mihai I al României în cele mai grele momente și care i-a dăruit cinci fiice. Regina Ana nu a fost doar cea care, în vremuri nespus de grele, își asuma și rolul de secretară a Majestății Sale, îl asista pe Rege atunci când, în condiții improvizate, înregistra pe bandă de magnetofon mesajele destinate românilor, care erau difuzate apoi de radiourile occidentale cu emisiuni în limba română și nu a fost doar femeia care a muncit cu mâinile și cu mintea pentru a-și susține familia și pentru a-l ajuta pe Rege să își onoreze rolul istoric. Ana a României a jucat pe cont propriu un important rol istoric. Ca într-o scenă inspirată de filmul Lista lui Schindler, ea a reușit să salveze una dintre cele mai importante filiere prin care românii reușeau să evadeze din „paradisul” comunist și să se refugieze în lumea liberă. Mii de români care s-au refugiat în Occident în anii 1980 îi datorează Reginei Ana a României libertatea și, poate, și viața. Este vorba de filiera daneză.

Însă, pentru a înțelege rolul istoric al Reginei Ana, ar trebui să îi înțelegem biografia.

O biografie exemplară

Viața Anei a României este cu totul ieșită din tiparele poveștilor cu prinți și cu prințese. Ea a venit pe lume în 18 septembrie 1923, în familia Principelui Rene de Bourbon-Parma și a Principesei Margaret a Danemarcei. Copilăria sa a fost una liniștită.

---

3 Alteța Sa Regală Principele Radu al României, *Ana a României. Un război, un exil, o viață,* București, Editura Humanitas, 2008, p. 146.

4 Andrei Muraru, *„Regele nu moare niciodată”. Un răspuns pentru cei ”mândri că suntem români* în volumul colectiv *Ana, Regina,* coordonat de Alexandru Muraru, București, Editura Curtea Veche, p. 155.

Însă, în anul 1939, familia Anei de Bourbon-Parma avea să se confrunte cu dramele Celui de-al Doilea Război Mondial. Franța, țara natală a Anei de Bourbon-Parma, a intrat în război împotriva Germaniei naziste. Naziștii au invadat și țara mamei Anei de Bourbon-Parma, Danemarca. Familia viitoarei Regine a României a fost nevoită să se refugieze din calea tancurilor naziste, mai întâi în Spania, apoi în Portugalia, și, în fine, în Statele Unite ale Americii. Acolo, Principesa Ana a urmat cursurile unei școli de artă și, în paralel, pentru a se putea întreține, a lucrat ca vânzătoare. În 1943, când a împlinit vârsta de 20 de ani, a decis să se înroleze în Forțele Franceze Libere, conduse de generalul Charles de Gaulle și să lupte împotriva naziștilor care îi cotropiseră țara. În septembrie 1943, Ana de Bourbon-Parma a traversat Atlanticul și a ajuns în Africa de Nord. Acolo, Principesa Ana a învățat cum să îi îngrijească pe răniți și cum să conducă ambulanțe. În Maroc și Algeria nu a avut parte de misiuni, însă a „recuperat” în Europa. Pentru devotamentul și eroismul din timpul războiului, Principesa Ana de Bourbon-Parma a primit Crucea de Război franceză. În 1947, Ana de Bourbon-Parma l-a cunoscut pe Mihai I la Londra, unde Regele României venise pentru a participa la nunta Principesei Elisabeta, azi Regina Elisabeta a II-a a Marii Britanii. Cei doi tineri s-au logodit în Marea Britanie. În condiții normale, nunta ar fi trebuit să aibă loc în România, însă Regele Mihai I a fost silit de comuniști să abdice în 30 decembrie 1947. În aceste condiții, Regele Paul al Greciei, fratele Reginei-Mamă Elena a României, care cunoscuse și el tristețea exilului, l-a invitat pe nepotul său la Atena, unde a fost oficiată ceremonia religioasă a cununiei în ritul bizantin[5]. Din 1948 și până când s-a stins din viață, în 2016, Regina Ana a României a rămas cel mai credincios soldat al Regelui Mihai I, după cum se exprima ASR Principele Radu al României într-un discurs public.

Curajul, caracterul de neînfrânt și faptul că a trecut prin trauma exilului sunt factorii psihologici care explică implicarea Reginei Ana a României în salvarea filierei daneze prin care mii de români au reușit să se refugieze în Occident. Modestia și discreția care au caracterizat-o explică de ce nu a vorbit niciodată public despre acest lucru. Avea însă să o facă unul dintre liderii marcanți ai exilului democratic românesc, Ion Rațiu, președintele Uniunii Mondiale a Românilor Liberi, și, totodată, unul dintre cei mai apropiați colaboratori ai Regelui Mihai I, mai ales în ultima perioadă a exilului.

[5] Claudiu Pădurean, *Portret. Ana, Regina-Soldat a României: ”Ştiam să demontez și să montez la loc o mașină”,* în volumul colectiv *Ana, Regina* (ed.) Alexandru Muraru, București, Editura Curtea Veche, 2016, p. 61

Cum funcționa filiera daneză

Într-un interviu difuzat în cadrul emisiunii Actualitatea Românească de la postul Radio Europa Liberă din anul 1987, Ion Rațiu arăta modul în care s-au petrecut lucrurile. Înregistrarea acestei emisiuni a fost găsită de autorul articolului în Arhiva Ion Rațiu de la Romanian Cultural Centre din Londra. Ion Rațiu descria modul în care mii de români evadau din România lui Nicolae Ceaușescu, în care viața de zi de zi devenise un coșmar, iar drepturile și libertățile cetățenești lipseau cu desăvârșire. Concret, acești români solicitau permisiunea să viziteze Ungaria, o țară care făcea parte din lagărul socialist, dar care, în anii 1980, cunoștea o variantă mult mai relaxată a comunismului, așa-numitul gulyas-comunism. Ajunși la Budapesta, uneori cu ultimii lor bani, românii își cumpărau un bilet de avion pe ruta Budapesta–Copenhaga, pentru că Danemarca era una dintre puținele țări occidentale care nu cereau viză de intrare pentru români. Ajunși în capitala Regatului Danemarcei, românii cereau imediat azil politic. Numărul lor crescuse atât de mult încât Guvernul danez dorea să introducă vize de intrare, să respingă cererile de azil politic și să îi trimită pe români înapoi, unde pe mulți dintre ei îi așteptau ani grei de închisoare, tortura sau chiar moartea. Între timp, românii care așteptau biletele de avion salvatoare spre Budapesta se confruntau cu o situație de mizerie. De aceea, Uniunea Mondială a Românilor Liberi a decis să mobilizeze resursele exilului democratic românesc pentru a-i ajuta pe acești oameni. Interviul acordat de Ion Rațiu postului Europa Liberă este elocvent. „Ungaria nefiind o semnatară a Convenției Națiunilor Unite din 1951, Ungaria nu dă în mod automat acestor refugiați azil politic. Și din această cauză este un cerc vicios. Nu pot să aibă viză de ieșire fără azil politic și nu pot să aibă azil politic fără viză. Și acuma, să nu se iasă, bineînțeles, din rigoarea, să zic așa, legalistică, am intervenit la diferitele guverne ca să obținem acceptarea unora dintre acești refugiați și să se facă o intervenție directă față de Guvernul maghiar, ca ei să dea o măsură legalistică, care să poată să legalizeze situația lor la Budapesta. Dar între timp ne ocupăm de ei, bineînțeles, ca să îi ținem în viață. Am făcut deja șapte transporturi, mari transporturi de camioane pline de bunuri: haine, alimente, medicamente... Și acuma pregătim al optulea transport", a spus Ion Rațiu[6]. Unii dintre românii din Ungaria puteau să treacă frontiera cu Austria și, de acolo, să plece mai departe în alte țări occidentale. Însă filiera daneză rămânea esențială pentru salvarea transfugilor români.

„Am plecat la Viena acum două săptămâni, am stat acolo patru zile, am fost la Gelsenskirkchen, am fost la celelalte pensioane unde sunt repartizați după această perioadă românii care au trecut deja prin carantina inițială. Dar de acolo m-am dus la Copenhaga și acolo am făcut intervenția cea mare. Pentru că întâmplarea a făcut:

[6] Interviu acordat de Ion Rațiu postului Europa Liberă și difuzat în emisiunea Actualitatea Românească, 1987.

acești români au descoperit că puteau să plece în Copenhaga din Ungaria fără viză, atâta vreme cât aveau un bilet dus-întors. Și atunci, săracii oameni au vândut tot ce au putut, deși nu aveau nici o putință să se întoarcă, au făcut tot ceea ce au putut ca să își poată cumpăra un bilet dus-întors la Copenhaga. Când au ajuns la Copenhaga, și-au cerut imediat azil politic. Or, acest azil politic n-a fost acordat. Guvernul danez a trimis o comisie la Budapesta și, în general, în Ungaria, ca să cerceteze situația de acolo. Această comisie, din nefericire, a venit, s-a întors la Copenhaga și a făcut un raport în care spunea că Ungaria este o țară certă, o țară sigură, o țară în care li se asigură toate drepturile umane, cu excepția azilului politic. Dar, din moment ce ei vor să se stabilească în Ungaria, vor primi și acest azil politic... Asta este concluzia acestei comisii a guvernului danez. Și atuncea pentru acest lucru m-am dus la Copenhaga. Am vizitat, în primul rând, marele câmp de la Oolog, din Jutland, unde sunt vreo o sută și ceva de refugiați români, și pe urmă am văzut celelalte trei mari din jurul Copenhagei...”[7], spunea Ion Rațiu, care adăuga că, la acea dată, existau aproximativ 300 de refugiați români în Danemarca. În același interviu, Ion Rațiu continua să pledeze pentru rezolvarea cât mai grabnică a statutului legal al acestor refugiați români. „Și acuma problema se pune: trebuie să convingem acești oameni că refugiații români sunt autentici refugiați politici, nu sunt refugiați economici și prin acești oameni mă refer la Guvernul danez. Am avut o satisfacție mare, am avut o conferință de presă – toate marile ziare, cele cinci – toate au scris despre situația românilor foarte favorabil. Deci am depus o scrisoare la primul ministru, am intervenit la Ministerul de Externe, deci am toate speranțele că această problemă va fi soluționată favorabil cazului României, cel puțin pentru românii care deocamdată se și află în Danemarca. Da, dar din nefericire, această portiță s-a închis. De când și-au dat seama că românii vin în număr mare pe această cale, acuma ei cer o viză de intrare și atuncea, bineînțeles, este mult mai greu”, a adăugat Ion Rațiu.[8] Mai mult, Ion Rațiu depunea eforturi pentru a convinge guvernele occidentale să îi primească pe transfugii români aflați în Danemarca. El a apelat inclusiv la autoritățile din Australia. Însă răspunsurile favorabile din partea guvernelor occidentale contactate întârziau, iar situația românilor din Danemarca devenea disperată, pe măsură ce se contura tot mai clar perspectiva expulzării lor în România.

O intervenție salvatoare

În acele momente a avut loc intervenția salvatoare a Reginei Ana a României. La solicitarea lui Ion Rațiu, Regina Ana a intervenit pe lângă rudele sale din Familia

[7] *Ibidem.*
[8] *Ibidem*

Regală a Danemarcei, cu care era înrudită atât direct, prin mama sa, Principesa Margaret a Danemarcei, cât și prin alianță, prin intermediul mamei Regelui Mihai I, Regina-Mamă Elena a României, născută Principesă a Greciei și Danemarcei. Regina Ana a României a pledat cu energie cauza românilor refugiați în Danemarca, iar în cele din urmă a avut succes, după cum demonstrează două scrisori inedite, pe care i le-a trimis Ion Rațiu, și care au fost descoperite în Arhiva Ion Rațiu din Londra:

„16 aprilie 1989

Majestății Sale Reginei Ana a României, Versoix

Doamnă,

A fost o zi a bucuriei pentru întreaga națiune română, de la Rege și Regină, până la cel mai umil dintre ei.

Demonstrând disciplină, comportament civilizat și, mai presus de toate, unitate, eforturile noastre unite au avut succes în a convinge guvernul danez că dosarul refugiaților noștri a fost unul care să merite atenția sa. În spiritul adevărat al tradiției lor umanitare de neegalat, poporul danez ne-a arătat o mare simpatie și, astfel, guvernanții au decis să renunțe la decizia lor și au acceptat să ofere compatrioților noștri o casă permanentă în Danemarca. Putem spune cu adevărat că rugăciunile noastre au fost auzite!

Este, de asemenea, plăcuta mea îndatorire să informez pe Majestatea Voastră că românii din Danemarca au făcut primul pas pentru a se organiza și de a oferi onoare și mândrie faptului de a fi român.

Rămân al Majestății Voastre umil supus,

Ion Rațiu”, se încheia prima scrisoare. În cea de-a doua scrisoare, președintele Uniunii Mondiale a Românilor Liberi o informa pe Regina Ana a României că a decis să informeze publicul românesc, prin intermediul ziarului Românul Liber, pe care Ion Rațiu îl edita la Londra, despre demersurile regale în favoarea românilor refugiați în Danemarca.

„28 aprilie 1989

Majestății Sale Reginei Ana a României, Versoix, Elveția

Doamnă,

Permiteți-mi, Majestatea Voastră, să vă trimit, personal, referința pe care am făcut-o în ziarul nostru la scrisoarea pe care ați scris-o cu grație M.S. Reginei Margareta a Danemarcei.

Sper sincer că veți aproba maniera în care am prezentat acest eveniment cititorilor români.

Rămân al Majestății Voastre umil supus,

Ion Rațiu

Președinte UMRL”.

UNIUNEA MONDIALĂ A ROMÂNILOR LIBERI

The World Union of Free Romanians Union Mondiale des Roumains Libres Welt Verband der Freien Rum:

File → King Michael

To Her Majesty
Queen Anne of Romania
Versoix

16th April 1989

Ma'am

It was a day of rejoicing for the entire Romanian nation, from King and Queen to the most humble of us all.

Demonstrating discipline, civilised behaviour and, above all, unity, our joint efforts succeeded in persuading the Danish government that our refugees' case was a deserving one. True to their unequalled humanitarian tradition, the Danish people showed us great sympathy and, then, the government finally reversed their decision and accepted to give our compatriots a permanent home in Denmark. We can truly say that our prayers were answered !

It is also my pleasant duty to inform Your Majesty that the Romanians in Denmark have taken the first step to organise themselves and thus bring honour and pride to being a Romanian.

I remain Your Majesty's humble servant,

Ion Ratiu
President

Președinte: Ion RAȚIU
54-62 Regent Street
London W1R 5PJ England
Tel. 01-439 4052 Fax 01-437 5908

Secretar general: Doru NOVACOVICI
B.P. 90
94003 Créteil Cédex France

UNIUNEA MONDIALĂ A ROMÂNILOR LIBERI

The World Union of Free Romanians Union Mondiale des Roumains Libres Welt Verband der Freien

File => Regele Mihai

To Her Majesty
Queen Anne of Romania
Versoix
Switzerland

28 April 1989

Ma'am,

Permit me, Your Majesty, to send you, personally, the reference we made in our newspaper to the letter you graciously wrote to H.M. Queen Margareta of Denmark.

I sincerely hope that you approve of the way we presented the event to our Romanian readers.

I remain Your Majesty's obedient servant,

Ion Ratiu

Ion Ratiu
President WUFR

Președinte: Ion RAȚIU
54-62 Regent Street
London W1R 5PJ G.B.
01-439 4052

Secretar general: Doru NOVACOVICI
B.P 90
94003 Créteil Cédex France

Printre cei care au fost salvați datorită demersurilor Reginei Ana a României se numără mari personalități ale culturii românești și europene. Marele muzician Marin Petrache Pechea a fugit din România în anul 1986. În contumacie, el fusese condamnat la șapte ani de închisoare. Dacă ar fi fost aruncat într-o temniță comunistă, nimeni nu garantează că nu ar fi cunoscut soarta dizidentului Gheorghe Ursu. O altă personalitate care a scăpat din România pe filiera daneză este clujeanul Nicolae Matei, primul traducător al poetului George Bacovia în limba daneză. El a ajuns în Danemarca în anul 1985. Inițial, cererea sa de azil politic a fost respinsă. A declarat recurs și, în cele din urmă, autoritățile de la Copenhaga au acceptat să îi acorde azil. O a treia figură memorabilă care a folosit filiera daneză a fost jurnalistul și scriitorul Victor Frunză. Fost redactor al Radio România și al TVR, apoi lector la Academia „Ștefan Gheorghiu", în anul 1974 el a publicat în presa occidentală, prin intermediul agenției de presă Reuters, o scrisoare critică la adresa dictaturii comuniste. În 1980, Victor Frunză a ajuns în Danemarca. A început să colaboreze cu postul de radio Europa Liberă și a continuat să denunțe ororile comunismului. De asemenea, a înființat editura Nord, unde a publicat cărți ale personalităților românești din exil.

Pentru acești oameni, la fel ca pentru alte mii de români care au folosit filiera daneză, intervenția Reginei Ana a României a fost providențială. De aceea, ea merită un loc de onoare în istoria țării pe care a iubit-o nespus, România.

Bibliografie

1. KANTOROWICZ, Ernst H., *Cele două corpuri ale Regelui,* Iași, Editura Polirom, 2014.
2. Radu al ROMÂNIEI, Principe, în dialog cu Drăgușin, Nicolae *Altfel. Legământul noii generații regale,* Iași, Editura Polirom, 2009.
3. Radu al ROMÂNIEI, Principe, *Ana a României. Un război, un exil, o viață,* București, Editura Humanitas, 2008
4. MURARU, Andrei, *„Regele nu moare niciodată". Un răspuns pentru cei „mândri că sunt români",* articol publicat în volumul colectiv *Ana, Regina,* coordonat de Muraru, Alexandru, București, Editura Curtea Veche, 2016.
5. PĂDUREAN, Claudiu, *Portret. Ana, Regina-Soldat a României: „Știam să demontez și să montez la loc o mașină",* articol publicat în volumul colectiv *Ana, Regina* coordonat de Muraru, Alexandru, București, Editura Curtea Veche, 2016.
6. RAȚIU, Ion, Interviu acordat postului Radio Europa Liberă, emisiunea *Actualitatea românească,* Munchen, 1987.
7. IDEM, Scrisoare către Ana a României, Regina, Londra, 1989.
8. IDEM, Scrisoare 2 către Ana a României, Regina, Londra, 1989.

Caracteristici ale elitei comuniste românești în spațiul politic

Roxana Ioana Plic (Suciu)

Abstract

Characteristics of the Romanian Communist Elite in the Political Space
The article addresses the characteristics of the Romanian communist elites in the political space. In the first part of the article, the „elite" is defined as, after Pareto, a class formed „of those who have the highest hints in the branch in which they operate." Also in the first part of the article there is a classification of elites, which divides elites into unified elites, unified ideological elites and unified consensual elite. The article argues that the interest of the Romanian communist elites was essential in the democratization of Romania. Communist elites also reconfigured, monopolized political and economic power. In conclusion, if Communist elites did not find any interest in liberalization, in private ownership, in the movement of the captain, the transition to democracy would probably have occurred in other circumstances.

Keywords: *elite, communism, ideology, political regime.*

Definirea elitei

Elita este o clasă formată „din cei care au indicii cei mai ridicați în ramura în care-și desfășoară activitatea", divizată la rândul ei în „elita guvernamentală", cu rol important în guvernare și „elita nonguvernamentală". Întreaga populație societală este împărțită de Pareto în trei grupe. „Avem deci două pături în populație: 1. pătura sau stratul inferior, clasa străină elitei; 2. pătura sau stratul superior, elita, care se divizează în două: a) elita guvernamentală și b) elita nonguvernamentală"[1]. Sintetizând aceste afirmații, I. Bădescu ajunge la concluzia potrivit căreia întreaga sociologie a elitei împărtășește teza că elita este făuritoare a istoriei, iar masa suportă actul guvernării, manipularea și violența elitei"[2].

Membrii elitei politice nu au o bază socială largă de recrutare, șanse de accedere în clasa conducătoare având doar un grup social restrâns.

R. Michels descrie elita (oligarhia) ca având conștiință de grup și coeziune în apărarea propriilor interese legate de păstrarea puterii.

---

1 Ilie Badescu, *Sociologia eminesciană*, Galati, Editura Porto-Franco, 1994, p. 135–137
2 *Ibidem.*, p. 140

Elitele naționale sunt considerate a fi „persoanele care sunt capabile, în virtutea pozițiilor lor de autoritate în organizații de putere și mișcări de orice alt tip, să afecteze rezultatele politice naționale în mod regulat și substanțial". Din elită fac parte deținătorii pozițiilor de vârf din sectoarele politic, economic (al afacerilor), militar, sindical, mass-media, religios și academic[3]. Accentul este mutat de la caracteristicile psihologice ale indivizilor, cum sunt indicii de excelență Pareto, la pozițiile pe care le dețin indivizii din elită în structurile de putere și capacitatea acestora de a influența semnificativ jocul politic național. Suntem mai aproape de C.W. Mills, pentru care elita puterii poate fi definită „în termeni ai mijloacelor puterii, ca fiind cei care ocupă posturile de comandă"[4]. Dar, la Higley și Burton, pe lângă fracțiunile puterii (establishment fractions) în elită sunt incluse și fracțiunile opuse, care nu fac parte din structurile puterii (counterelite fractions). Este un element semnificativ, de care trebuie ținut seama, întrucât gradul de integrare sau de dezbinare al elitei este analizat prin luarea în calcul a relațiilor dintre toate aceste grupări.

Tipologia elitelor

Structura elitei, pe baza căreia este clădită tipologia elitelor naționale, este înțeleasă ca un „amestec de atitudini, valori și relații interpersonale între fracțiunile care fac parte din elită"[5]. Plecând de la aceste elemente, sunt identificate trei tipuri de structuri ale elitelor naționale:

a) tipul de elite „neunificate" (dezbinate, în conflict), cunoscut de majoritatea statelor în trecut și preponderent astăzi în zonele din afara spațiului occidental;
b) tipul de elite „unificate ideologic" – în statele comuniste, fasciste și teocratice;
c) tipul de elite „unificate consensual" – existând în cele mai multe societăți occidentale contemporane.

Regimul politic este înțeles și interpretat ca „modalități (patterns) de bază în organizarea, exercitarea și transferul puterii de decizie guvernamentală"[6]. Tipologia regimurilor politice ocupă un spațiu larg în literatura social-politică. Începând cu Aristotel și terminând cu cei mai importanți analiști ai vieții politice contemporane, toți au fost preocupați de construirea de tipologii ale regimurilor politice, ele constituind pârghii importante în cunoașterea realității. O clasificare devenită clasică distinge între regimurile politice trei tipuri semnificative: democratice, autoritare și

---

[3] Michael Burton, John Higley, *Elite Settlements*, în "American Sociological Review", vol. 52, 1987, p. 296
[4] Wright Mills, *The power elite*, Oxford Press, 1956, p. 23
[5] Michael Burton, John Higley, *Elite Settlements*, în "American Sociological Review", vol. 52, 1987, p. 296.
[6] *Ibidem*, p. 18

totalitare. Higley și Burton propun și lucrează cu distincția dintre regimurile politice stabile și cele instabile.

O elită națională este unificată consensual dacă membrii ei îndeplinesc cel puțin două condiții:

1. împărtășesc un larg consens în legătură cu regulile și codurile de conduită politică, având drept rezultat „partizanatul reținut" (restrained partisanship):
2. participă la o structură de interacțiuni multiple prin care este asigurată încrederea reciprocă între diferitele fracțiuni și accesul acestora la cele mai importante decizii[7].

Prin contrast, o elită este neunificată (conflictuală) când membrii ei:

1. împărtășesc puține sau nu împărtășesc deloc înțelesuri comune în legătură cu proprietățile conduitei politice;
2. se angajează doar în interacțiuni sporadice și limitate peste granițele fracțiunii din care fac parte[8]

Caracteristici ale elitei comuniste românești

În România comunismul s-a instaurat treptat, ca sistem și ca regim politic pe calea ocupației militare și politice a țării, fără sa aibă vreo legătură cu tradițiile culturale și politice. Profilul elitelor de ocupație este dat de două tipologii: consilierii militari și consilierii politici (comisarii politici). Pe cale de consecință, direcția integrării în spiritualitatea europeană a fost asumată în spațiul românesc de elitele rezistenței.

Dintr-o caracterizare generală a elitei comuniste, pe întreaga perioadă de existență a sistemului comunist (1947–1989) se observă că ea a fost o elită unificată ideologic. Toți cei care dețineau poziții de putere erau membrii aceluiași partid comunist și împărtășeau ideologia lui. Întreaga elită politică era constituită din categoria activiștilor de partid și de stat, rotiți în diferite zone ale puterii. În aceste condiții, conflictul deschis între posibilele fracțiuni ale elitei nu se putea produce, deoarece ar fi pus în pericol sistemul în întregul său. Cu cât mai puternic era monopolul și controlul partidului unic asupra societății, cu atât stabilitatea regimului era mai bine asigurată.

Puterea supremă a elitelor se concentra în perioada comunismului în biroul politic al partidului comunist și, parțial, în persoana primilor secretari ai județelor, în timp ce elitele sectoriale (medici, profesori, juriști etc.) aveau o libertate funcțională restrânsă.

[7] John Higley, Michaela Burton, *The Elite Variable in Democratic Transitions and Breakdowns* în "American Sociological Review", vo1. 54, 1989, p. 19

[8] John Higley, Michael Burton, G.L. Field, *In Defense of Elite Theory*, în ‚American Sociological Review", vol. 55, 1990, p. 423

În recrutarea elitelor, pe lângă principiul meritocratic al studiilor și aptitudinilor, avea o mare pondere originea sociala populara, dar și angajamentul politic.

Un proiect urgent care a fost pus în practică odată cu venirea la conducere a regimului comunist a fost neutralizarea elitei politice. În această perioadă, elitele românești au fost ucise în număr foarte mare.

În 1946 când a avut loc falsificarea rezultatului alegerilor, cel mai influent și mai popular partid politic din România era Partidul National Țărănesc. Datorită faptului că la conducerea Partidul Național Țărănesc se afla Iuliu Maniu, un înverșunat oponent al regimului comunist, acest partidul a avut cel mai mult de suferit de pe urma represiunilor comuniste.

În perioada 1946–1947, regimul comunist a desființat monarhia și a destrămat regimul democratic multipartinic prin înlocuirea rapidă a democrației cu dictatura partidului comunist, care era la acel moment partid unic în România. Deasemenea comuniștii au desființat cele trei partide importante în acea perioadă, și anume Partidul Național-Țărănesc, Partidul Național-Liberal și Partidul Social-Democrat. Membrii acestor trei partide menționate mai sus au fost întemnițați și distruși.

Iuliu Maniu și Ion Mihalache au făcut parte din crema elitei politice care a fost exterminată de regimul comunist după ce a preluat puterea în România. Miniștri, secretari de stat, parlamentari, un număr impresionant de intelectuali au fost închiși la Sighet, Aiud, Gherla și în numeroase alte locuri.

În perioada dintre cele două războaie mondiale un important om politic român a fost Iuliu Maniu. Iuliu Maniu, o victimă a regimului comunist care a rezistat ca un erou în anii grei de închisoare din perioada comunistă, a fost și este un model pentru români și un simbol al speranței și al dorinței de libertate, Acest simbol al libertății pentru români s-a născut la 8 ianuarie în apropiere de Șimleul Silvaniei. Iuliu Maniu a fost om politic, deputat român în Parlamentul de la Budapesta, prim-ministru al României de trei ori între 1928 și 1933 și președinte al Partidului Național-Țărănesc. Cu o mare contribuție la organizarea Marii Adunări de la Alba-Iulia, de la 1 decembrie 1918, unde s-a hotărât unirea Transilvaniei cu Regatul României, Maniu a fost ales în funcția de președinte al Consiliului Dirigent al Transilvaniei, funcție care echivala cu cea de guvernator. Implicat în politica vremii ca un opozant al regimului lui Ion Antonescu, Maniu nu a luat parte la evenimentele de la 23 august 1944. Nu a putut accepta ideea comunismului și a luptat împotriva preluării țării de către comuniști, opunându-se și instalării guvernului Petru Groza la 6 martie 1945.Militant fervent al democrației, a luptat împotriva încălcării drepturilor democratice, chiar adresând memorii marilor puteri din occident. În iulie 1947 a fost arestat de autoritățile comuniste în urma actului denumit „înscenarea de la Tămădău" și apoi a fost judecat pentru „înaltă trădare". La proces a primit o condamnare de închisoare pe viață.

După pronunțarea sentinței este trimis la penitenciarul din Galați, iar în august 1951 este transferat împreună cu Ion Mihalache și alți național-țărăniști la Sighet. Nu a putut rezista prea mult condițiilor din temniță și s-a stins din viață la 5 februarie 1953 la Sighet.

Ion Mihalache reprezintă și el o figură politică marcantă fiind fondatorul Partidului Țărănesc și vicepreședintele Partidului Național Țărănesc în urma fuzionării partidului său cu Partidul Național Român al lui Iuliu Maniu. Ion Mihalache s-a născut la 3 martie 1882 la Topoloveni, județul Argeș. A fost fiu de țăran sărac, care a fost dotat cu o capacitate intelectuală de excepție, datorită acestui fapt a ajuns învățător. În Primul Război Mondial a luptat pentru apărarea țării, fiind decorat cu ordinul „Mihai Viteazul". După Primul Război Mondial a întemeiat Partidul Țărănesc. Ion Mihalache deținea funcția de ministrul agriculturii și domeniilor (16 decembrie 1919 – martie 1920). În această perioadă a fost adoptată legea din 1920, cunoscută ca „Legea lui Ion Mihalache". Această lege prevedea repartizarea pentru școlile agricole și horticole terenuri pentru instruirea elevilor. În anul 1926, Partidul Țărănesc se unește cu Partidul Național Român condus de Iuliu Maniu, și astfel se formează Partidul Național Țărănesc. Ion Mihalache considera că progresul țării consta în întărirea agriculturii. El susținea formarea în mod voluntar a unor cooperative de către țăranii împroprietăriți la întoarcerea de pe front. Acest plan l-a pus în aplicare la Topoloveni-Argeș și a obținut recolte bune pe suprafețe optime. Țăranii de la Topoloveni au beneficiat, astfel, de școli superioare, de asistență medicală, de cămin cultural, de băi comunale și, în general, de un standard civilizat de existență. În perioada 1928–1930, Ion Mihalache a îndeplinit funcțiile de ministru al agriculturii și ministru de externe. După ce în România puterea a fost preluată de regimul comunist, Ion Mihalache a fost arestat datorită diversiunii cunoscute sub denumirea de „Înscenarea de la Tămădău". Ion Mihalache a decedat în martie 1963, în închisoarea cu regim de exterminare fizică a deținuților politici de la Râmnicu Sărat.

Al doilea partid care a avut un număr impresionant de victime a fost Partidul Național Liberal. Radu Cîmpeanu, lider liberal, care a fost el însuși în mai multe penitenciare în timpul comunismului, spune că „elita politică a Partidului Național Liberal, care era totodată și o elită economică a României, a fost distrusă în proporție de 90%. Majoritatea au murit în închisoare. În perioada lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, poporul român a fost decapitat de elitele sale. Atunci a fost distrusă în totalitate categoria superioară a poporului român".

În lipsa avantajelor socio-economice, statutare, ale liberalismului-democratic, probabil ca democrația nu s-ar fi instaurat in Romania decât cu lichidarea clasei foștilor membri ai elitei comuniste.

Concluzii

Elitele comuniste românești au găsit resorturile necesare reorganizării în funcție de o reconsiderare a intereselor după 1989. Interesul elitelor a fost esențial în democratizarea României. Dacă elitele comuniste nu găseau niciun interes în liberalizare, în proprietatea privată, în circulația capitalului, probabil că tranziția românească către democrație s-ar fi produs în alt fel de circumstanțe. Elitele comuniste s-au reconfigurat și au monopolizat puterea politică și economică.

Bibliografie

1. Bădescu, Ilie, Sociologia eminesciană, Editura Porto-Franco, Galați, 1994.
2. Burton G. Michael, Higley John, „Elite Settlements”, în American Sociological Review, vo1. 52, 1987, pp. 295–307.
3. Higley John, Burton G. M., Field G. L., „In Defense of Elite Theory”, în American Sociological Review, vol. 55, 1990, pp. 421–426.
4. Higley John, Burton G. M., „The Elite Variable in Democratic Transitions and Breakdowns”, în American Sociological Review, vo1. 54, 1989, pp. 17–32.
5. Lucien Constantin, Elitele și statutul lor în societate, Oscar Print, București, 2003.
6. Michels, Robert, Political Parties, The Free Press, New York, 1962.
7. Ortega José y Gasset, Revolta maselor, traducere de Coman Lupu, Humanitas, București, 1994.
8. Pareto Vilfredo, The Rise and Fall of the Elites, The Bedminster Press, 1968.
9. Tănase Stelian, Revoluția ca eșec: elite & societate, Polirom, Iași, 1996.
10. Wright Mills, The power elite, Oxford Press, 1956.
11. Zăpârțan Liviu Petru, Contribuții la critica teoriilor elitare, Dacia, Cluj-Napoca, 1979.

Rit și Ritual
la înmormântarea Mărioarei Murărescu

Maria-Daciana VLAD

Abstract

Being a researcher today is a difficult task from two perspectives: on the one hand one must comply modernity and actuality who disrupts our mission to be truthful, on the other hand one must never deviate from the principles that have always built this profession.

The privacy of the celebrities, their inherent rights to reputation and human dignity are mismanaged daily by researchers and media professionals. The main objective of this lecture is to present and analyze the cultural meaning in "passing away", it's scope is to illustrate in detail how this event is perceived in Romanian culture, especially in the county region we will study about that.

Each country has its own funeral rituals and is directly interconnected with religion, education, traditional roots that where influenced by geographical location and individual teachings over time.

The doctrine of each religion confirms the "immortality of the soul" and share the same mantra that death is a continuation of life, a transcendence in another existence beyond death. In the Orthodox Christian denomination, the most common religion, the doctrine about death is different; is believed that life after death is still an enigma somehow, but according to tradition is a continuation of this earthly life in another spiritual life, close to God.

This study is also intended as a tribute to Marioara Murărescu, a discrete and distinguished lady and promoter of Romanian folklore.

Keywords: *Marioara Murărescu, Ritual, Death, Tradition, Religion.*

I. Ritualuri și Rituri funerare în România

Tradițiile și obiceiurile românești, care însoțesc evenimentele majore ale vieții, au fost și încă sunt subiect de discuție și studiu pentru cercetătorii din diverse domenii, folcloriști și etnografi inclusiv. Un studiu asupra obiceiurilor ce țin de naștere și moarte nu este o sarcină ușoară ținând cont de contextul etnografic actual. Pe de o parte, există anumite micro-zone ale unui spectru larg de practici rituale, care în trecut, au avut o mai mare sau mai mică importanță dar care s-au păstrat sub diferite forme până în ziua de azi. Pe de altă parte, putem vorbi de mutații continue și substanțiale

în tot ceea ce înseamnă tradiție, motiv pentru care e dificil de conturat o lucrare atât de amplă care să cuprindă tot ceea ce înseamnă ritual și rit în spațiul românesc de-a lungul istoriei.

Modernitatea și influența ei își spun cuvântul inclusiv asupra tradițiilor iar trecerea anilor implică în mod necesar schimbarea succesivă a tradițiilor. Doar cele mai puternice și mai speciale dintre ele dăinuie în timp. Tocmai de aceea în cadrul discuției despre cele trei puncte esențiale ale vieții umane (nașterea, căsătoria și moartea) se conturează următoarea distincție: studiile arată că tradiția este strâns legată de familie pe când în evenimentele care exced vieții familiale tradiția este deseori depășită. Acolo unde vorbim de familie și de obiceiuri personale, acolo unde omul se arată așa cum este cu toată sensibilitatea caracterului său, acolo, tradiția se păstrează într-un mod aparte, într-un mod simplu dar care este marcat de veșnicie.

Tradiția și amprenta ei este mai puternică în acele evenimente legate în mod particular de membrii familiei, și este mai fragilă în ceea ce privește obiceiurile umane în general. Din aceste motive se consideră că obiceiurile legate de înmormântări au o puternică înrădăcinare în tradiție și cultură, ele au rămas în esență aceleași, spre deosebire de alte obiceiuri mai puțin personale, unde observăm modificări continue și rapide sub spectrul modernității.

Obiceiurile și practicile funerare reprezintă, în general, o proiecție a credințelor și mentalităților oamenilor despre „lumea de dincolo."[1] Aceste aspecte se oglindesc inclusiv în ceea ce se disting a fi riturile și ritualurile de înmormântare specifice poporului român. Este unanim valabil faptul că între cele două noțiuni – rit și ritual – există o distincție din perspectiva semnificației și a conținutului lor.

Ritul funerar semnifică o serie de proceduri repetitive care se aplică corpului celui decedat. Aceste proceduri nu se limitează întotdeauna la aspectele și implicațiile religioase. Riturile sunt dictate nu doar de religie, dar și de stilul de viață, de superstiții sau, de ce nu, de caracterul celui decedat sau al celor rămași în urmă. Riturile legate de înmormântarea specifică poporului român sunt dintre cele mai diverse: ele se pot referi la corpul neînsuflețit, la locul de veci al acestuia sau la diferite practici și obiceiuri de nelipsit de la un astfel de eveniment.

Pe de altă parte noțiunea de ritual funerar se referă la acțiunile ce caracterizează întregul procedeu al înmormântării la care se adaugă etapele ce îl preced sau îl succed. Ritualul este mult mai strâns legat de credințele religioase pe care le reflectă prin felul de manifestare. Ritualul este derivat din tradiție și religie. Ritualul are o doză de ceremonialitate și presupune un cadru solemn, etape clare, care se desfășoară

[1] Mihai, Dohoț, *Rit și ritual funerar la geto-daci*, http://mihaidohot-2.blogspot.ro/2012/07/rit-si-ritual-funerar-la-geto-daci.html, accesat la data de 09.12.2016, ora, 16:30.

lent și sigur cu un unic scop, scop care pentru fiecare participant poate să fie diferit dar în același timp același.

Etnografia poporului român este cunoscută pentru interesul susținut pe care îl nutrește pentru tema morții. Se poate observa existența unui amplu dispozitiv mitic-ritual și tendința de a asigura eliberarea sufletului fiecărui individ decedat, toate ritualurile legate de înmormântare fiind îndreptate înspre acest unic scop. Ritualurile nu privesc în mod exclusiv momentul morții și perioada imediat următoare. Tradiția este una atât de vastă și stufoasă încât particularitatea sa este de a prelungi seria de ritualuri specifice sfârșitului vieții pe parcursul mai multor ani, ani în care familia împreună cu cei apropiați își descriu durerea prin gesturi repetate și cântece specifice care descriu călătoria pe care trebuie să o efectueze fiecare muritor pentru a atinge ceea ce românii numim viața veșnică.

România pare în ochii străinilor, din această perspectivă, „țara în care morții nu ajung la moarte" țara în care vii se preocupă de cei intrați în neființă, uneori chiar mai mult decât de cei aflați în viață. Adevărul este că în tradiția românilor moartea are o importanță aparte, motiv pentru care fiecare român acordă acestui aspect o importanță ieșită din comun, încă din timpul vieții. Putem spune cu alte cuvinte că ritualul de înmormântare începe din timpul vieții. Românul se pregătește pentru asta cu mult înainte să fie cazul: își alege locul de veci sau își plătește un soi de contribuție care e menită să acopere și să ajute rudele cu cheltuielile de înmormântare, toate acestea fiind doar câteva exemple care ilustrează o cultură bizară unică și specială în Europa. Momentul morții și zilele care îi urmează ilustrează poate în cel mai bun mod cu putință seria de ritualuri și rituri obligatorii pentru creștinii din România.

Înainte de înmormântare, trupul decedatului este supus unui rit de îmbălsămare (spălare). Trupul celui decedat este spălat cu apă, fapt care este menit să amintească de sfânta taină a botezului, taină în urma căreia cel trecut în neființă a intrat oficial în Biserica din care face parte. Ulterior trupul este îmbrăcat cu veșminte noi și curate fiind așezat în sicriu. Această așezare a trupului în sicriu trebuie să respecte o regulă strictă, aceea de a-i îndrepta privirea spre răsărit. Pe pieptul trupului neînsuflețit se așază o icoană sfințită, iar mâinile trebuie încrucișate pe piept. Trupul e acoperit apoi cu o pânză albă, arătând că răposatul se află sub acoperământul lui Hristos.

După slujba ce se oficiază la casa decedatului (ori la capela sau casa mortuară), se organizează procesiunea de înmormântare care rămâne aceeași până la cimitir. [2] Ca regulă, în tradiția creștină înmormântarea are loc la trei zile după momentul decesului. Locul în care se efectuează slujba de înmormântare este de regulă biserica. Dacă o biserică nu există în apropierea cimitirului, slujba va fi efectuată în capela din

[2] Eugen, Drăgoi, *Odaia de sus*, http://www.odaiadesus.ro/pomeni.html, accesat Miercuri, 14 Septembrie, 2016, orele 12:20.

cimitir. Această tradiție însă este abandonată la țară. Aici, unde țăranul român este în strânsă comuniune cu natura și cu gospodăria în care a crescut, slujba de înmormântare se efectuează de cele mai multe ori în curtea casei, sau în tindă iar trupul este așezat ulterior în cimitirul propriu al fiecărei familii, situat în apropierea casei.

Istoria ritualului de înmormântare cu procesiune și cu slujbă se situează în trecut în anul 400[3]. Referitor la acest ritual există reguli clare în funcție de regiune: convoiul mortuar are o anumită ordine, se cântă cântări specifice, se rostesc ectenii[4]. În religia ortodoxă cel puțin, în centrul acestor obiceiuri se află imaginea preotului care săvârșește tot ritualul de îngropare (varsă untdelemn și vin peste cel decedat, pecetluiește groapa) și binecuvântează coliva și darurile care se împart la cimitir. Deasupra ușii de la intrarea în casă se așază o pânză de doliu (de culoare neagră) care rămâne acolo până la pomenirea de 40 de zile.

Deși o prezență marcantă și exotică în imaginea ritualului de înmormântare o au bocitoarele, trebuie specificat faptul că bocetul mortului este un obicei păgân. Romanii, grecii și alte popoare păgâne, aveau bocitoare, adică femei care făceau această slujbă.[5]

Există însă o prelungire a ritualurilor funerare dincolo de ziua și momentul înmormântării. În funcție de zona geografică a țării, acestea sunt mai mult sau mai puțin fastuoase, însă pretutindeni în țară indiferent că vorbim de Moldova sau Ardeal există două trăsături comune ale acestor evenimente post-mortem: ele sunt legate de religie și de arta culinară, ca de altfel întreaga existență a poporului român. Printre așa-numitele sărbători „comemorative”, unele se numesc „moși”[6] altele „parastase”[7] sau „pomeniri”. Parastasele sau pomenirile, sunt rugăciuni însoțite de milostenii ocazie cu care cei îndoliați aduc la biserică, colivă, vin si prescură. Aceste rugăciuni implică și o serie de slujbe care se fac pentru cei adormiți o dată la o anumită perioadă de timp stabilită de biserică. Cel mai devreme parastasul se săvârșește la nouă zile de la înmormântare continuând a se urma această practică la câteva săptămâni apoi luni, urmând ca în final mortul să fie pomenit an de an de către cei rămași în viață. Bucatele date drept pomană simbolizează rugăciunile întru iertarea păcatelor celui decedat.

---

3 Popovici, Eusebiu, *Istoria Bis. Universale*, vol. 2, p. 219.

4 Conform *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, București, 1999, Ed. Academiei, (Autor: prieteniisfmunteathos), „ectenia este un șir de rugăciuni rostite de preot sau de diacon în cursul serviciului religios”.

5 Moldoveanu, Nicolae, *Adevărul Despre Datinile Înmormântării*, *Adevăr Istoric Documente și date din Istoria Bisericii*, art. apărut în ziarul “România Liberă”, 7 martie, 1994.

6 Practicată pe întreg cuprinsul țării, această datină este situată calendaristic în trei anotimpuri: iarnă, vară și toamnă.

7 Parastasele sunt, după învățătura Bisericii Ortodoxe și Catolică, ritualuri prin care cei vii trebuie să se roage pentru cei morți ca să fie scoși din iad și aduși în rai.

Există chiar și o sărbătoare anuală a morților, a cărei dată variază între 1 și 6 noiembrie în funcție de regiune. Aceasta este numită sugestiv „luminație" în majoritatea zonelor și este prilej de a da expresie unui alt ritual legat de etapa morții.

Familia celui decedat reprezintă un punct cheie în analiza riturilor și ritualurilor de înmormântare. Membrii familiei sunt cei care marchează doliul care se impune pentru a marca trecerea în neființă a oricărei rude. Familia nu trece prin etapa doliului de una singură. Biserica veghează ca cei rămași în viață să poarte doliul cu stoicism dar și cu puterea de a merge mai departe. Cu cât legătura de rudenie este mai strânsă cu atât cei vii marchează doliul mai pregnant. Această perioadă este caracterizată prin participarea frecventă la slujbe de pomenire sau oferirea de daruri drept pomană pentru sufletul celui decedat. Totuși poate cea mai impresionantă formă de manifestare a doliului este marcată de veșmintele negre sau închise la culoare. Văduvele, orfanii, părinții și rudele celui decedat își înfățișează public durerea purtând haine de culoare închisă. Această practică este una frecventă nu doar în religia ortodoxă și se poate întinde uneori pe ani întregi în care familia poartă doar îmbrăcăminte neagră, onorând astfel imaginea celui decedat.

Toate aceste obiceiuri legate de înmormântare nu au un punct culminant. Ele au o traiectorie însă care e constantă și dăinuie în timp perpetuând tradiția poporului român. Pentru a concluziona asupra aspectelor ilustrate mai sus, putem spune că românii au nevoie de rituri și ritualuri, ei se identifică prin acestea, se exprimă prin ele și astfel își depășesc condiția și starea de a fi muritor.

II. Rit și Ritual la înmormântarea Marioarei Murărescu

Marioara Murărescu este o cunoscută realizatoare de programe folclorice fiind născută în data de 1 octombrie 1947, la Câmpulung Muscel, județul Argeș. Provenind dintr-o familie modestă, aceasta a crescut de mică îmbrățișând tradițiile românești fiind familiară obiceiurilor religioase. Tatăl său care a fost preot în Muscel și mama, o preoteasă supusă și dedicată vieții de familie, au născut-o pe Marioara la 18 ani după căsătoria lor și fiind deja părinți în etate au îndreptat-o pe aceasta, de mic copil, spre o viață artistică strâns legată totuși de poporul din care făcea parte. Astfel la numai 7 ani, tânăra copilă a învățat să cânte la vioară continuând studiile muzicale de-a lungul timpului. Ambiționată de visul de a fi soprană, aceasta a urmat cursurile conservatorului din București însă planurile sale au fost demontate de o operație banală de amigdalită care i-a afectat în mod iremediabil vocea. Cu toate acestea iubirea față de muzică s-a menținut vie în sufletul artistei motiv pentru care încă de la finalul anilor de studiu și-a dezvoltat pasiunea pentru folclorul românesc. Mentorii săi, cei care i-au descoperit resursele și abilitățile artistice, au fost profesorii de la Conservator, Emilia Comișel și Gheorghe Oprea.

În 1971 și-a început cariera la Radioul Public, și a ajuns în scurt timp, mai exact în anul 1977, să lucreze la Televiziunea Națională, unde după câțiva ani în care a deținut funcții administrative, a ajuns în anul 1982 să fie numită realizatoarea emisiunii Tezaur Folcloric, emisiune pe care însăși artista a numit-o mai târziu „copilul său de suflet”[8]. De-a lungul colaborării sale cu Televiziunea Română în cadrul emisiunii Tezaur Folcloric, a organizat numeroase festivaluri de folclor, concerte de colinde, și emisiuni în colaborare cu Televiziunea din Moldova.

Prezentatoarea a călătorit în toate zonele țării pe care a iubit-o cu atâta patos, căutând piese originale de folclor, pe care le-a adunat în arhiva folclorică a emisiunii, care a consacrat-o. A stat în conducerea emisiunii deținând aceeași funcție demnă de respect timp de 28 de ani de zile, ani în care datorită ei și emisiunii realizate, tradițiile, folclorul și tezaurul românesc a fost făcut cunoscut lumii întregi.

Cu toate acestea trebuie specificat faptul că artista nu și-a limitat cariera în mod strict la emisiunea de care am amintit mai sus. Tot în colaborare cu Televiziunea Română aceasta a realizat și prezentat încă două emisiuni: „Amintirile cântecului” și „Patrimoniu etno-folcloric”.

În anul 2008 viața artistei a primit o lovitură puternică o dată cu diagnosticarea cu o boală cruntă: cancerul la sân. A reușit să lupte cu aceasta timp de aproape cinci ani dar în luna iunie a anului 2013 a pierdut lupta cu boala decedând după o lungă suferință. A lăsat în urmă un fiu și multe controverse legate de nașterea și paternitatea acestuia. Însă dincolo de aceste zvonuri și știri de moment, Marioara Murărescu a lăsat în urmă un adevărat Tezaur Folcloric la clădirea căruia a contribuit an de an timp de 28 de primăveri. Trecerea în neființă a unei asemenea personalități nu putea să nu fie marcată de o serie de rituri și ritualuri, cu atât mai mult cu cât artista, născută în județul Argeș a avut origini puternic ancorate în tradiție.

Zona din care provine Marioara Murărescu este cunoscută sub denumirea Muscel. Situată în zona de nord-est a județului Argeș, aceasta este zona în care se află originile personalității românești din prezentul studiu. Tocmai de aceea, aceasta este și zona asupra căreia ne vom îndrepta atenția cu privire la ritualuri și rituri de înmormântare, și cu toate că Marioara Murărescu nu a fost înmormântată în orașul natal vom realiza un studiu comparativ pentru a identifica ce s-a respectat și ce nu s-a respectat în procesiunea de înmormântare a artistei, conform tradițiilor zonei din care provine.

Câmpulung, orașul natal este considerat de istorici cel mai bine conservat oraș istoric din Țara Românească, cu un patrimoniu reprezentat pe Lista Monumentelor Istorice cu deosebit de multe poziții. Această zonă a copilăriei personajului analizat

[8] Pavel, Corina, *Marioara Murărescu*, http://www.formula-as.ro/1999/356/lumea-romaneasca-24/marioara-murarescu-482, accesat la data de 22.05.2014, orele 13:25.

în prezentul studiu, este o zonă în care tradiția românească are un contur aparte. Acesta se manifestă și poate fi identificat în fiecare eveniment important al vieții unui om, și fiecare ritual care îl însoțește are aici ceva special, ceva unic. Cu atât mai mult această unicitate este subliniată în ritualul specific înmormântării. Ținând cont că tatăl Marioarei Murărescu a fost preot în această zonă, putem trage concluzia că, cu atât mai mult viața sa, a respectat cu sfințenie ritualul și ritul specific zonei geografice natale chiar și la zeci de ani după ce a părăsit orașul natal și s-a mutat în capitală.

Ritualul de înmormântare din inima Țării Românești păstrează ceva ce nu regăsim în multe alte arii din România. Aici se remarcă manifestarea perfectă și fidelă a sufletului pur românesc fără influențe vestice sau estice, fără impurități, doar printr-o puritate și o claritate ieșită din comun. Înmormântarea conform tradiției religiei ortodoxe, prezintă forme specifice în această zonă a Muscelului ca urmare a trăiniciei în timp, a obiceiurilor și ritualurilor.

Pentru a descrie pe scurt toată procesiunea înmormântării trebuie să specificăm faptul că în această zonă credincioșii nu dau crez semnelor de moarte. Pentru ei moartea este cel mai firesc lucru din existența umană motiv pentru care nu identifică semne ale prevestirii morții și drept urmare, nu cred în ele. O particularitate ce ține de ritul înmormântării specific este faptul că aici, în zona aceasta, trupul neînsuflețit este întotdeauna îmbrăcat în veștminte populare indiferent de circumstanțele morții sau de vârsta celui decedat. Acest aspect se justifică prin adânca înrădăcinare a românilor de aici în legăturile strămoșești. Credința lor este aceea că s-au născut români și români trebuie să fie chiar și după trecerea în neființă. Din acest motiv, din garderoba oricărei persoane nu lipsește portul popular care va reprezenta veștmintele de înmormântare în caz de deces.

Trupul celui decedat, astfel îmbrăcat în straie populare, este așezat în cea mai frumoasă încăpere a casei, unde fiecare membru al familiei sau cunoscut va veni să își ia rămas bun de la cel trecut în neființă. Ca o chestiune de detaliu, unele familii au păstrat tradiția de a lega de degetul mic al decedatului, o monedă oarecare, pentru a-i asigura trecerea vămilor în lumea de dincolo. Din ogradă și din casă nu este permis a se scoate niciun obiect până când mortul nu ajunge în cimitir, iar rudele și cei prezenți nu au voie să se spele și să se pieptene atât timp cât trupul decedatului se află încă în casă. O altă acțiune interzisă celor rămași în viață este măturatul: femeile nu au voie să mături casa cât timp mortul nu este așezat la locul de veci.

O altă credință specifică zonei implică ca toate animalele casei să fie închise în perioada de priveghi pentru ca acestea să nu treacă pe sub masa mortului caz în care cel decedat s-ar transforma în strigoi, conform credinței populare. Totodată sub masa din camera mortului se pune o oală cu apă în care acesta să își curețe sufletul, iar

înainte de a merge spre cimitir, oala se sparge după ce apa se aruncă, considerându-se în acest moment că cel decedat este gata pentru odihna veșnică.

Cu privire la locul de veci menționăm faptul că acesta este ales cu mare atenție, existând de multe ori un loc de veci pentru fiecare membru al familiei încă din timpul vieții. Există în zona Câmpulung cimitire care cuprind nenumărate morminte ale persoanelor din zonă. Unul dintre cele mai mari și mai cunoscute dintre ele, este situat în partea de răsărit a orașului Câmpulung pe dealul Flămânda, în mijlocul căruia se înalță falnică Biserica cu același nume. Procesiunea de înmormântare de la cimitir nu se deosebește în esență de cele cunoscute pe întreg teritoriul țării. Drumul pe care îl parcurge sicriul la groapă urmează același ritual iar o dată așezat în ea cei prezenți aruncă țărână rostind celebra „fie-i țărâna ușoară”. Bucatele pregătite cu ocazia înmormântării au în centrul lor coliva făcută din grâu curat. Pentru pregătirea ei gospodinele aleg grâul pe care îl sparg și îl clătesc în nouă ape, după care îl fierb amestecându-l cu zahăr, nucă, rom și alte esențe. Colacii au în această zonă forma rotundă iar în mijlocul lor se sculptează o cruce din aluat.

În aceeași zonă a Munteniei există o serie de obiceiuri păgâne legate de înmormântarea celui decedat, obiceiuri care nu sunt recunoscute sau practicate de Biserica Ortodoxă, dar care s-au păstrat trecând din generație în generație. Dintre acestea amintim: acoperirea oglinzilor și a tuturor obiectelor care reflectă imaginea cu pânză albă; pe drumul spre biserică, la fiecare oprire pentru rostirea ecteniei, familia mortului aruncă monede în spate; în zona satelor, după trecerea mortului se aruncă cu o găleată de apă pe jos; după slujba de înmormântare de la groapă se dă o găină albă peste sicriu groparului; în buzunarele veștmintelor cu care este îngropat mortul se pun bănuți; în sudul județului spre Olt, la parastase se cheamă preotul și pe lângă „veșnica pomenire” cei prezenți cântă și „la mulți ani”.

Așa cum am arătat, persoana în jurul căreia se concentrează prezenta lucrare, Marioara Murărescu, își are originile tocmai în zona prezentată în rândurile de mai sus, în județul Argeș, în Câmpulung Muscel. Cu toate acestea, locul său de veci nu se află în orașul natal sau în vreun loc din apropiere. Locul său de veci este la Mânăstirea Cernica. Această Mânăstire ctitorită în jurul anului 1600 este situată la 12 kilometri de capitală, în județul Ilfov. Ea are în circumscripție un cimitir în care și-au găsit odihnă veșnică nu doar importanți oameni ai Bisericii ortodoxe dar și personalități importante ale istoriei României, domnitori, scriitori și pictori. În acest cimitir au fost înmormântați: Johnny Răducanu, cunoscut compozitor și interpret de jazz, Ernest Bernea, etnograf și filolog, Luca Călinescu, fiul celebrului Florin Călinescu, scriitorul Gala Galaction și pictorul Ion Țuculescu.

Unul dintre motivele principale pentru care Marioara Murărescu și-a dorit încă din timpul vieții să fie îngropată în acest cimitir și nu pe meleagurile natale a fost tocmai faptul că părinții ei și-au găsit odihnă veșnică în același loc din Cernica. Ținând

cont de locul de veci ales dar și de notorietatea persoanei în discuție, ritualul și ritul înmormântării Marioarei Murărescu a fost unul puțin ieșit din tipar. Tradițiile argeșene pe care le-am prezentat succint în cele de mai sus au fost respectate cu moderație și din păcate atât ritualul cât și procesiunea de înmormântare nu au fost specifice zonei Câmpulung Mușcel. Deși întreaga procesiune a avut loc după credințele și regulile religiei ortodoxe, se remarcă faptul că atât ritualurile care au precedat înmormântarea cât și cele care au urmat-o au fost ieșite din comun datorită unor factori pe care îi vom numi în cele ce urmează.

Priveghiul trupului neînsuflețit a avut loc așa cum se procedează a doua zi după constatarea decesului, sens în care trupul neînsuflețit al acesteia a fost depus la Biserica Doamna Oltea din București. În această biserică sicriul cu trupul artistei a fost omagiat timp de două zile, timp în care s-au făcut slujbele specifice credinței ortodoxe și în care cei mai apropiați membri ai familiei sale au fost alături de ea. Datorită faptului că între Marioara Murărescu și Televiziunea Română a existat o colaborare îndelungată, s-a dorit ca trupul său să fie așezat și la Televiziunea Română, pentru ca toți cunoscuții și colegii să îi poată aduce un ultim omagiu. Astfel a treia zi după deces, trupul său a fost așezat la parterul clădirii Studiouri, în holul mare al Televiziunii Române. Aici a avut loc o scurtă ceremonie religioasă săvârșită de preotul ortodox. Ulterior conform obiceiurilor care au loc la astfel de evenimente în cadrul Televiziunii Române, colegii și prietenii prezenți au rostit discursuri sau chiar au cântat melodiile populare pe care realizatoarea emisiunii „Tezaur folcloric" le îndrăgea deosebit de mult. Nicolae Furdui Iancu, Iuliana Tudor sunt doar câțiva dintre cei care s-au aflat la sediul Televiziunii Române la acea dată.

Acest aspect și ritual care nu este deloc comun oamenilor de rând, și care este menit a omagia personalitățile importante ale poporului român, a dus la tergiversarea procesiunii specifice înmormântării, astfel slujba de înmormântare decalându-se cu o zi. Înmormântarea a avut loc așadar, doar a patra zi după deces, abia după ce toate omagiile și onorurile au fost aduse memoriei celei decedate. Deoarece îndrăgita culegătoare de folclor a fost decorată, în anul 2009, cu Ordinul „Steaua României"[9] în grad de cavaler, ea a fost înmormântată cu onoruri militare, fapt care încă o dată își pune amprenta originalității asupra ritualului de înmormântare. Prezența cadrelor miltare și sunetul fanfarei au dat întregului ritual o oarecare solemnitate pe care nu o regăsim la orice înmormântare.

Slujba de înmormântare propriu zisă de la Mânăstirea Cernica nu a fost săvârșită așa cum se obișnuiește în Argeș, de duhovnicul persoanal al celui decedat.

[9] Conform Legii nr.29/2000 privind sistemul național de decorații al României, ordinul menționat mai sus este cel mai înalt ordin național românesc, și se acordă pentru a aduce un omagiu civililor și militarilor care au adus servicii poporului român, accesat la data de 05.05.2015.

Ținând cont de notorietatea prezentatoarei de la Televiziunea Română, slujba de înmormântare în cazul său a fost oficiată de trei episcopi. Cu toate acestea în cadrul aceleiași slujbe a fost prezent și preotul său personal, cel care i-a fost duhovnic de-a lungul vieții, Cristian Pomohaci.

Ulterior încheierii acestei etape dureroase a înmormântării, familia a continuat pomenirea celei trecute în neființă prin slujbele specifice religiei din care a făcut parte. Televiziunea Română a dedicat în perioada 31 ianuarie–2 februarie, ediții în memoriam realizatoarei Tezaurului Folcloric.

Se observă așadar că ritualul de înmormântare în cazul Marioarei Murărescu s-a îndepărtat de la tiparul clasic, și cu atât mai mult s-a îndepărtat de specificitatea ritualului din zona Câmpulung Muscel pe care am descris-o în rândurile de mai sus. Acest aspect însă nu se traduce prin valențe negative, ba dimpotrivă justificat de notorietatea celei decedate, a valorii și importanței vieții sale, ritualul de înmormântare al Marioarei Murărescu a fost unul creștin ortodox însă presărat pe alocuri cu obiceiuri și rituri demne de o artistă de seamă a poporului român.

Bibliografie selectivă

1. BEJINARIU, Corina, *Ritualitatea funerară*, Editura MEGA, Cluj-Napoca, 2011, p. 113.
2. DRAGOTĂ Aurel, *Aspecte de multiculturalitate spirituală,* Editura Altip, Alba Iulia, 2016, p. 47.
3. *Dicționarul explicativ al limbii române,* ediția a II-a, București, 1999, Ed. Academiei, (Autor: prieteniisfmunteathos), „ectenia este un șir de rugăciuni rostite de preot sau de diacon în cursul serviciului religios”.
4. DOHOȚ, Mihai, *Rit și ritual funerar la geto-daci*, http://mihaidohot-2.blogspot.ro/2012/07/rit-si-ritual-funerar-la-geto-daci.html, accesat la data de 09.12.2016, orele, 16:30.
5. DRĂGOI, Eugen, *Odaia de sus,* http://www.odaiadesus.ro/pomeni.html, accesat Miercuri, 14 Septembrie, 2016, orele 12:20.
6. Legea nr.29/2000 privind sistemul național de decorații al României, ordinul menționat mai sus este cel mai înalt ordin național românesc, și se acordă pentru a aduce un omagiu civililor și militarilor care au adus servicii poporului român, accesat la data de 05.05.2015.
7. MOLDOVEANU, Nicolae, *Adevărul Despre Datinile Înmormântării, Adevăr Istoric Documente și date din Istoria Bisericii,* art. apărut în ziarul „România Liberă”, 7 martie, 1994.
8. PAVEL, Corina, *Marioara Murărescu*, http://www.formula-as.ro/1999/356/lumea-romaneasca-24/marioara-murarescu-482, accesat la data de 22.05.2014, orele 13:25.
9. POPOVICI, Eusebiu, *Istoria Bis. Universale*, vol. 2, p. 219.

An insight into the medical-hygienic aspirations of the health system according to the Semashko concept from 1945 to 1989 in Romania

Benett GÖTTER

The large regional disparities in the health care of the population as well as the redistribution of the medical care centers focused on urban areas led to a fundamental change after the Communist Party came to power. The plan was clearly aimed at increasing the medical care of the rural population and at ensuring a fair demographic distribution of the necessary medical care centers.

Keywords: *Medical-Hygien, Health System, Communism, Romania, Semanshko Concept.*

In 1941, 80,8% of the physicians were active in the urban environment, while 19,2% of the them cared for the rural areas. This meant that an average physician covered a population of 15–30.000.[1] In addition, higher-quality medical care was only attainable in the big cities, while the rural population was completely deprived of it. The poor quality medical care provided to the rural population resulted accordingly in a higher mortality rate, especially an increased rate of child mortality. Both care during childbirth and the medical monitoring of the children during their growth had considerable shortcomings.

In 1938 alone, more than 50% of births were carried out without medical help. These were births carried out by midwives without a diploma and births without any medical support. Less than 1% of births took place in the few hospitals in the urban area.[2] The carelessness in dealing with infectious diseases such as tuberculosis, typhus, syphilis, rubella and others led to a further increased mortality rate. Thus, many epidemic areas quickly and uncontrollably became endemic areas.

Immediately after the seizure of power after World War II, one of the priority reforms was a health system with a fairer distribution of services to urban and rural areas. This was followed by plans about a qualitative and rapid supply of medical care to the entire population. The goal was the optimal health care support of mothers and

1 M. Ancusa, *Lecții de organizare sanitară [Health Organization Lessons]* 1956, p. 1.
2 *Ibidem*, p. 3.

children of the working class, i.e. the proletariat. This is how birthing centers and milk kitchens, nurseries with medical supervision and new care facilities were created, such as those of pediatricians in rural areas.

The working person as the top performer in the new society had to receive all-round health care. Nothing could be lacking; the needs were regulated by the state. The newly formed family had to be well protected to increase the productivity of the person's work while increasing the family as well. This maxim was backed up by strict operational controls and subsequent personal records so that abortions could not be made due to severe punishment.

In accordance with the provisions of the Semashko model[3], hospitals were also established nationwide with five compulsory departments: infectious diseases, internal medicine, surgery, gynecology and pediatrics.

If one can believe contemporary statistics, then, in the first ten years after the Communist takeover, the birthrate was increased by 50%[4].The increase in the birth rate was due to the prophylactic examinations of pregnant women, to measures taken in mother/childcare, to the growing number of birthing places, to prenatal examinations and control of the lues in pregnant women. In addition to the normal mortality rate, which was reduced by 40,3%, child mortality also decreased by 50,3%.[5]

Between 1944 and 1954 there was also a sharp decline in infectious diseases such as typhus (42,4%) and pellagra (14,4%).[6]

In the consolidation of the post-war era, the focus was always placed on not losing sight of rural areas, in the sense of harmonizing medical care with the established urban areas. The aim was the spotless positioning of medical service providers nation-wide, ensuring a specialization of medical services at the same time. Subordinated hospitals with departments such as a women's and pediatric wards, obstetrics and infectious and venereal diseases were as present as special institutes for the prophylaxis and control of tuberculosis. Health authorities were obliged to comply with the respective hygiene standards. The exchange of experience between the respective service providers increased and led, in turn, to the optimization of the administration of the health system.

The economic aspect was taken over by the head physician of the region, who was in direct contact with the smaller medical units that belonged to the region. The head physician followed the directives of a curative-prophylactic treatment for

[3] Nikolai A. Semashko (1874–1949) was the first Minister of Health of the Soviet Union. The so called Semashko models are models with full state ownership, funding and organization.
[4] M. Ancusa, *op.cit.*, p. 7.
[5] *Ibidem*, p. 8.
[6] *Ibidem*, p. 9.

understandable economic reasons as well, according to the motto: “Prevention is better than curing”.

Public health institutes have been set up throughout the country, which were concerned with the prophylaxis of highly contagious diseases, with a focus on the fields of agriculture and industry. In the case of a group of three doctors, there was a division of responsibilities into community and school hygiene, epidemiology and food hygiene, work hygiene and sanitary instruction. In part, the sanitary instruction was also taken over by the responsible medical team of the region. Apart from physicians’ groups with specialized doctors, there were also two laboratories in the lineup, a bacteriological and a chemical laboratory. Each of them was headed by a physician of the branch.

One of the most important goals after 1948 was the containment of tuberculosis, especially in rural areas. Until 1948, the focus in treatment was less on prophylaxis than on hygienic measures. Efforts were made to expand the old centers and to found new centers with new, modern tuberculosis control and prevention measures. All in all, the implementation of the new measures in rural areas proved to be very difficult, as it was necessary to implement the active prophylaxis of preventing the spread of tuberculosis.

The implementation of measures to fight syphilis was quite similar. In this case as well sanitary institutions targeted the shift to prophylactic methods. Myths that through alternating sexual intercourse syphilis is rather contained than spreading, had to be cleared out of the way.[7]

There was rather a focus on a good drug therapy available to all and a close observation of the patient’s environment. By specializing in the fight against tuberculosis and syphilis, and by the cross-linking of information and experience with other medical branches such as pediatrics, hygiene, internal medicine and dermatology, a significantly improved working structure was achieved, which resulted in the emerging of so-called methodological centers. These mostly consisted of a responsible hospital and a health office in the urban and in the rural areas as well. This ultimately contributed to the reduction of both disease rates. The necessary targets were prophylaxis, specialization, and demands for medical and sanitary conditions in the workplace.

Nevertheless, this did not quite reach the guidelines of the medical-sanitary measures of the Soviet Union, which were considered to be exemplary.[8]

Thus, health education and the improvement of working conditions had great significance, which should also have had a positive influence on living standards.

[7] Personal interview with Prof. Constantin Ursoniu (*1926) on 6.12.16 in the Aula of the Library of the I.M.F Timisoara, Constantin Ursoniu was university professor of Hygiene at the I.M.F. Timisoara from 1977 to 1992.

[8] M. Ancusa, *op.cit*., p. 37.

The inspections within each trimester were seen as an addition to the feasibility of the provisions, much less as a control function, which was the whole sense of health decrees. Healthcare providers within the sanitary network were required to analyze and interpret demographic data. Death data and indices as well as the work efficiency of the medical-sanitary centers had to be reported to the Higher Health Authority.

In the case of demographic data, the focus was placed on recording population change, the overall birth and mortality rates, and the general, specific, and infantile morbidity rates. It was also important to record the mortality rate for temporary work-incapacity and morbidity in the transmission of infectious diseases. The establishment and functioning of the medical-sanitary facility was accompanied by a planned modernization with a good scientific education basis.

The exchange of experience between the individual institutes and putting the acquired knowledge into practice has led to a near doubling of the number of medical-sanitary facilities in the course of a decade from 1944 to 1953. A negative aspect was the difficulty to access the individual institutes because of the poor infrastructure or the stand-alone feature of the senior physician, who, as the director, was the one-person representative of the institute.

The guideline in health policy consisted in a curative-prophylactic orientation and an increased quality of care, especially in the containment of the infectious diseases that were difficult to control at the time. The orientation towards functionality and effectiveness of medical facilities has occurred within a system of statistical collection of individual data on family care, control of pregnancies and births and aftercare for mother and child.

Great emphasis was placed on the prophylaxis of the high rate of tuberculosis infections, which led to a vaccination obligation for the entire population. This was served by vaccination schedules with the BCG vaccine.[9] BCG became particularly important as a tuberculosis vaccine, its effectiveness being constantly tested.

The knowledge and interpretation of the demographic indices on adult and child mortality rates and of the efficiency of the operating control committees gave the responsible physician insight into the activity of these centers, both in the urban and in the rural areas. Thus, he was able to estimate whether an institution was operating optimally according to the legal provisions and whether useful data for strategic future planning was available in accordance with the health program of the Communist Party. Acute problems were resolved as well as possible after detection.

---

[9] Bacillus Calmette-Guerin' is an attenuated strain of the human pathogenic form of the tuberculosis pathogen Mycobacterium bovis.

The whole responsibility was borne by the head physician, as the leader of the medical-sanitary facility. All messages from the smallest care units, regarding the epidemic-, death- and birth rates were centered in his field of work. He was in direct contact with the Ministry of Health with his leading team and put all new directives into practice according to the "curative-prophylactic" method. At this time, we are speaking of a strictly vertical orientation of the individual "health points" with a clear tendency of accessibility of the small, often detached rural areas.

After all, one has learned from the interwar period (1920–1940), a time when medical care was almost exclusively concentrated in the large cities and certainly not in the vast rural areas.

An important focus shortly after the Second World War was the founding of occupational medicine, the intention of which was the regular operational control to protect workers in their respective fields of work.

These periodic check-ups were carried out up to four times a year, during which workers were medically examined. Pregnant women received special protection, and abortion after a detected pregnancy was punishable.[10].This generally led to a serious problem. The fact that the social support of families was very meager, women could not afford repeated pregnancies with subsequent births. As a result, there were dangerous, illegal abortions that resulted in both doctor and patient being sent to prison, if detected. 9452 women died as a result of illegal abortions between 1966 and 1989.[11] At the same time, the number of orphans in the poorly equipped children's homes also increased. The communist regime planned a population-increase to 30 million inhabitants; however, it was not prepared for the "silent revolution" of the women affected by it. As a result of the new decree, between 1966 and 1967, the fertility rate increased by 100%, accounting for 2 to 4 births per woman in 1973 due to illegal abortions. In 1983, Romania experienced the lowest birth rate in the communist era[12].

Great emphasis was placed on the mother and child programs. In-company nurseries with all-day child care were founded, which were aimed at strengthening the women workers of the plants. These nurseries admitted children at the age of only 2 months. The idea behind this was to keep even poorer families out of the risk of infection of

---

[10] The Health Decree of 1.10.1966 obliged all pregnant women under the age of 45 to carry out their pregnancies, with the exception of those stipulated in the Decree. This decree was one of the largest social experiments in human history.

[11] 4 months, 3 weeksand 2 days, film 2007, written and directed by Christian Mungiu. In 2007 the film received several awards.

[12] Grujica Zarkovic, Dan Enachescu, *Probleme privind politicele de sănătate în tările Europei central şi de răsărit, Evoluţia recentă şi perspectivele sistemului de sănătate în România [Problems of Health Policies in Central and Eastern European Countries, Recent Evolution and Health System Perspectives in Romania],* Info medica, 1998, p. 40.

epidemic diseases, especially tuberculosis. The main objectives of the designated investigating authorities were the strict medical controls, both in the care facilities and in the homes of the families, and the regular training of the parents.

The work was carried out according to Semashko's guiding principle, "The territorial distribution of medical facilities is a method, while prophylaxis is a principle, according to a guide of our medical work."

Bibliography

1. ANCUSA, M., *Lecții de organizare sanitară* [Health Organization Lessons], Lithograph of the Timisoara Institute of Medicine, 1956
2. Decree No. 770/1966. Prohibition of abortion. (Between the PAST and the PRESENT) https://www.youtube.com/watch?v=a5Y7axn91k4 (The Health Decree of 1.10.1966 obliged all pregnant women under the age of 45 to carry out their pregnancies, with the exception of those stipulated in the Decree. This decree was one of the largest social experiments in human history).
3. MUNGIU, Christian, *4 months, 3 weeksand 2 days*, film 2007, written and directed by. In 2007 the film received several awards.
4. URSONIU, Constantin (*1926) Prof., – Personal interview with, on 6.12.16 in the Aula of the Library of the I.M.F Timisoara (Constantin Ursoniu was university professor of Hygiene at the I.M.F. Timisoara from 1977 to 1992).
5. URSONIU, Constantin, *Igiena sexuală* [Sexual Hygiene], Ed. Făclia 1 vol., 224 pages, Timișoara 1980
6. URSONIU, Constantin, PRUNK M., *Educația sexuală* [Sexual Education], Ed. Helicon, 1 vol., 516 pages, Timișoara 1998
7. URSONIU, Constantin, *Igiena* [Hygiene], I.M. Timisoara, 1 vol., 372 pages, 18
8. ZARKOVIC, Grujica, ENACHESCU, Dan, *Probleme privind politicele de sănătate în tările Europei central și de răsărit, Evoluția recentă și perspectivele sistemului de sănătate în România* [Problems of Health Policies in Central and Eastern European Countries, Recent Evolution and Health System Perspectives in Romania], Info medica, 1998.

OSINT și procesul de Digital Profiling

Alexandra-Raluca Radu

Abstract

The 21st century was marked by the unprecedented evolution of technology, which had an impact on the "modus operandi" of the intelligence services.
The purpose of this paper is to highlight to role of OSINT both in the intelligence activity and digital profiling. The internet, will receive the attention of secret services, which will develop a new type of activity based on the analysis of open sources (OSINT). Thereby, open sources have transformed both into a vital resource of secret services and into an ubiquitous capability which is extremely important to the intelligence activity.

Keywords: *Intelligence, OSINT, Digital, Open source, Social media, Profiling.*

Introducere

Trăim într-un secol în care valoarea informațiilor crește pe zi ce trece, viteza de circulație a datelor se mărește, lucru ce facilitează munca analistului. Informațiile culese din orice colț al globului pot ajunge imediat in posesia analistului prin intermediul internetului.

Intelligence în secolul al XXI-lea reprezintă deschiderea unei noi paradigme – conștientizarea efectelor revoluției informaționale. Dezvoltarea tehnologiei informaționale a avut efecte decisive asupra capacității oamenilor, instituțiilor și a entităților statale, de a controla informațiile sau de a reduce dimensiunea acestora.

Este aproape imposibil ca în această eră a informațiilor să păstrezi un secret, motiv pentru care balanța de putere, inclusiv la nivelul structurilor de informații, s-a mutat dinspre cei capabili să acționeze în secret, către cei capabil să exploateze, rapid, eficient, activitatea celorlalți, prin culegerea informațiilor din surse deschise.

Open source Intelligence (OSINT), a condus la apariția a ceea ce s-a numit „revoluția OSINT", acțiune ce are un impact decisiv asupra activității de intelligence, dar și a politicilor de securitate națională și internațională. Rolul surselor deschise a devenit esențial în cadrul organizațiilor a căror activitate depinde de prelucrarea și gestionarea informației, în special în cadrul serviciilor de informații.

Accesibilitatea informației, transferul vieții private, sociale, economice, politice, pe internet, cloudcomputingul și big data, reprezintă noile provocări din perspectiva OSINT.

În timp ce majoritatea utilizatorilor folosesc comunitățile online pentru a distribui propriile experiențe, persoanele cu intenții negative folosesc aceste platforme pentru a desfășura activități criminale sau ilegale. Datorită faptului că numărul informațiilor distribuite pe rețelele de socializare și nu numai, a crescut, digital profiling devine un proces la îndemâna analistului mai ales în găsirea unor indicii și informații despre o persoană.

În ultimii ani, Internetul a devenit o platformă importantă de comunicare în întreaga lume. Rețelele sociale au schimbat radical viețile oamenilor. Orice poate fi împărtășit în weblog-uri, rețele sociale și forumuri.

OSINT

Potrivit lui Robert D. Steele, sursele deschise pot însemna:

- toate datele publice care pot fi obținute, în mod legal, de orice persoană
- datele care au o circulație restrânsă, dar care pot fi utilizate într-un context neclasificat, fără a compromite securitatea națională.[1]

Cheia succesului in cadrul valorificării informațiilor din surse deschise are la bază următoarele aspecte:

- alegerea celor mai bune surse, urmărind gradul de credibilitate, claritatea mesajului transmis dar și relevanța pentru atingerea obiectivului cercetat;
- utilizarea celor mai potrivite resurse, folosirea unor programe informatice performante de culegere, selectare și prelucrare a informațiilor;
- stabilirea unor legături strânse de relaționare permanentă atât între entitățile ce activează în domeniul intelligence, la nivel regional și internațional, cât și între structurile OSINT și beneficiarii produselor informaționale, pentru a putea identifica prioritățile și conturarea unei imagini unitare asupra problematicii gestionate.

Printre cele mai importante definiții asupra termenului, întâlnim cea oferită de NATO Open Source Intelligence Handbook care definește OSINT drept: „*acea informație neclasificată, care a fost descoperită deliberat, selectată, filtrată și diseminată pentru o audiență specifică în vederea răspunderii la o anumită solicitare.*”[2]

Avantajele oferite de utilizarea OSINT în procesul de digital profiling

Un prim avantaj al OSINT este dat atât de răspândirea la nivel global a surselor deschise, fie că vorbim de presă scrisă, radio, televiziune sau sursele de informare

[1] Steele Robert D., *The Handbook of Intelligence Studies*, 2006.
[2] NATO OSINT Handbook, *Open Source Intelligence.*

din mediul virtual, cât și de ușurința accesării acestora. Totodată, evoluția telefoanelor mobile până la nivelul de smartphone a accelerat și facilitat inevitabil accesul și utilizarea surselor virtuale, dar și a rețelelor sociale.

Analiza din surse deschise prezintă efecte imediate dar și o viziune complexă asupra fenomenelor care fac obiectul activității decidenților, permițându-le astfel acestora să prevină anumite situații dar și să reacționeze prompt la eventuale crize. Un avantaj relevant în ceea ce privește exploatarea surselor deschise este oferit de faptul că nu avem nevoie de anumite măsuri de securitate foarte stricte. Iar procesul de diseminare a documentelor în mass-media sau oricare alt mediu, se va realiza mult mai simplu."[3]

O altă oportunitate este reprezentată de publicarea deliberată a oamenilor a diferitelor preferințe culinare, în materie de călătorii și cărți, plăceri muzicale, citate motivaționale, locuri des vizitate, anumite legături dintre persoane din același mediu familial sau cerc relațional, chiar și datele de contact. Se creează o imagine despre acea persoană deși nu toate aceste informații obținute garantează succesul 100%, însă contribuie într-un mod destul de semnificativ la întregul proces de digital profiling.

Dezavantajele utilizării OSINT în procesul de digital profiling

Pentru a putea exploata cantități enorme de date, analistul are nevoie de anumite instrumente, în consecință procesul de digital profiling are nevoie de mai multă cercetare și experiență practică.

Un analist de date efectuează manual acest proces de digital profiling. Iar conform lui David T. Moore, pentru a avea succes în tot ceea ce întreprinde, analistul trebuie să aibă și o anumită dispoziție înclinată către gândirea critică. Gândirea critică devine una dintre cele mai importante abilități ale unui analist, deoarece confruntându-se cu amenințări simetrice și asimetrice, analistul deține unealta necesară să faciliteze întocmirea unui raport pe baza căruia se vor la deciziile cele mai bune – gândirea...[4]

Materialul regăsit prin intermediul surselor deschise are o valoare considerabilă deoarece este cel mai ușor de obținut. Este foarte indicat ca analiștii să valorifice mai întâi potențialul surselor deschise și ulterior să-și îndrepte atenția către surse mai costisitoare. De asemenea sursele deschise prezintă un mare dezavantaj și anume, abundența, care solicită o verificare foarte amănunțită asupra sursei înainte de a prelua informații de la aceasta.

Deoarece procesul de digital profiling este consumator de timp și predispus la erori, instituțiile competente caută un instrument care să le ajute în activitatea lor.

---

[3] https://www.sri.ro/fisiere/studii/ATUURI_SI_LIMITE_OSINT.pdf accesat la 22.02.2019 la ora 20:40.

[4] Moore David T., *Critical Thinking and Intelligence Analysis*, National Defense Intelligence College, 2013.

Datorită volumului mare de informații disponibile din surse deschise, este necesar ca analistul să fie asistat cu o aplicație care filtrează informațiile importante. Astfel se dorește susținerea analistului fără să fie afectată componenta umană și punctele sale forte de analiză.

Un alt dezavantaj produs de OSINT care se poate manifesta în procesul de digital profiling, este dat de informațiile eronate. Prin informații eronate se înțeleg toate informațiile false care se pot observa pe pagina personală a unei persoane pe o rețea de socializare și de care nu trebuie să se țină cont în procesul de digital profiling, informațiile rezultate astfel sunt nevalide.

Aportul OSINT la procesul de digital profiling

O modalitate foarte simplă de a accesa informațiile de pe Internet este prin intermediul motoarelor de căutare web. O sursă importantă pentru activitatea socială și informațiile personale sunt rețelele sociale. Informații publice și informațiile care sunt accesibile numai prin înregistrarea de către utilizatori pot fi folosite de către instituțiile competente pentru procesul de digital profiling, chiar dacă aceasta implică crearea unui profil fals.

În ultimii ani, s-a observat o creștere a numărului de hotărâri judecătorești adoptate prin folosirea rețelelor de socializare. La tribunal au fost prezentate informațiile direct printr-o imprimare a paginii web sau prin declarațiile martorilor. În astfel de situații, trebuie să se țină cont de confidențialitatea suspecților a condamnaților, iar informațiile personale ar trebui să fie protejate.[5]

În ultimul deceniu au fost propuse mai multe modele pentru diferite aplicații ale OSINT în cadrul procesului de digital profiling:

Pouchard, Dobson și Trien propun două modele care folosesc două surse diferite: Internetul și Centrul Open Source pentru DNI. Primul model oferă funcționalitate pentru a colecta date din surse deschise, salvând aceste date într-un server local și se axează mai mult pe vizualizarea lor. Al doilea instrument stochează și procesează date de tip open source și poate extrage metadate: subiect, oraș, coordonatele geografice.[6]

Baldini, Neri și Pettoni au descris în 2007 un model extins pentru a efectua analize de date în mai multe limbi străine, pe seturi mari de documente.[7]

---

[5] https://i-sight.com/resources/ebook-how-to-gather-social-media-evidence-social-media-case-examples-and-court-decisions/accesat la 22.02.2019la ora 21:00.

[6] Pouchard L.C.,. Dobson J.M. and Trien J.P., *A Framework for the Systematic Collection of Open Source Intelligence*. Association for the Advancement of Artificial, 2009

[7] Baldini N., Neri F., and Pettoni M., *A multilanguage platform for Open Source Intelligence.* Data Mining and Information Engineering, 2007

Colombini și Colella câțiva ani mai târziu, au creat un model pentru a evalua dacă diferite dispozitive, de exemplu, telefoane mobile, laptop-uri și computere, aparțin aceleiași persoane.[8]

Facebook a anunțat recent, un nou motor de căutare mai avansat, care permite utilizatorilor să caute profilul unei persoane. Această caracteristică îmbunătățește procesul de digital profiling. Cu ajutorul căutării pe grafice din Facebook este posibil să găsiți toți utilizatorii conectați la un anumit club de sport, grup de vârstă, sex sau chiar pagini preferate.

Motoarele de căutare pot fi utilizate pentru a găsi direct și informații personale; surse interesante în ceea ce privește identificarea persoanei includ site-uri web ale cluburilor sportive, forumuri relevante, site-uri ale unităților studențești, site-uri corporative și alte site-uri unde persoana vizată este menționată.

Concluzii

Schimbările din viitor, în ceea ce privește internetul se vor produce într-un mod foarte rapid și complex, de aceea este nevoie ca eventuale evoluții cu efecte negative sau posibile amenințări să reprezinte o prioritate pentru structurile de informații.

Acest articol descrie conceptul de digital profiling folosind volumul mare de informații existente în mediul online. Realizarea profilelor digitale reprezintă totodată o nouă abordare în ceea ce privește cunoașterea obiceiurilor, activităților zilnice precum și alte date relevante asupra unui vector.

Având în vedere noile schimbări ale mediului de securitate precum și provocările erei informaționale în care ne situăm, consider acest proces unul cu un rol deosebit de important în activitatea serviciilor de intelligence precum și a celorlalte instituții competente.

Aportul OSINT în procesul de digital profiling este unul considerabil, chiar indispensabil în unele cazuri. OSINT nu numai ca ajută întregul proces pentru a valida o parte dintre informațiile obținute prin alte surse dar aduce un aport considerabil și pe această latură nouă a ceea ce înseamnă realizarea unui profil digital.

Tendințele sociale contemporane precum și dezvoltarea tehnologică, fac ca ceea ce înseamnă internet, tehnologie, să reprezinte noile amenințări ale timpurilor ce vor urma, procesul realizării unui profil digital al unei persoane vizate reprezentând fără doar și poate un mijloc de adaptare de care instituțiile din domeniul intelligence și nu numai trebuie să uziteze la potențialul maxim. Oricât de avansată ar fi

---

[8] Colombini C. and Colella A., *Digital scene of crime: technique of profiling users*. Journal of Wireless Mobile Networks, Ubiquitous Computing, and Dependable Applications, 2012

tehnologia folosită în intelligence, aceasta nu ar fi capabilă să înlocuiască mintea umană, unealta de bază în analiză rămânând omul.

Bibliografie

1. Baldini N., Neri F., and Pettoni M., A multilanguage platform for Open Source Intelligence, 2007
2. Colombini C., and Colella, A., Digital scene of crime: technique of profiling users. Journal of Wireless Mobile Networks, Ubiquitous Computing, and Dependable Applications, 2012
3. Moore David T., Critical Thinking and Intelligence Analysis, National Defense Intelligence College, 2013
4. NATO Open Source Intelligence Handbook
5. Pouchard L.C., Dobson, J.M., and Trien J.P., A Framework for the Systematic Collection of Open Source Intelligence. Association for the Advancement of Artificial, 2009
6. Steele Robert D., The Handbook of Intelligence Studies, 2006.
7. https://www.sri.ro/fisiere/studii/ATUURI_SI_LIMITE_OSINT.pdf
8. https://i-sight.com/resources/ebook-how-to-gather-social-media-evidence-social-media-case-examples-and-court-decisions/

ISSN: 2668-1978
ISSN-L: 2668-196X